

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vliv rozvodu rodičů na partnerský život jedince

Bc. Pavel Studený

Olomouc 2024

vedoucí práce: Mgr. Vlado Balaban, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Vliv rozvodu rodičů na partnerský život jedince“ vypracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 18. 4. 2024

.....

Bc. Pavel Studený

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. Vladu Balabanovi, Ph.D. za jeho rady, podněty a komentáře, které mi jako vedoucí mé diplomové práce poskytoval při jejím zpracování. Také děkuji všem respondentům za ochotu na účast na výzkumném šetření této práce. Děkuji všem, kteří mi poskytovali neutuchající podporu během celého studia.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Pavel Studený
Katedra nebo ústav:	KPG – Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	Mgr. Vlado Balaban, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Vliv rozvodu rodičů na partnerský život jedince
Název práce v angličtině:	The effect of parents' divorce on an individual's partner life
Zvolený typ práce:	Výzkumná práce – zpracování primárních dat
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na téma vlivu rozvodu rodičů na partnerský život jedince. Teoretická část je definována kapitolami manželství a rozvod, psychologie rozvodu, rodina, jedinec a partnerské vztahy. Tyto kapitoly jsou stěžejní oblasti získávání základních poznatků pro realizaci výzkumu. Pro záměr diplomové práce s ohledem na téma je zvolený kvalitativní výzkum a pro vyhodnocení dat metoda interpretativní fenomenologické analýzy dat.
Klíčová slova:	Rozvod rodičů, partnerské vztahy, rodina, manželství, ovlivnění rozvodem rodičů, poradenství, individuální zkušenost
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on the topic of the influence of parents' divorce on the partner life of an individual. The theoretical part is defined by chapters on marriage and divorce, psychology of divorce, family, individual and partner relationships. These chapters are key areas for obtaining basic knowledge for the implementation of research. Qualitative research is chosen for the purpose of the thesis with regard to the topic, and the method of interpretive phenomenological

	data analysis is used for data evaluation.
Klíčová slova v angličtině:	Divorce of parents, partner relationships, family, marriage, influence of parents' divorce, counselling, individual experience
Rozsah práce:	76
Jazyk práce:	Čeština

Obsah

Úvod.....	5
A Teoretická část	7
1 Manželství a rozvod.....	7
1.1 Právní vymezení rozvodu v ČR	9
1.2 Definice rozvodu a jeho důsledky	12
1.3 Vymezení období rozvodovosti (statistické hledisko).....	13
2 Psychologie rozvodu	16
2.1 Psychologické a sociální faktory ovlivňující rozvod rodičů	16
2.2 Psychologické a sociální faktory ovlivňující dospělého jedince po rozvodu rodičů	18
2.3 Vztah mezi rozvodem rodičů a partnerským životem jedince	19
3 Rodina	21
3.1 Funkce rodiny.....	22
3.1.1 Biologická, reprodukční funkce	23
3.1.2 Materiální a ekonomická funkce	23
3.1.3 Výchovná a socializační funkce.....	23
3.1.4 Emocionální funkce.....	24
3.1.5 Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce.....	24
3.2 Vliv rodinných vztahů a modelů na partnerské chování	24
3.3 Mezigenerační přenos	25
4 Jedinec a partnerské vztahy	27
4.1 Vývoj partnerských vztahů v průběhu života.....	28
4.2 Význam partnerského života pro jedince	28
4.3 Důležitost partnerského života pro individuální pohodu	30
4.4 Možné faktory ovlivňující partnerské vztahy po rozvodu rodičů	31
B Empirická část	33
5 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky.....	34

6	Charakteristika výzkumu	36
6.1	Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách a psychologickém výzkumu.....	36
6.2	Téma výzkumného šetření	38
6.3	Cíle výzkumného šetření	38
6.4	Výzkumné otázky	39
6.5	Charakteristika a výběr výzkumného vzorku	40
6.6	Metoda sběru dat	42
6.7	Fenomenologická interpretativní analýza (IPA).....	42
6.7.1	Postup analýzy dat.....	44
7	Analýza dat a výsledky výzkumného šetření	46
7.1	Analýza případu R1	48
7.2	Analýza případu R2.....	53
7.3	Analýza případu R3.....	57
7.4	Analýza případu R4.....	61
8	Diskuse výsledků	66
8.1	Limity výzkumu	66
8.2	Diskuse	67
	Závěr	70
	Zdroje:	72
	Seznam použité literatury	72
	Seznam elektronických zdrojů	75
	Seznam použitých zkratk.....	75
	Seznam grafů	76
	Seznam tabulek.....	76
	Seznam obrázků	76
	Seznam příloh	76
	Přílohy	

Úvod

Rozvod je velmi rozšířeným jevem v našem prostředí. Jedná se o zdánlivě jednoznačný pojem, který pro širokou veřejnost znamená jednoduše konec manželství. Často jsem se zamýšlel nad tím, zda rozvod rodičů s ohledem na statistickou míru rozvodovosti má významnější vliv na přesnost tohoto jevu do dalších generací. Hlavním motivem pro volbu tématu vlivu rozvodu rodičů na partnerské vztahy jedince bylo osobní zaujetí pro problematiku a získání pohledu lidí, kteří mají zkušenost přímo v této souvislosti.

Vzhledem k profesnímu zaměření v oboru sociálního pedagoga a studiu navazujícího magisterského programu, jsem se rozhodl zabývat touto problematikou. Systém poradenství a odborné pomoci v naší zemi se orientuje i na tuto oblast. Zajímala mne prevence rozvodu a snažil jsem se na tuto problematiku najít další úhel pohledu. Z podstaty výběru zaměření svého povolání neplánuji se touto problematikou zabývat v profesním životě. Mám ovšem významný zájem pokračovat v oblasti sociální pedagogiky, a tak se zároveň nebráním budoucímu působení v problematice rozvodů. Předběžnou rešerší během výběru tématu jsem se dověděl, že mnoho prací a autorů se zabývá problematikou rozvodu a jeho působení zejména na děti. Méně pak bývá objasňováno vnímání rozvodu dospělými jedinci a jejich zkušenost s rozvodem rodičů.

Sám s rozvodem manželství osobní zkušenost nemám, ale chápu, že rozvod může být pro ty, kdo s ním mají zkušenost s rozvodem, ať už vlastním nebo rodičovským, i po delší době stresová. Proto je snahou zohlednit co nejvíce faktorů v průběhu teoretické části a jejich kapitolách. Vzhledem k tomu je rozdělena do čtyř oblastí, kterými jsou manželství a rozvod, psychologie rozvodu, rodina a jedinec a partnerské vztahy. Každá část by pak měla být řeckně oblastí, která se bude prolínat celou prací. Empirická část by měla být zaměřena na bližší poznání aktuálního stavu zkoumané problematiky, která napomůže k přehlednému ucelení autorů, kteří se zabývají touto problematikou v podobném smyslu. Poté by měl být v práci přiblížen charakter výzkumu a jeho náležitosti jako jsou volba tématu, cílů, otázek a volbu metody analýzy dat a vyhodnocení výsledků.

Předpokládaný význam projektu spočívá v nahlédnutí na zvolenou problematiku z další perspektivy, jak vyplývá z hodnocení aktuálního stavu řešené problematiky se více prací zaměřuje na pohled dětí, ať už bezprostředně po rozvodu, či retrospektivně. Jen menší část se zabývá pohledem dospělých, kteří rozvod rodičů zažili s rozměrem vytvoření vlastního partnerského vztahu. Hlavním významem práce by mělo být zprostředkování toho, co později určuje vnímání případného vlastního rozvodu. Tedy poučení se z chyb rodičů, predikce,

prevence nebo zda je tato situace přínosná a pozitivní ve smyslu lépe je ukončit soužití, než být součástí něčeho co je jednostranné a nefungující.

Přínos práce by měl být v pomoci lidem s rizikem rozpadu manželství poskytnutím specifických pohledů dalších, kteří se v podobné situaci již nacházeli. Případně pak nahlédnutím do mezigeneračního přenosu tohoto jevu.

A Teoretická část

1 Manželství a rozvod

První kapitola této práce se zabývá velmi stručným vymezením manželství. Toto je nezbytné pro další uchopení rozvodu. Je logické, že rozvod je ukončení manželského poměru. Proto práce nejprve definuje manželství, rozvod, jeho psychologii, později rodinu a vliv rozvodu na jedince. Rešerší odborné literatury bylo zjištěno, že toto téma je velmi podrobně zpracováno v mnoha publikacích a kvalifikačních pracích. Pro záměr této diplomové práce ovšem bude nezbytné si připomenout elementární poznatky o tématu. Podkapitoly první kapitoly se dále zabývají základním právním rámcem dle platné legislativy. Dále je nezbytné si připomenout rozvod manželství a jeho důsledků ve smyslu ovlivňování chování jedince. Poslední podkapitola se pak zaměřuje na vymezení období rozvodovosti. Tato část je nezbytná pro pozdější stanovení výzkumného vzorku. K tomuto účelu pak budou sloužit aktuální statistické údaje rozvodovosti v České republice (dále ČR).

V současné době je manželství definováno občanským zákoníkem (dále obč. zák.) jako: „*Trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc*“ (Zákon č. 89/2012 Sb.).

Polišenská toto znění rozporuje ve smyslu opodstatnění důležitosti manželského svazku. Jednou z možností rozvázání manželského poměru je i z legislativního hlediska úmrtí partnera. Touto formou zaniká značná část manželství v ČR. Manželství mimo jiné také zaniká rozvodem. Ovšem ze sociologického hlediska je manželství v poslední době chápáno jako potvrzení soužití ve společnosti vztahově a citově blízce vázané osoby. Legislativně a historicky bylo manželství chápáno jako prostředek a základní požadavek pro založení vlastní rodiny. V současnosti ale manželé buď tvoří rodinu a vychovávají děti mimo manželství nebo byl sňatek uzavřen, ale manželé děti neplánují či z biologického hlediska není možné počít potomky. Rozhodně však v současné době není manželství považované za nezbytně nutnou podmínku pro založení rodiny a výchovu dětí. Část české populace také nepovažuje manželství za důležité a partneři tak žijí a vychovávají děti společně bez uzavřeného manželství. Toto však s sebou nese značné riziko při rozchodu a majetkoprávním vyrovnání (Polišenská 2017, s. 14).

Gottman definuje manželství téměř stejně jako česká legislativní úprava. Ovšem ale nesouzní s tvrzením, a tedy se shoduje s Polišenskou, že manželství má být jedním ze základních

podmínek založení rodiny. Po zkušenostech manželského poradce tedy definoval manželství jako svazek dvou lidí, jenž je založený na hlubší citové vazbě, vzájemném respektu a podpoře. Hlavním smyslem je tedy podpora v úspěšnosti tak, aby byli oba manželé šťastní. Člověk má přirozenou potřebu realizace a tato vize manželského poměru pak dává lidem pocit, že mohou dosahovat svých cílů a naplňovat své sny. Člověk se pak cítí být součástí něčeho většího co přesahuje sebe sama a tím je právě manželství (Gottman 2015, s. 100).

Velkou váhu přikládá Gottman emoční inteligenci v manželství. Jeho pohled je ve skrze pozitivní. Nehledá ve vztazích negativní složky, tedy to, co nefunguje, ale naopak to pozitivní, co funkční je. Emoční inteligenci v manželství se nerozumí intelektový výkon, jak jej běžně známe. Už od počátku partnerského vztahu je budována jakási emoční inteligence. Partneri či budoucí manželé spolu komunikují. Ovšem aby vzniknula emoční vztahová inteligence v pravém smyslu měli by dva lidé na svém vztahu aktivně pracovat. Vykonaná práce by měla být oboustranná a měla by rovněž zahrnovat společné úsilí. Úsilí pak směřuje k porozumění svému partnerovi a pomáhá se vypořádat s negativními projevy chování spolu s negativními myšlenkami vztahujícími se k partnerovi. Takové myšlenky lze označit jako žárlivost a dá se říct, že se vyskytují v každém vztahu ať už ve větší nebo menší míře. V takových vztazích je pak záminkou pro konflikt téměř jakákoliv situace. Zdánlivě běžná situace např. nedodržení slibu může být prostředkem ke konfliktu. Emoční inteligence neznamená, že oba lidé jsou chytřejší či bystřejší oproti jiným dvojicím tvořícím ostatní vztahy. V emočně inteligentním manželství tedy lidé nedisponují silnějším intelektem, ale jsou schopni svůj protějšek lépe pochopit a zaměřují se spíše na to dobré v jejich vztahu (Gottman 2015, s. 31-34).

Dalším pohledem, který částečně zmiňuje více uvedená Polišenská a rozvádí jej Rogalewiczová je fenomén vztahu mimo svazek. Rozvod a manželství z pohledu statistiky blíže identifikuje podkapitola 1.3, dá se ale říct, že trend rozvodovosti klesá. Jedním z důvodů může být právě to, že do manželství vstupuje méně lidí. Rogalewiczová tedy nehovoří o rozvodu či rozvratu, tak jako v právní úpravě, ale o rozchodu rodičů. Dle Rogalewiczové je konec hlubšího vztahu, než je dejme tomu přátelství, dvou lidí velmi citově náročnou a závažnou situací v životě člověka právě z důvodu větší citové investice v počátku vztahu. Je zcela irelevantní, kdo měl zájem vztah ukončit či jej dále udržet. Tak jako jsou vztahy obecně složitou součástí života jedince, tak i v partnerských vztazích nejde jednoznačně určit, který z partnerů měl který zájem. Tedy zda vztah končí oba nebo jeden z nich má snahu pokračovat. Ani konec vztahu nemusí být jednoznačný. Ve smyslu další spíše přátelské vazby, kdy spolu

dvojice vychází i po ukončení vztahu. Zpravidla je konflikt ale tak silný, že znamená ukončení veškeré vazby na partnera a utnutí jakékoliv citového spojení a partnerství trvale končí (Rogalewiczová 2019, s. 52).

Rogalewiczová pak vychází z také z občanského zákoníku, když hovoří o ukončení manželství. Vztah muže a ženy stvrzený formálními náležitostmi, které stanovuje zákon se stává manželstvím a tento pak v případě nepohody, problémů, trvajících konfliktů a ukončení vztahu musí být také právně a soudně ukončen (Rogalewiczová 2019, s. 52).

Kožinová pak opět, stejně jako Rogalewiczová, uvádí rozchod nikoli rozvrat či rozvod. Zde se pak jedná o jakousi ztrátu v nejužším smyslu. Legislativa uvádí, že jednou z možností ukončení manželského poměru je úmrtí jednoho z manželů. I Kožinová zde přirovnává rozchod k úmrtí. V tomto pohledu se shoduje s více autory. Rozchod či rozvod může být tak citově náročnou situací a ztrátou, že je možné jej uvést ve stejnou rovinu jako právě úmrtí. Tato situace může být právě tak závažnou změnou v životě, kdy prostě přijdeme svého blízkého. Ovšem v problematice rozvodu je jakási minimální šance se s partnerem vidat. To záleží na rozmanitých okolnostech rozchodu, tedy pokud jde o partnerský vztah, manželství bezdětné nebo s dětmi. Zpravidla ale vztahy končí způsobem právě podobným jako smrt. Partnerský život končí, pár se rozchází a není zde možnost spolu komunikovat více než je nezbytné, nelze se setkávat, žít společný život, milovat se a být citově propojení (Kožinová 2020, s. 28-31).

Holmes a Rahe (1967, cit. podle Jochmanová a kol. 2022, s. 121–125) sestavili populární nástroj pro měření stresových událostí, kterým je *Škála životních událostí*. Jde o seznam životních událostí, které jsou pro jedince a užší společnost nevíce stresové. Jednotlivé životní události byly bodově ohodnoceny (v rozmezí od 100–11 bodů) a seřazeny podle toho, jak zasahují do lidského života a života užší společnosti. Podle bodové škály se události řadí takto: a) úmrtí partnera nebo blízké osoby, přes b) rozvod (73 bodů), c) rozvrat manželství (65 bodů), d) blízké těmto situacím je uvěznění (63 bodů). Na opačném konci škály jsou např. pozitivně vnímané, ale stresové události jako dovolená (13 bodů) (Jochmanová a kol 2022, s. 121-125).

1.1 Právní vymezení rozvodu v ČR

Na rozvod neboli rozvrat lze z právního hlediska nahlížet ve dvou rovinách. Nejprve zůstaneme u občanského zákoníku. Tak aby informace plynule navazovaly je třeba definovat vzájemné povinnosti manželů plynoucí právě z občanského zákoníků. Další legislativní

normou pro ukotvení rozvodu je zákon o rodině (dále ZOR).

Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník uvádí manželské povinnosti takto:

§ 687

(1) „Manželé mají rovné povinnosti a rovná práva“

(2) „Manželé si jsou navzájem povinni úctou, jsou povinni žít spolu, být si věrni, vzájemně respektovat svou důstojnost, podporovat se, udržovat rodinné společenství, vytvářet zdravé rodinné prostředí a společně pečovat o děti“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, §687, odst. 1, 2).

Dále pak tentýž zákon manželům ukládá:

§ 690 Uspokojování potřeb rodiny

„Každý z manželů přispívá na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná. Poskytování majetkových plnění má stejný význam jako péče o rodinu a její členy“ (Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník, § 690).

Mikulková uvádí, že manželé mnohdy nepřikládají stejný význam péči jako majetkovému přispívání k chodu domácnosti. Pravděpodobně je to způsobeno tím, že materiální či finanční zabezpečování rodiny a jejich členů je lépe citelné než abstraktní péče. Z legislativního výše uvedeného hlediska je jednou ze základních povinností uspokojení potřeb rodiny a jejich členů. Péče a materie je pak v jedné rovině. Podobně jako ve vztahu samotném je i při prověřování návrhu rozvodu hůře prokazatelné, jak se který manžel zasadil o péči, než který manžel přispíval do společné domácnosti majetkově (Mikulková a kol. 2021, s. 67).

Zákon č. 210/1998 Sb. Zákon o rodině definuje rozvod manželství takto:

§24

(1) „Soud může manželství na návrh některého z manželů rozvést, jestliže je manželství tak hluboce a trvale rozvráceno, že nelze očekávat obnovení manželského soužití; bere při tom v úvahu příčiny rozvratu manželství“ (Zákon č. 210/1998 Sb. Zákon o rodině, §24).

Šmíd vychází z tohoto zákona a upřesňuje ukotvení rozvodu v zákoně. V současné situaci je rozvod definovaný v §24 ZOR. Toto pojetí rozvodu dále rozvíjí § 755 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník. Tento je v platnosti od 1. 1. 2014 a jednoduše nahrazuje §24 ZOR. Aktuálně tedy všechny náležitosti rozvodu upravuje Občanský zákoník, který ale vychází ze

ZOR. Rozvod je tedy pouze jedinou možností, jak manželství zrušit za života obou partnerů (toto platí pouze při občanském sňatku, problematika církevního sňatku rozvod neuznává). Rozvodem zaniká jak vztah mezi manželi, tak i vztahy ostatních příbuzenských vazeb. Jinými slovy rozvodem zaniká manželský poměr a např. sestra a bratr přestává být švagrovou a švagrem bývalých manželů. Manželé si nabytím právní moci rozsudku nejsou povinni dodržovat povinnosti vyplývající z občanského zákoníku. Na rozvedené bývalé manžele se hledí jako na svobodné. Mohou se tedy znovu oženit či vdát. Jediné, co zůstává jako v manželském svazku je rodičovství. Rodič zůstává rodičem a má odpovědnost za děti i po rozvedení manželství (Šmíd 2013, s. 39).

Hrušáková (2006, cit. podle Šmíd. 2013, s. 44) dále upřesňuje terminologii a vysvětluje pojem rozvrat jako příčinu rozvodu. Návazný pojem rozvratu je tzv. *kvalifikovaný rozvrat*, který znamená konflikty nebo skutečnosti, které vedly k závěru podání návrhu o rozvod jednoho z manželů případně obou manželů. Kvalifikovaný rozvrat je v zásadě soubor parametrů k uznání rozvodu za oprávněný. Jedná se o to, jak dlouho konflikt mezi manželi trval, jak hluboce zasáhl do společného života, důsledků, kvůli kterým manželé žili odděleně a samotných příčin jako alkoholismus, domácí násilí, nevěra či neplnění vzájemných povinností (Hrušáková 2006, cit. podle Šmíd 2013, s. 44).

Novotný toto tvrzení potvrzuje a vysvětluje kvalifikovaný rozvrat jako nesoulad či změnu v manželském poměru. Tento je pak stejně jako u vysvětlení Hrušákové trvalý, závažný a neodstranitelný. Hovoříme-li o návrhu rozvedení manželství musíme také zmínit navrhovatele. Tím mohou být jak oba manželé, tak jen jeden z nich. Dá se říct, že navrhovatelem rozvodu je ten manžel, který si přeje ukončení manželství. Tento pak musí soudu prokázat, narušení vztahu, které neumožňuje další společné spolubytí. Dále pak prokazuje odpor či nenávisť, které vedly k rozhodnutí a myšlenkám o rozvodu. V praxi se to může projevat např. žárlivostí, nevěrou, nedůvěrou, nebo patologickým chováním. Důvodů, které může navrhovatel uvést je spousta. Ovšem posledním z požadavků naplnění kvalifikovaného rozvratu je trvalost těchto jevů. Tyto tři dejme tomu podmínky jsou pro soudní řízení směrodatné. Laicky řečeno manžel, který si přeje rozvést manželství by měl prokázat závažné důvody, změny ve vztahu, které trvají dlouhodobě tak, aby právě před soudem nestanuli ti manželé, kteří mohou své problémy vyřešit mimosoudně. Problematika rozvodu a řízení je právě tak složitá, že navrhovatel by v návrhu měl prokazovat zásadní důvody svého rozhodnutí. Těmito mohou být např. neshody v otázkách výchovy nebo i odloučení manželů, které vedlo k narušení jejich vztahů. Kladený důraz na uvedení

subjektivního pohledu pro poukázané důvody je důležité pro další posuzování rozvratu. Mnohdy se z pozice jednoho z manželů může totiž projevat silná zášť a evidentní zájem o ukončení manželského poměru může vést k nadhodnocení příčin a soudní řízení pak musí dokazovat jejich existenci a platnost či oprávněnost. K tomuto mohou sloužit zejména důkazy ze strany navrhovatele (př. lékařská zpráva potvrzující domácí násilí), nebo vyjádření obou manželů, ale i blízkých, kteří mají důvěryhodné informace o vztahu manželů. Rozsudek vchází v platnost v moment, kdy je prošetřující orgán přesvědčen o kvalifikovaném rozvratu. Rozvod manželství může být zamítnut v případě, že tento neshledal. Soudní řízení by ovšem mělo směřovat ke smíru manželů. Jelikož se jedná o náročný postup a samotný průběh rozvodového řízení mnohdy poznamená veškeré účastníky se soud snaží o co nejrovnější vyrovnaní a přijatelný závěr pro oba z páru (Novotný 2014, s. 31-34).

1.2 Definice rozvodu a jeho důsledky

Novák a Průchová rovněž uvádějí právní definici rozvodu a poukazují na to, že rozvod je v českém právu celkem jasně ukotvený. Hovoří o téměř stejných aspektech jako v podkapitole 1.1 této práce. Rozvod v poradenském procesu pak zjednodušuje navrhovatele na toho, kdo si rozvod přeje. Tím nemusí být jen manželé, ale i třeba milenec či člen rodiny, který má pochybnosti o manželském soužití daného páru (např. potomek z dřívějšího svobodného vztahu). V tomto případě se pak ale odchylujeme od rozvodové problematiky a přecházíme do rodinných vazeb a nesnázi (Novák a Průchová 2007, s. 17).

Pokud zůstaneme pouze v rovině manželů, tedy že jeden z manželů má požadavek manželství rozvést, pak můžeme manžele připodobnit do rolí. Zpravidla navrhovatel má zájem manželství ukončit. Druhý z manželů si toto mnohdy nepřeje a snaží se ve svazku setrvat, byť za cenu diskomfortu. Rozvodové role manželů nemusí být tak jednoduše rozeznatelné a mohou se v běhu času měnit. Zdánlivý navrhovatel může žádat o řízení pod nátlakem svého partnera. Myšlenky vztahující se k disfunkci manželství mohou a zpravidla jsou postupné, a tak jedním z důsledků v prvotní fázi v roli navrhovatele je tzv. *rozvodové dilema*. Přičemž takto závažný krok bývá velmi hluboce zvažován. Druhý z manželů, jenž má zájem vztah udržet je přinejmenším z návrhu rozpolcený, bývá terčem situací, které mohou vést ke konfliktům. Toto chování vede k „rozvodovým traumatům“ (Sedláček cit. podle Novák a Průchová 2007, s. 18).

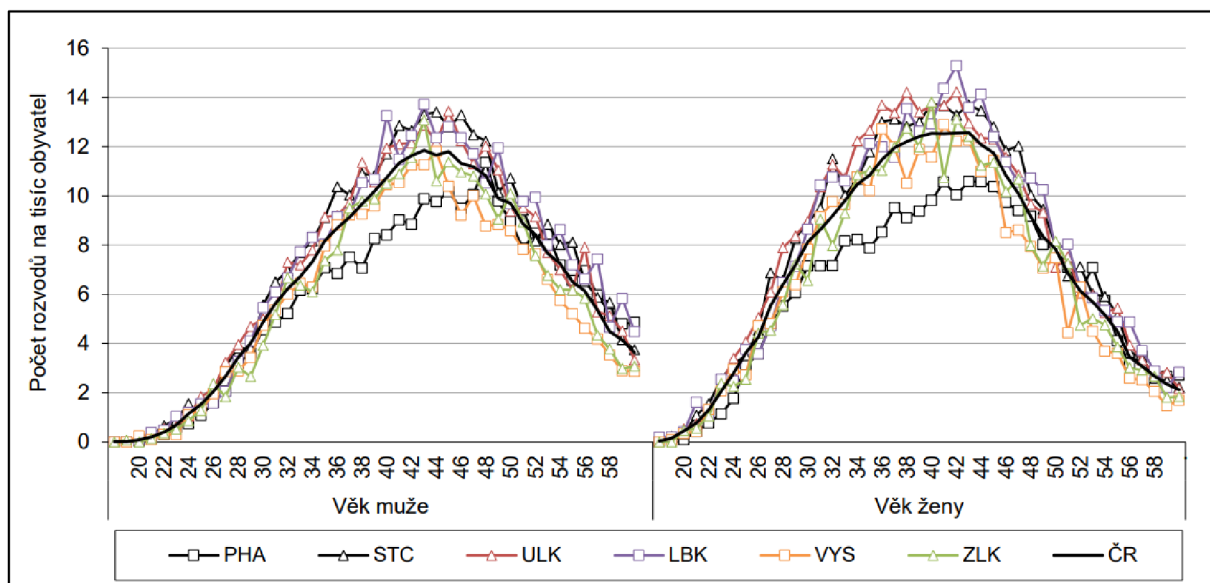
Novák a Průchová uvádějí mýtus kvality druhého manželství. Mnohdy jedním z důsledků prvního rozvodu může být zdánlivě pevnější nový porozvodový vztah. Lidé po rozvodu často nabývají pocitu ponaučení z minulého vztahu, tuší, co bylo zdrojem rozpadu a

snaží se své chyby neopakovat. Problém tkví právě v tom, že člověk mnohdy o chybovém chování ví, ale nekoná tak, aby se situace neopakovaly. Druhé partnerství pak bývá opatrnější a k dalšímu rozvodu se přistupuje promyšleněji (Novák a Průchová 2007, s. 96).

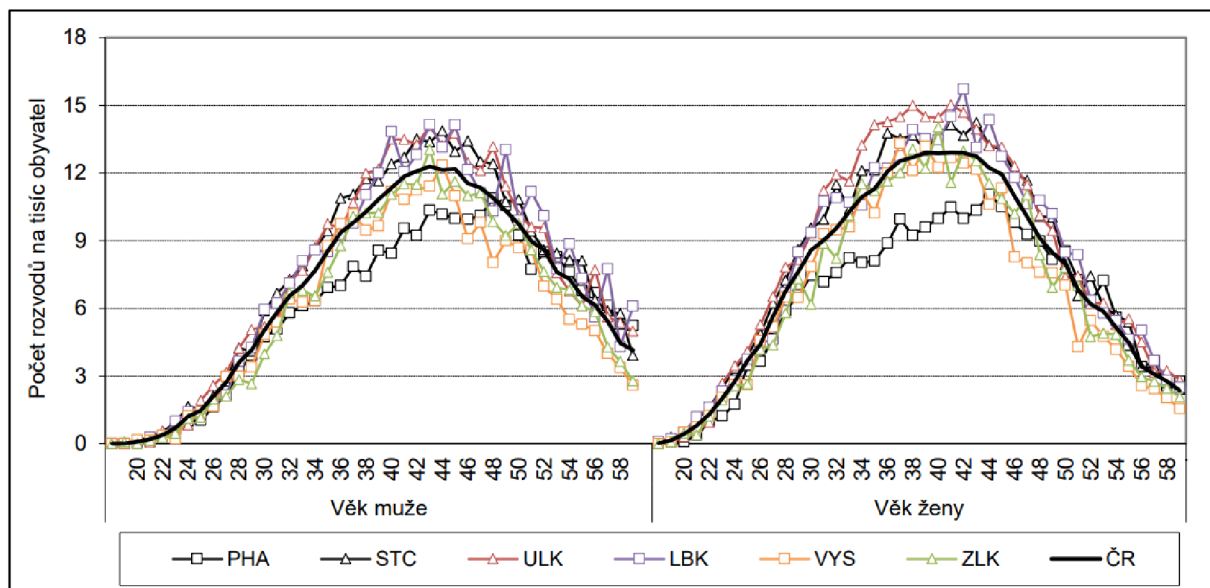
1.3 Vymezení období rozvodovosti (statistické hledisko)

Trend rozvodovosti v ČR klesá. Tento fakt byl již prezentovaný některými autory v této práci. Ve spojení se záměrem je nezbytné definovat v které životní fázi rozvod nejčastěji přichází. Zejména statistiky Českého statistického úřadu (dále ČSÚ) pomohou stanovit výzkumný vzorek. Zaměříme se tedy na počet rozvodů podle věku a pohlaví. Výzkumný vzorek pak bude zasazen před kritický věk. Zároveň budeme nejčastěji porovnávat roky 2020, 2021 jakožto nejnovější data a uplynulou minulou dekádu.

Ryšavý uvádí v roce 2020 nejnižší počet rozvodů od roku 2000, tedy 21,7 ukončených manželství. V novodobé historii poslední podobný počet byl zjištěný v 70. letech minulého století. Klesající trend je prokazatelně znát také ve sňatkových statistikách. Dá se říct, že téměř paralelně vedle sebe klesá počet evidovaných rozvodů a zároveň klesá také množství uzavřených sňatků. V případě, že by se trend z roku 2020 výrazně neměnil, končilo by asi 40,5 % manželství po 13,7 letech od svatby. Druhým podstatným důvodem klesání rozvodovosti, kromě neuzavírání manželství, je paradoxně setrvání ve sňatku. Tedy pokud pár překročí právě kritických 13,7 roků společného manželství je vysoká pravděpodobnost, že k rozvodu již nedojde a nastává druhá možnost ukončení manželského poměru (úmrťí jednoho z manželů). Otázkou v takovém případě může být, zda manželé vedou společný život či žijí jen odděleně a nemají potřebu manželství rozvázat (Ryšavý 2023, s. 30).

Graf č. 1 – Redukované míry rozvodovosti podle pohlaví a věku v ČR 2016–2020. ČSÚ
(2020)

Graf č. 2 – Redukované míry rozvodovosti podle pohlaví a věku v ČR 2017–2021. ČSÚ
(2021)

Pro porovnání se nabízí redukovaná rozvodovost v kategorii 20–59 let u obou pohlaví. Nelze využívat statistiku celkové rozvodovosti. Úhrnná rozvodovost je závislá na počtu uzavřených sňatků. Už při prvním pohledu na obě posuzovaná období si lze všimnout Gaussovy křivky, která se posunuje k vyššímu věku. Z grafu č. 1 a grafu č. 2 je evidentní, že dochází k posunu

věku rozvodu což může být způsobeno demografickými změnami napříč společnostmi (stárnutí populace). Graf č. 2 ukazuje posun asi o 2 roky, přičemž věk ženy během rozvodu bývá 41 let a věk muže 44 let. Oproti předešlému období (Graf č.1) kdy věk ženy dosahoval 39 let a věk muže 42 let. Tyto dva grafy jsou stanoveny ovšem ve velmi krátkém časovém období a obsahují poměrně zásadní časový průnik. Graf č. 2 ukazuje změnu pouze v roce 2021. Roky 2017–2020 jsou společné pro oba grafy.

Mezi lety 2011–2020 se věk, ve kterém se rozváděli muži posunul nad 40 let (42-46). Rozvodů žen pod 30 let naopak ubylo a věk se posunul k 35 letům (Ryšavý 2023, s. 31).

Podle ČSÚ byl věk rozvedených mužů v kategorii právě 20–59 let nejčastěji napříč kraji České republiky v letech 42–48 a v 35–43 letech u žen. Pravděpodobně je věk u žen nižší z důvodu dřívějšího uzavření manželství. Čili ženy vstupují do manželství dříve než muži, a proto i horní věková hranice rozvodovosti žen dosahuje spodní věkové hranice rozvodovosti mužů (ČSÚ 2021, s. 35).

2 Psychologie rozvodu

Druhá kapitola se rovněž zabývá rozvodem ovšem z pohledu psychologie. Snahou je upřesnit, jak rozvod působí na emoce člověka. Dále se v podkapitolách zaměříme na vnější psychosociální faktory, které mohou ovlivňovat rozvod rodičů. Většina prací se zabývá vlivem rozvodu na nejčastěji nezletilé dítě. Ovšem jedním ze zásadních poznání pro záměr této práce bude vliv rozvodů rodičů na dospělého jedince. Poslední část pak bude zacílena přímo na vztah dospělého člověka k jeho partnerským vztahům a rozvod rodičů.

Lazarus uvádí, že jednou z celé řady možností je náhled na rozvod manželství z emočního hlediska a žebříčku hodnot. S vědomím, že i tato oblast hodnot je velmi individualizovanou problematikou a záleží na hodnotovém nastavení osobnosti jedince. Dá se ale říct, že rozvod je velmi emočně citlivou a náročnou situací v rovině mezi partnery. Vliv na děti je nyní stranou. Tedy rozvod je mnohonásobně náročnější pro osobnost, která na předních příčkách hodnotového žebříčku má rodinu, partnera, manželství např. před penězi nebo majetkem. Opačným pólem je rozvod chápáný jako běžná méně závažná záležitost. Takto k celému problému přistupuje člověk, pro kterého také neznamená příliš ani partner, děti ani dopad (Lazarus cit. podle Křivohlavý. 2015, s. 96).

Poupětová uvádí pojem emocionální rozvod a „*psychorozvod*“. Toto pojetí rozvodu se diametrálně odchyľuje od právního jednání a legislativního chápání. Jediné společné znaky v spočívají v prvku procesu. Čili u obou se jedná o proces, kterým prochází manželství. Znovu jde o individualizovanou formu vyrovnání se s koncem, a to ve smyslu, že právě konec vztahu přichází a každý jedinec se vyrovnává a prochází fázemi rozchodu po různé době a v různé intenzitě (Poupětová 2009, cit. podle Mikulková 2021, s. 40).

Matějková staví rozvod do třech rovin. Podobně jako Mikulková a další autoři vnímá ukončení vztahu jako rozchod, právní rozvázání sňatku jako rozvod a psychorozvod jako smíření se s koncem vztahu. Přičemž psychorozvod zahrnuje celý proces se všemi jeho fázemi a dopady do života (Matějková 2009, cit. podle Mikulková 2021, s. 41).

2.1 Psychologické a sociální faktory ovlivňující rozvod rodičů

Špaňhelová nehovoří přímo o rozvodu a touto problematikou se příliš nezabývá. Ovšem uvádí determinanty nefunkční rodiny, které lze také považovat za možné faktory ovlivňující partnerské soužití. Těmito jsou spory a hádky zejména o výchovu, mlčení, nedostatečná péče, či nevěra. Právě spory a hádky jsou vyústěním napjatých situací v rodině. Otázkou zůstává, co se ovšem stalo mezi manželi. Podobně jako výše zmíněný Novák uvádí, že běžné zcela

situace mohou být záminkou pro hádku. Tyto situace ale bývají pouhým následkem partnerského nesouladu a odcizení. Ve vztahu se tedy pár postupně od sebe oddaluje, bývá těžší najít společnou komunikaci, trávení společných chvil se spojuje s negativními emocemi. Takový nesoulad se právě promítá do obvyklých situací, kdy dochází ke zvyšování hlasu a výčitkám, což má přirozeně dopad na všechny zúčastněné (Špaňhelová 2010, s. 29–30).

Křivohlavý se přibližuje ještě více na začátek nesouladu, když hovoří o teorii chaosu a radikálních změn. Odpovídá tak na výše zmíněnou otázku, co se mezi manželi stane. Dá se říct, že si člověk uvědomí změnu. Záměrně není použitý pojem manžel, protože se může jednat o běžné mezilidské vztahy uplatnitelné také na rozvodovou problematiku. Radikální změnou totiž může být i uvědomění si, že blízký člověk je pro nás víc než jen kamarád. Impulsem k tomuto uvědomění může být aspekt spolehlivosti, to že vnímáme druhého pozitivně. Naopak, pokud blízký člověk ukřivdí, lže, podkopává důvěru chování projevuje negativními vlivy pravděpodobně dojde k uvědomění, jak se blízký člověk chová. Mnohdy pak dochází ke krizi a chaosu, jak nastalou situaci řešit (Křivohlavý 2015, s. 129).

Applikace na rozvodovou problematiku by pak znamenala, že jeden z manželů je zatěžkán chováním a změnou druhého partnera. Poměrně dlouhou dobu se chování mezi manželi zhoršuje a vztah degraduje. Následuje bod právě uvědomění si změny. Fáze krize se stává dalším různě trvajícím obdobím, během kterého se nechut' společného bytí ještě více projevuje. Třetí etapou je pak rozhodování. Během tohoto období si jeden z manželů ještě intenzivněji uvědomuje, že takovýto vztah prostě nelze dál udržet. Nejedná se o pouhé rozhodování, zda podat žádost o rozvod. Zde je vhodné se pozastavit a vzpomenout na předchozí poznatky zejména o emoční inteligenci a hotovém nastavení. Můžeme konstatovat, že první možností, která přichází v úvahu bude právě rozvod v takovém manželství, které pro jedince příliš neznamená. Čili pro rozvod se rozhodne ten manžel, který nepovažuje manželství za důležité a nemá v něm hodnotu. Naopak pokud se manželé rozpomenou na prvotní silné fáze svého vztahu, mají ochotu své problémy řešit, tedy mají emočně silnější manželství nebude se s největší pravděpodobností jednat o pouhé rozhodování o rozvod, ale o to, jak efektivně krizi řešit. Rozhodování tedy znamená zvažování možností, hledání kreativních cest ve snaze setrvat a vztah vyléčit a dát přednost tomuto před prvotním ukončením manželství. Toto tvrzení je však rovněž zevrubné a je třeba zohlednit další aspekty jako třeba do jaké míry byl vztah narušen nebo co zapříčinilo tak radikální změny (Křivohlavý 2015, s. 130–131).

Gottman uvádí, že ke změnám ve vztahu dochází v jistém poměru. Tudíž chování mezi

partnery lze rozdělit na pozitivní a negativní situace mezi kterými lze vnímat určitý vztah. Pokud pozitivní situace klesají ve vztahu k jedné negativní začíná vztah degradovat. Jestliže se poměr přiblíží ke čtyřem pozitivním a jedné negativní je velmi pravděpodobné, že vztah se naklání ke svému konci (Gottman 2015, cit. podle Křivohlavý 2015, s. 130).

2.2 Psychologické a sociální faktory ovlivňující dospělého jedince po rozvodu rodičů

Huurre ve své studii uvádí významný dlouhodobý vliv rozvodu rodičů na psychosociální pohodu jedince. V případě, že osoby zažijí rozvod před 16 rokem života je významná pravděpodobnost projekce tohoto intenzivního zážitku do budoucího života. Projevy rozvodu rodičů se nejčastěji znovu vrací právě v kritickém věku po 30 roku života. Vlivy rozvodu pak více působí na ženy. Toto zjištění není jednoznačně objasněno. To že rozvod rodičů působí více na ženy je prokazatelné. Méně prokazatelná je ale příčina. Rozvod rodičů u obou pohlaví ovlivňuje dlouhodobě psychosomatickou pohodu (zejména u dospívajících chlapců), systém sociální podpory u citlivějších jedinců i vztahové interakce. V závislosti na intenzitě konfliktu mezi rodiči, věku dítěte, pohlaví a odloučení jednoho z rodičů může poznamenat senzitivnější osobnosti. Ženy bývají ovlivněny zejména v oblasti navazování intimního kontaktu, což mnohdy způsobuje další problémy a potenciální konflikty a neshody v partnerském životě. Muži mají naopak sklony k neurotickým obtížím v období dospívání (Huurre 2016).

Poupětová zmiňuje fenomén přenosu povinností z rodiče na dítě. Jak už je několikrát uvedeno rozvod bývá velmi kritickou situací pro všechny zúčastněné. Často rodič pod tíhou všech okolností předává část odpovědnosti např. za sourozence právě potomkovi. Problémem nemusí být samotné povinnosti, které si dítě v porozvodovém období navíc plní. Závažné se stává překročení jakési hranice, kdy rodič změní pohled na dítě a vnímá jej jako někoho, komu se může svěřovat. V tomto případě dítě ovlivňuje sociální faktor změny své role. Kromě složité orientace v porozvodové situaci si navíc takto obtěžkané dítě musí uspořádat, jak má vyhovět rodiči v jeho požadavcích a s dospělými problémy, se kterými mu svěřuje, přičemž je ale stále dítětem. Mimo tuto změnu v sociální roli také může dojít ke změně ve vnímání rodinného modelu. Takovéto dítě, na které rodič v porozvodové situaci nakládal své stesky, může v dospělosti upozadovat své vlastní zájmy a potřeby na úkor péče o druhé. Mimo jiné může rodič v této pozici setrvávat až do dospělosti dítěte. Dospělý jedinec pak mnohem více řeší problémy ostatních. Mnohdy trpí pocity provinění, pokud není schopný někomu vyhovět. Jinými slovy jedinec, na kterého rodič v porozvodové situaci příliš přenášel odpovědnost za své pocity, setrvávat v této pozici, řeší problémy jiných a své zanedbává. Může se cítit

provinile, že jednomu vyhověl a druhému ne. Stává se přetíženým, a to jen v důsledku toho, že v určité vývojové fázi nedostal to, co je pro zdravý vývoj nezbytné. Prevencí tohoto problému bývá jediné to, s kým se rodič o svých porozvodových pocitech baví. Nemusí se jednat přímo o odborníka, ale např. o přátele nebo blízké dospělé (Poupětová 2009, s. 157).

Rozvod ve většině případů zasahuje právě dětský věk. Rozpad manželství ovlivňuje zejména identitu dítěte. Rodiče by tedy měli přistupovat k dětem v tomto období tak, aby dítě nemělo výčitky a pocity odpovědnosti či viny za to co se v rodině děje. Zasaženy bývají hodnotové orientace dítěte. Dítě by nemělo mít pocit, že jeden z rodičů je špatný. Právě nejen rodiče, ale prarodiče bývají strůjci tvrzení, kdo může za hádky, křivdy, kdo je ten, co může za rozpad vztahu. Kritickým obdobím by mělo dítě projít bez pocitu provinění s vědomím, že i rozvodová situace je zpravidla záležitostí obou partnerů a každý z rodičů má v této věci určitý podíl. Správný přístup pak v dítěti podporuje sebevědomí a může se snižovat přenos do vlastních budoucích postojů k manželství (Matějček a Dytrych 2002, s. 51).

2.3 Vztah mezi rozvodem rodičů a partnerským životem jedince

Whitton ve svém výzkumu rovněž uvádí rozdíl mezi muži a ženami z rozvedených rodin ve vnímání svých vztahů. U mužů je tendence k vlastnímu rozvodu ovlivněna rozvodem rodičů nižší. Zajímavým poznatkem, je že muže méně poznamenává průběh rozvodu, rozvodové řízení a rozpad manželství rodičů než samotný konflikt mezi rodiči. Konflikty rodičů v dětství chlapce mají vliv na budoucí důvěru ve vlastní vztahy a sebevědomí v udržení svého partnerství. Ženy naopak do větší míry ovlivňuje i rozvod samotný a mnohem více se promítá do důvěry ve vlastní vztahy. Ženy z rozvedených manželství si mnohem méně věří už v počátcích vztahů. Jedním z možných aspektů je právě obava v neschopnost udržení vlastního manželství. Lze tedy uvažovat, že muži mají sklon být více imunní vůči rozvodu rodičů, ale více vnímají konflikt. Rozvod rodičů muže má vliv na sebevědomí a důvěru ve vztah. Naopak ženy ovlivňuje rozvod rodičů se všemi aspekty a jeho fázemi a v mírně větší míře než muže. Ženy také mají nižší důvěru jak v sebe sama, tak ve vztah, ale i v partnera. Rozvod rodičů více působí na oddanost žen, mnohem více se pak snaží kontrolovat konflikt ve svém vlastním manželství. Zejména proto, aby ochránily své děti. Ve vztazích postupují opatrněji a mnohdy chladněji projevují své sympatie. Vliv na muže je tedy nižší, ale obě pohlaví vstupují do manželství s mnohem nižší citovou investicí hlavně v počátcích vztahu než v páry, jejichž rodiče se nerozvedli (Whitton 2008, s. 1–5).

Amato dříve uvedl toto tvrzení o tom, jak ženy vnímají závazky v manželství po rozvodu rodičů. Dcery rozvedených rodičů nevnímají manželství jako závazek a mnohdy

nevěří v manželství na celý život. Ovšem záleží na výběru partnera a tento výsledek nemusí být pravidlem v závislosti na porozvodové intervenci a interpretaci rozvodu rodiči. I dcera z rozvedeného manželství může být v manželství šťastná. Ve větší míře se necítí v manželství vázané a manželství nemívá tak významnou hodnotu (Amato 1996, cit. podle Whitton).

Závěrem výzkumu byl poměrně nízký vztah mezi rozvodem rodičů muže a vlastním manželstvím v dospělosti. Muži bývají více poznamenáni konfliktem než rozvodem a prokazují nižší důvěru. Vztah mezi rozvodem rodičů ženy a vlastním manželstvím v dospělosti je hlubší než u mužů. Ženy projevují více nejistoty a nižší důvěru v sebe i vztah (Whitton 2008, s. 1–5).

Kratochvíl zmiňuje přenos neuspokojených potřeb z dětství. Naopak proti výzkumům Whittonové potvrzuje, že v nezávislosti na pohlaví se manželské konflikty rodičů přenáší do budoucího vztahu. Jeden z partnerů přenáší neuspokojené potřeby na druhého. To, co chybělo otci se přenáší do představ a požadavků na budoucího manžela. Zároveň se přenáší modely z primární rodiny. To, jak manželský pár spolu vychází je závislé na přenosu modelu z vlastní rodiny. Podstatné je, zda jsou modely stejné nebo rozdílné. Jedinec si do vztahu přenáší model z rodiny podle toho, v kom měl řekněme vzor. Lze říct, že se jedná o model rodičovský nebo sourozenecký. Manželé se pak k sobě chovají podle těchto přenesených modelů. Takové procesy však ale bývají neuvědomělé. (Kratochvíl 2009, s. 14).

To, jak se promítne rozvod rodičů do budoucího vnímání partnerského života ovlivňuje také osobnost rodičů a osobnostní preference rodiče. Jedním z faktorů je přenos vlastní záště proti druhému rodiči na dítě. Jestliže je tedy jeden z rodičů očerňován, dítě pak může trpět představou, že je geneticky vybaveno právě těmito negativními rysy osobnosti rodiče. Často totiž v dětství slyšíme, jak jsme podobní jednomu z rodičů nebo jaké vlastnosti jsme zdědili po jednom z rodičů. Dítě pak vztahuje právě negativně vykreslované vlastnosti jednoho z rodičů na sebe. Pohled na rozvod pak zásadně ovlivňuje charakter jednoho z rodičů. Pokud má rodič správně nastavený hodnotový žebříček je větší pravděpodobnost, že nebude před dítětem vykreslovat druhého rodiče ve špatném světle, a to i přes sebevětší konflikt a křivdu, která ve vztahu zapříčinila rozpad (Bakalář 1996, s. 61).

3 Rodina

Třetí kapitola se zabývá pohledem na rodinu. V této práci má nepochybně své místo. Rodinu můžeme chápat jako základní instituci a vztahovou síť, která je také klíčová pro problematiku rozvodu. Její podkapitoly se budou zabývat základními funkcemi, tím, jak se rodina a její modely mohou propisovat do budoucího partnerského chování a disfunkcemi v rodině.

Možný chápe rodinu jako statickou instituci, která má za cíl vytvářet specifické prostředí pro rozvoj jejich členů. Rodina je mnohdy stabilní jak z historického hlediska, tak i ze svého principu. Rodina tak jako společnost celá prochází změnami. Nejvíce je to znatelné na pojetí rodiny od tradičního, přes moderní až po postmoderní. Každé pojetí se vyznačuje svými specifiky, ale základ rodiny je vždy stejný. Rodinu tedy stále tvoří otec, matka a nejčastěji dvě děti. Nejbouřlivější změny dostává postmoderní pojetí zejména s ohledem na partnerské soužití a sexuální orientaci. Pokud rodina plní své funkce má ve společnosti jedinečnou úlohu. Vytváří bezpečné prostředí pro realizaci jejich členů s vlastním unikátním upořádáním. Zároveň změny rodiny nebývají zpravidla tak rychlé jako změny ve společnosti. Rodina právě v základním pojetí, tedy rodiče a potomstvo, se v běhu historie lidstva příliš neměnila napříč změnami ve společnosti (Možný 2008, s. 14–15).

V současnosti i zdánlivě jednoznačný pojem nabývá na složitosti. Rodina jako taková může být různě uspořádána. Zejména počátkem nového tisíciletí se rodina mění. Demografické hledisko ukazuje, že rodina ve smyslu otec, matka a nejčastěji jejich dvě děti (čili tradiční rodina) je jednou z mnoha forem, jak rodinu vnímat. Vysvětlením změn v oblasti rodiny může být otevřenost v problematice vztahů, která se dříve nevyskytovala v takové formě. Změny od tradičního pojetí spočívají ve změnách společného soužití. Jedná se o partnerský vztah, partnerský vztah bez institucionálního svazku, vztah bez soužití (kdy dítě vychovává jeden z rodičů). Tyto formy jsou mnohdy také způsoby, jak vést další život po rozvodu s původním partnerem. Otázkou zůstává, do jaké míry taková rodina dokáže plnit své funkce. Pravděpodobné je, že i modernější formy rodiny zůstávají nástrojem sociální reprodukce (Fučík 2013, s. 20).

Další významnou změnou se stává samostatnost rodiny. V naší společnosti se více projevuje trend samostatné rodiny v samostatné domácnosti. Opět se toto dá připsat demografickým změnám zejména v ohledu stárnutí populace. Spekulovat lze o tom, jak je rodina schopna vycházet s předchozími generacemi. Předpokladem by mohlo být, že samostatnost rodiny bude aspektem její stability a členové užší rodiny budou řešit své problémy nikoli problémy spojené se členy rozšířené rodiny (Možný 2008, s. 258).

Gillnerová uvádí pojmy jako „*Zdravá a funkční rodina*“. Rodina v tomto pojetí je zdravou a fungující v případě, že plní veškeré své funkce a příliš se neodchyluje od normálního chodu. Vychýlením pak mohou být patologie v rodině nebo vychýlení ze stanovených rolí. Rodina je totiž také mimo jiné souborem osobností a jednotlivými vztahy mezi nimi a aspekty rodiny. Zdravá a funkční rodina by měla být stabilním, emočně vyrovnaným, harmonickým a bezpečným prostředím pro všechny její členy. Zejména stabilitu v rodině pak udržuje jedinečnost definovaných rolí, respekt mezi jednotlivými členy a jejich rolemi. Důležitou a mnohdy zanedbávanou složkou funkční rodiny je komunikace a kompetence k řešení problémů. Mohlo by se zdát, že rodina má být stabilní a poměrně stacionární. Ovšem jednotlivé role by měly být spíše flexibilní a jednotliví členové by měli být schopní se navzájem v rámci svých možností zastoupit, což pozitivně ovlivňuje podporu mezi členy rodiny (Gillnerová 2011, s. 113).

Nynější rodina se stává mnohem více pestrou než v minulých letech. Rozmanitost lze přisuzovat jak pohledu na samostatnost v mezigeneračním soužití a v obývání společné domácnosti, tak i rozrůzněním vztahových forem partnerského života. Změny v oblasti rodiny jsou za poslední desetiletí tak rapidní, že i samotný popis a evidence nových podob rodinného života se stává výzvou zejména pro sociologické vědy. Různé druhy soužití také znamenají změny ve funkcích rodiny. Je patrné, že pro další směřování bude nezbytné se rodinou zabývat jak z pohledu vztahů v rodině, rolí jejich členů, ale hlavně funkcí biologickou a reprodukční. Rodina se tak v posledních letech stává velmi rozmanitou v oblasti forem rodinného soužití, výskytem i nerodinných soužití nebo života „*single*“ (Kraus 2023, s. 11).

3.1 Funkce rodiny

Rodina je chápána jako sociální skupina, jejímž hlavním úkolem je vychovávat jedince, k tomu vytvářet vhodné podmínky, bezpečné socializační prostředí, které je první institucí pro pochopení rolí, satisfakci potřeb a učení trávení volného času (Jůva a Jůva 1999, s. 100).

Dnes v období krize rodiny, ale i v historii lidstva a různých pohledů na rodinu v běhu času, si rodina stále udržuje své základní funkce. Tyto jsou takřka neměnné a některé z nich (např. funkce reprodukční) celospolečensky významné (Janiš a Řádková 2023, s. 142).

Šulová (2011) rozlišuje tyto čtyři základní funkce rodiny:

- Biologickou, reprodukční;
- Materiální, ekonomickou;
- Výchovnou, socializační;
- Emocionální.

Kraus (2014) doplňuje o:

- ochrannou (zaopatřovací, pečovatelskou).

3.1.1 Biologická, reprodukční funkce

V současnosti tato funkce prochází kritickým obdobím. V české společnosti totiž klesá porodnost a rodiny mnohdy řeší ostatní funkce a výchova dětí se nestává prioritou ve společném soužití. Mnohdy je přednější ekonomické zabezpečení, vzdělání a profesní život tak, aby děti měly dobré zázemí. Problémem je uspokojení těchto funkcí v pozdním věku a narození dětí se oddaluje. Reprodukční proces ale i přes to nabízí mnoho alternativ. Ty skýtají také různá úskalí, zejména etické. Různá rodinná soužití znamenají alternativní reprodukci a mnohdy přetrhání rodových vazeb (Šulová 2011, s. 109).

3.1.2 Materiální a ekonomická funkce

Ekonomicky rozvinuté státy bývají mnohem více schopny se postarat o jednotlivce přímo a pozornost se ubírá právě spíše k jednotlivci než k rodině. Současné rodiny v období průměrného blaha se spíše zaměřují na aktuální situaci a materiální prostředky bývají rovnoměrně rozdělovány mezi členy rodiny. Tam, kde se projevuje nedostatek je materiální funkce stále zachovávána a nejčastěji rodiče jsou schopni nahromadit kapitál a ten později předat dětem s vidinou lepší a stabilnější budoucnosti (Šulová 2011, s. 110).

3.1.3 Výchovná a socializační funkce

Nezastupitelnou funkcí rodiny je výchova a socializace. Pokud rodina funguje tak jak má a tuto funkci naplňuje správně stává se eliminačním nástrojem patologického chování (užívání návykových látek, hádky). Prostředí rodiny je schopné dříve toto chování ukázat a následná intervence bývá snazší (Šulová 2004, s. 121).

Rodina, nebo přesněji rodiče, předávají jedinci obraz o budoucím fungování a partnerských rolích. Dítě je schopno vypořádat rodičovské role, chování a postoje k formování vlastních názorů. Rodina působí jako prostředí, které významně ovlivňuje

sociální začleňování, komunikaci s ostatními lidmi, pracovní návyky, rodinné tradice a později je využívá a reprodukuje (Šulová 2004, s. 136).

3.1.4 Emocionální funkce

Tato funkce vychází z emocionálních potřeb osobnosti. Každá jedinečná osobnost potřebuje čas od času bezpečné zázemí pro sdílení svých zážitků, ale i problémů. Rodina by měla nabízet prostor pro podporu a pomoc v tíživých situacích. Rodina poskytuje takové zázemí bez nutnosti poznání někoho cizího a členové rodiny by měly být schopni toto nabízet. Jedinec v rodině může poznat jistotu a trvalost, kterou by tato sociální skupina měla být. Realizace a plánování jak ve vztahu k sobě samému, ale i k ostatním členům je v této funkci nezastupitelná (Šulová 2011, s. 111).

Kraus se v tomto pohledu shoduje a souhlasí, že rodina je takovým prostředím, které se nevyskytuje v jiné formě. Zaměstnání, škola ani jiné prostředí nebo sociální skupiny nemohou člověku poskytnou takové citové zázemí, lásku, pocit bezpečí a stability jako rodina. Ovšem tak jak se mění rodina, mění se i tato funkce. V poslední době přibývá dětí, kterým se tyto hodnoty nedostávají. Naopak mnohdy potřeby dítěte bývají neuspokojovány v některých případech děti bývají týrané nebo zneužívané. Neuspokojování potřeb (nikoli týrání či zneužívání) může být způsobeno právě rozvodem či zaneprázdněním rodičů (Kraus 2014, s. 83).

3.1.5 Ochranná (zaopatřovací, pečovatelská) funkce

V minulosti se v této oblasti více angažoval stát. Nyní se od rodiny očekává větší aktivita a iniciativa zejména v oblasti zdravotnictví. Dříve byly běžné například zubní ordinace přímo ve školách a preventivní prohlídky byly institucionalizované. Aktuálně jsou i pacienti z nemocničních zařízení propouštěni zejména do domácí péče. Pokud to ovšem není možné např. propuštění z léčebny dlouhodobě nemocných je hlavní odpovědnost na rodině, aby zajistila alternativní péči. Nejedná se tedy jen o děti, ale i o ostatní členy rodiny. Ochranná funkce souvisí tedy i finančním zaopatřením hygienické a zdravotnické péče (Kraus 2014, s. 79).

3.2 Vliv rodinných vztahů a modelů na partnerské chování

Sobotková chápe rodinu jako systém vztahů mezi jednotlivými členy a jejich rolími v tomto systému. Každý jedinec se chová v určitém rámci svého přesvědčení a svým způsobem ovládá své jednání. Ovšem osobnost jedince bývá lépe projevená v širší souvislosti. Právě rodina

může být takovou souvislostí. Tedy jedinec se projevuje jinak v kontextu celé rodiny. Člověk jako samostatný článek společnosti se nachází v jiné roli, než když se pohybuje v oblasti sociální skupiny jako je rodina, ale i v jiné skupině např. mezi přáteli nebo v zaměstnání. Poté už příliš nezáleží na tom, zda hovoříme o rodině, do které se člověk narodil, nebo kterou sám založil. Osobnost člověka může být v mnoha ohledech patologická. Patologie, nebo jak jiní autoři uvádějí model, bývá přenášena z jednotlivce na skupinu či naopak. Pokud je někdo z členů rodiny patologický je velká pravděpodobnost, že se tato patologie přenesou na jiného člena rodiny. Zároveň také může jedinec přenášet své patologie na jiné členy rodiny. Mnohdy pokud se jedinec nachází mimo rodinu a poté se do ní vrátí mohou se tyto příznaky znovu objevit. Z toho důvodu je třeba posuzovat rodinu právě jako systém, který ovlivňuje jeho členové a je třeba jej posuzovat v celém jeho kontextu (Sobotková 2007, s. 21).

Porozumění rodině jako systému může být velmi složité. Rodinný systém ve svém jádru obsahuje velmi složité vazby. Nelze tedy poznat rodinu jen na základě poznání jejich členů, ale je třeba prozkoumávat něco víc. Elementárním prvkem poznání rodiny je odhalování nejen jednotlivých členů, ale také jejich vazeb, vztahů, celkové integrace jednotlivců v širším kontextu rodiny, a to v čase, sociálním a biologickém prostředí ve kterém se rodina nachází (Sobotková 2007, s. 24).

3.3 Mezigenerační přenos

Preiss a Vizinová uvádí transgenerační přenos jako učení v rodině. Toto učení neboli přenos v rodině souvisí s daným problémem a vývojovými etapami, ve kterých se jednotliví členové nachází a vztahy mezi nimi. Rodina je prostředím, ve kterém se učí členové navzájem mezi sebou. Nejedná se o pouhé znalostní učení. Mezigenerační přenos v rodině zajišťuje poznávání modelů chování mezi členy navzájem. Často jsou předávány znalosti, dovednosti, postoje, názory, způsoby řešení konfliktu a problému. Nastavení pro efektivní přenos je důležité. Rodina by měla fungovat tak, aby vyhledávala společné chvíle, zážitky, důvěru a podporu mezi sebou. Přenos může fungovat ve stavu kdy jsou členové nastaveni ke sdílení. Pak každý člen je schopen se otevřít a přinášet mezi ostatní své důvěrnosti a názory. Mezigenerační učení nemusí být jen pozitivní. Zpravidla děti od rodičů přijímají jejich hodnoty. Ovšem pokud v rodině panuje negativní atmosféra je pravděpodobné, že dítě převezme i tyto negativní vlivy (Preiss a Vizinová 2023, s. 94–95).

Pro pozitivní mezigenerační přenos je důležitá atmosféra v rodině, soudržnost a komunikace. Jestliže je v rodině prostor pro společnou pozitivní atmosféru ve smyslu trávení společných chvil, poznávání názorů a hodnot ostatních, zvyšuje se soudržnost rodiny a

jednotliví členové společně rozhodují o rodinných záležitostech. Komunikace otevírá možnosti společných témat a řešení životních situací. V celkovém součtu se pak jednotliví členové mezi sebou cítí dobře, nemají problém sdílet své pocity a jsou schopni se toto naučit a později si přenést do svého vlastního vztahu (Preiss a Vizinová 2023, s. 97).

Simon a Furman ve svém výzkumu „*Interparental conflict and adolescents' romantic relationship conflict*“ uvádějí spojitost v přenosu rodičovského konfliktu na adolescenty a jejich partnerské nebo také romantické vztahy. Spojitost v rodičovském konfliktu a konfliktu v romantickém životě dospívajících spočívá zejména v hodnocení rodičovského rozporu adolescenty. Spojitost opět závisí na délce a intenzitě konfliktu a vyhodnocování neshod dospívajícími. Adolescenti, kteří významně negativně vnímají konflikt mezi rodiči později volí více destruktivní řešení problémů. V období dospívání bývají rodičovské konflikty vyhodnocovány adolescenty různě. Tedy napjatá situace mezi rodiči se individuálně propisuje do romantického chování mladých dospělých. Konflikt se mnohdy stává vzpomínkou, která se propisuje do modelů partnerského chování v budoucnosti. Pravděpodobné je, že vztah mezi konfliktem rodičů a partnerským, romantickým chováním se stává intenzivnějším v období, kdy je pro jedince intenzivní i samotný vztah. Čili v období, kdy se vztah páru stává hlubším a bližším svazku manželskému začínají se objevovat tyto vzorce chování. Mezigenerační přenos lze chápat i v tomto ohledu (Simon a Furman 2010).

Dospívající může partnerský konflikt vnímat rovněž pozitivně. Tedy pokud rodiče jsou schopni konstruktivně a klidně řešit své problémy a adolescent je přesně takto vyhodnotí je pravděpodobné, že se taková zkušenost i pozitivně propíše do vlastního romantického života. Tato spojitost platí i v opačném směru. Jestliže v období adolescence rodiče řeší konflikty často, agresivně a východisko se téměř nenabízí i dospívající bude nejspíše řešit své partnerské konflikty destruktivně a agresivněji (Simon a Furman 2010).

4 Jedinec a partnerské vztahy

Tato kapitola se zabývá partnerskými vztahy v životě jedince. Zejména pak v období dospívání a rané dospělosti. Klíčovým pro tuto kapitolu bude poznání utváření identity a vztahů pro partnerský a romantický život. Partnerský život a jeho význam totiž souvisí s kvalitou vztahů, a tedy i případným rozvodem.

„Člověk se z lásky rodí, pro lásku žije, touží po lásce, umírá pro lásku.“ (Slaměník 2008, s. 256)

Slaměník uvádí toto romantické pojetí lásky. Ovšem co je to láska není zcela jednoznačné zejména, protože láska má spoustu podob. Lásku lze chápat jako východisko partnerských vztahů. Termín láska můžeme vnímat jako velmi složitý emoční stav, který je pro různé osobnosti jinak důležitý a má různou hodnotu. Dá se říct, že láska nebo také specifický vztah je velmi důležitá citová vazba k blízké osobě. Romantická a partnerská láska se vyznačuje emoční vazbou s typicky sexuální a fyzickou touhou. Zároveň se v takovém vztahu nejedná pouze o erotický kontakt, ale i vědomě ovládané myšlení na milovanou osobu a trávení společného času (Slaměník 2008, s. 256–258).

Je třeba také vnímat rozdíl mezi mít rád a milovat. Rozdíl spočívá zejména v hodnotové orientaci, sociální a emoční inteligenci. Mnohdy je partnerský a romantický vztah jen o něco těsnější a bližší než vztah s přáteli. Přisuzovat toto lze tomu, že člověk má rád i své přátele a potřeby vztahu saturuje i tato sociální skupina. Pro jiné znamená láska a milovat mnohem více než mít rád. Partnerský (romantický) a přátelský vztah tak mnohdy mají velmi blízké a podobné znaky (Slaměník 2008, s. 257).

Lauster chápe lásku jako aktivitu, kterou člověk musí vyvíjet a nelze jen pasivně čekat, až ji osud člověku postaví do cesty. Jestliže se člověk nebude v tomto citu zdokonalovat a aktivně se jím zabývat, je pravděpodobné, že nedojde ke změně nastavení jeho psychiky a smyslu života. Zde se vracíme k aktivitě. Tedy pokud člověk lásku příliš nevnímá a nezabývá se touto emocí může se stát, že nebude aktivně milovat (Lauster 2019, s.43).

Venglářová vnímá lásku jako prostor určený k satisfakci potřeb jak pudových (erotických) tak i emocionálních a rozvoj osobností obou partnerů a jejich vztahu. Láska je obdobím stabilizace po bouřlivém období zamilovanosti. Lásku tedy vnímat také jako fázi partnerského vztahu. Samozřejmě tento stav přichází v období vyzrálějších milostných vztahů. Oproti zamilovanosti v období lásky ustupuje počáteční přitažlivost a potřeba co nejtěsnějšího jak fyzického, tak i emočního kontaktu (Venglářová 2008, s. 32–34).

4.1 Vývoj partnerských vztahů v průběhu života

Říčan uvádí první zamilování v období pubescence, tedy po 11 roku života. Toto zamilování bývá spíše platonické. Období první zamilovanosti také lze označit za období zmatenosti. Dospívající totiž mnohdy není schopen popsat, co cítí. První lásky tedy zůstávají zpravidla utajené jak před rodiči, tak i před objektem zájmu. Důvodem tohoto utajení bývá spíše citový zásah do života jedince nikoli potřeba fyzického kontaktu. První vztahy tedy bývají více emoční. Spojení emoční a fyzické (citové a sexuální) složky vztahů se stává spíše v další vývojové etapě (Říčan 2014, s. 185).

Z hlediska vývojové psychologie můžeme pozorovat první vztahy už v období dospívání. Intenzivnější a romantičtější podobu ovšem dostávají milostné vztahy až v období adolescence. Socializace v tomto období vývoje člověka se přesouvá z rodinného prostředí mezi přátele a další sociální skupiny. Sociální kontakty jsou mnohem více osamostatněné od rodiny, ale adolescent zpravidla vyhledává podobné hodnoty jako u rodičů (sounáležitost a podpora). Sdružování do sociálních skupin nejčastěji podle společných zájmů vyústí právě v romantický vztah. Ovšem adolescentní vztahy s opačným pohlavím jsou velmi intenzivní, ale nestabilní. Ve smyslu hluboké citové náklonosti, nevnímání negativních stránek osobnosti partnera nebo v nepromyšleném jednání. Takové romantické vztahy v mnoha případech končí a rozchod bývá často první stresovější a náročnou situací (Binarová 2008, s. 116).

Langmeier a Krejčířová hovoří o mladší dospělosti, která bývá obdobím překotných změn, ve kterém jsou na člověka kladeny vysoké nároky od posunu od idealizace v dětství a dospívání po osamostatnění od rodiny a zakládání vlastní rodiny. Toto pojetí staví spíše na dokonalém utváření člověka. Tedy čím by člověk měl být. Mezi 20 a 30 rokem života by tedy měl člověk v zásadě navázat či uchovat vztah z období adolescence trvalejšího a pevnějšího charakteru. Současně ale zachovat dobrý postoj k rodičům a přátelům, případně nové přátelské vztahy navazovat. Období časně dospělosti je poměrně širokou etapou, zejména kvůli individuálnímu nástupu samostatnosti, navázaným vztahům a pracovní připravenosti. V životě člověka nelze definovat bod kdy se k takovým vlastnostem a stavu přiblíží. Podle Sigmunda Freuda má člověk v tomto období: „*milovat a pracovat*“ (Langmeier a Krejčířová 2006, s. 170).

4.2 Význam partnerského života pro jedince

Jedním z mnoha pohledů na to, jak a proč lidé navazují partnerské vztahy může být „*Teorie zisků/naplňování potřeb*“. Předpokladem pro tuto teorii jsou předchozí fáze partnerského vztahu jako jsou přitažlivost, seznámení, shoda názorů a vlastností. Po uplynutí prvotních

stádií vztahu by měl následovat jakýsi posun. Co ovšem takový posun v partnerském vztahu způsobí? Mnohdy je takovou motivací právě zisk nebo naplnění potřeb. Teorie se opírá o velmi individualizovanou vlastnost mnohých jedinců podmiňovat své jednání určitému prospěchu. Takto formulované tvrzení by se dalo interpretovat tak, že z prvotních fází milostného soužití se posunují jen osoby orientované na sebe a přínos pro sebe sama. Ovšem pravděpodobnost, že se vztah bude nadále formovat je přisuzována právě motivaci, či vidině přínosu pro oba partnery. Zisk může mít také mnoho podob, které bývají závislé na hodnotové orientaci. Některý bude vidět přínos ve společenském postavení (přítel vážené ženy), jiného bude v posunu vazby motivovat materiální a věcná situace partnera. Hodnotou určující další směřování partnerského života může být ale také láska, citová vazba, uspokojení z vývoje vztahu, společné činnosti či zájmy nebo společně trávený čas. Mnohdy je pravděpodobné, že budeme přitahováni člověkem, se kterým si spojíme zisk (Willerton 2012, s. 65).

Oproti tomu stojí pojetí lásky jako náklonosti. Náklonost, láska, a tedy i milostný vztah vychází zpravidla z pozornosti a aktivity. V případě, že člověk cítí k druhému náklonost bývá zpravidla aktivnější a pozornější, všímá si detailů a uvědoměle se staví k objektu lásky. Láska jako duševní schopnost se vztahuje nejen k druhému člověku (potenciálnímu partneru), ale k téměř všemu, co lze vnímat lidskými smysly. Aktivní projevení náklonosti, pozornosti je předpokladem pro nastavení člověka k prožívání lásky a emocionálnímu stavu, které vyústí právě v lásku, a tedy milostný mezi dvěma lidmi. Láska bývá úzce spojena s dáváním bez očekávání dostávat. Mnoho lidí je nastaveno právě pro přijímání a koná jen to, z čeho může mít zisk. Pocit přijímání náklonosti a projevů lásky je bezpochyby příjemný a může mít na jedince vliv, ale neměl by být hlavním motivem k opěťování. Pokud je člověk milován, měl by být schopný ocenit tyto projevy od druhého. Pokud projevy lásky zevšední a člověk je začne pouze konzumně brát, pravděpodobně přestane i projevoval úsilí náklonost opěťovat (Lauster 2019, s. 44–47).

Životní etapa vážného milostného poměru mezi dvěma lidmi s sebou přináší odpoutání se od rodiny, do které se člověk narodil. Odpoutání se od dosavadního rodinného života je velmi obtížné a člověk si mnohdy přenáší jisté potřeby, které potřebuje uspokojovat i od partnera. Tyto potřeby bývají ryze individuální. Důležitost může spočívat v zájmu a péči, moci nad druhým, projevení sympatie, sdílení radosti nebo problému či jen pouhé zlepšení nálady. Tedy pokud partner uvidí zisk ve svém protějšku v podobě naplnění potřeb, je pravděpodobné, že vztah bude dále pokračovat a bude se prohlubovat (Willerton 2012, s. 66).

„Lze tedy říci, že vztahy se snáze rozvíjejí, když jsou partneři rádi spolu, společný čas prožívají jako zisk a vzájemně si umějí naplňovat potřeby“ (Willerton 2012, s. 66).

4.3 Důležitost partnerského života pro individuální pohodu

Willi chápe hlavní smysl partnerského života a jeho přínos pro jedince v seberealizaci. Toto tvrzení se může jevit jako zavádějící, ovšem při bližším pohledu mohou mít vztahy (nejen romantické) vliv na seberealizaci člověka. Lidé se totiž mnohdy hledají úspěch, který se projevuje právě prostřednictvím vnímání ostatních. Čili jednání jedince se odráží v reakci blízké společnosti. Reakce společnosti nebo lidí, s kterými je člověk v nějakém vztahu je poté vnímána subjektivně jako úspěch nebo neúspěch. Seberealizace totiž nezávisí pouze na autonomii a vnitřní shodě. Člověk jako společenská bytost potřebuje podporu svého okolí ve svém jednání. Jedná se totiž o vzájemný vztah mezi jedincem a okolím. Jestliže se člověk zaměřuje na okolní společnost, bývají jeho představy, plány a cíle ovlivňovány právě vztahy s ostatními. Mnohdy to bývají sny, které mají vliv na realizaci v okolním bližším světě (Willi 2011, s. 29–30).

Vágnerová a Lisá také chápe partnerské vztahy jako prostředek k seberealizaci. Zejména v počátečních fázích partnerských vztahů se lidé poznávají ve smyslu odlišností právě v porovnání s partnerem. Lidé se obvykle chovají nezištně až obětavě pro svůj protějšek. Nejprve je možné pozorovat obětování satisfakce svých vlastních potřeb v zájmu partnera. Později v hlubší fázi vztahu se orientace přesouvá spíše na výše popsanou teorii zisku a upokojení potřeb. Vztah dvou lidí také lze vnímat jako prostředek rozvoje sociálních a komunikačních dovedností. Mimo jiné milostné vztahy také přináší uspokojení v oblasti emocí, ale také pudové, erotické a sexuální. Zdánlivý neúspěch v navazování vztahů může znamenat posun v oblasti kreativity, komunikace a nápaditosti v zaujetí potenciálního partnera. Ovšem v případě, že se neúspěch stále nedostavuje, tedy nedochází k satisfakci potřeb, může se objevit zásadní pokles v sebevědomí a sebehodnocení jedince. Takto deprivovaný jedinec se pak může přiklonit k radikálnějším metodám např. netrpělivost až agrese při navazování a kontaktu s druhou osobou (Vágnerová a Lisá 2021, s. 438).

Partnerské milostné vztahy mohou přinášet jak pohodu, tak i nepohodu. Těsný vztah mnohdy funguje na principu společně vykonávaných aktivit. Ovšem ne vždy mohou společné aktivity uspokojovat oba partnery. Individuální pohoda se často odvíjí od plánování společně tráveného času. Spontánní akce bezpochyby také mohou přispívat k psychické pohodě a mají jistý efekt. Pohoda v partnerském vztahu se odvíjí od těsnosti vazby a poznání partnera. Tedy pokud se jedná o těsný vztah, ve kterém se dva lidé lépe znají, je pravděpodobnější, že

společně trávený čas bude efektivněji naplňován a bude pozitivněji působit na rozvoj vztahu a naplňovat potřeby obou partnerů. Mezi takové potřeby lze zahrnout efektivní náplň volného času, potřebu přijetí, sounáležitosti a společné aktivity mohou poté působit radost, pocit smysluplnosti a uspokojení (Slaměník 2011, s. 101).

Partnerské vztahy, láska a umění milovat mohou mít vliv na radost a životní spokojenost člověka. Hodnotový žebříček hraje v tomto pojetí opět značnou roli. Materiální a ekonomické zajištění může působit na spokojenost a mohou být také důležité. Ovšem přílišná horlivost a snaha o co nejvyšší jmění a blahobyt mohou zcela zastínit partnerský vztah, schopnost milovat a projevovat lásku. Přitom láska a umění milovat může být základním aspektem životního štěstí, psychického a fyzického zdraví. Právě ten, kdo chce a umí milovat může mít pocit, že jeho život má význam (Lauster 2019, s. 44).

4.4 Možné faktory ovlivňující partnerské vztahy po rozvodu rodičů

Mnoho rozvodů v našem regionu, ať chceme nebo, zasahuje právě děti. Samozřejmě ovlivnění rodičem je závislé na vývojové etapě dítěte, ve které jej rozvod zasáhl. Obecně lze ale říci, že dítě až do období dospívání je senzitivní bytostí. Zdánlivé maličkosti děti mohou mít na děti zásadní vliv. Samozřejmě s ohledem na individualitu dítěte hraje značnou roli v rodičovském konfliktu dětská představivost. Mnohdy děti potřebují jasné zavedení do situace mezi rodiči. V případě, že se dítěti nedostane sdělení a objasnění, toho, co se mezi rodiči děje, přiměřeně jeho věku, otevírá se právě prostor pro velmi aktivní dětskou fantazii. Nepravdivá satisfakce a vysvětlování zde jistě není na místě (Mikulková 2021, s. 126).

S vědomím, že tento příklad je spíše modelovou situací a jedná se o velmi individualizovanou situaci, avšak pro přiblížení problematiky dostačující. Tedy příkladně pokud se otec již vzdaluje od rodiny a dítě se ptá: „Mami, proč táta nespí doma?“ Matka raději bez složitého vysvětlování odpoví: „Má moc práce a má nařízené noční směny.“ Poté dítě zaznamenává změny v komunikaci matky např. při hovorech s prarodiči nebo při pouhém zmínění o otci. Takovýto okamžik může vést ke zmatenosti dítěte, tedy k značnému rozrušení v tom, co je tedy pravda a co se mezi rodiči ve skutečnosti děje (Mikulková 2021, s. 126).

Ovšem nejen nedostačující vysvětlení může ovlivňovat děti během rodičovského konfliktu a rozvodu rodičů. Mimo jiné mají děti také velmi rozvinuté postřehové schopnosti, ale v různých vývojových stádiích jim mnohdy chybí orientace a neumí si situaci subjektivně obhájit. Děti bývají velmi citlivé na hlasité spory rodičů, ale i na vzájemnou nekomunikaci. Existuje spousta situací, které mohou vést ke zmatenosti dětí. Faktory, které mohou způsobovat nejistotu úzce souvisí s výše popsány příčinami rozpadu vztahu. Mezi tyto tedy

lze zařadit např. odcizování se rodičů v komunikaci, časté návštěvy prarodičů, nepřímé rozhovory, které ale dítě vnímá, netrávení společného času, nevědomí společných plánů do budoucna či nejasné odpovědi (Mikulková 2021, s. 126).

Rozvod manželství se pro dospělou společnost stává méně závažnou a více běžnou situací v životě, ale děti mohou tuto životní etapu prožívat jako velice ohrožující. Právě dětská představivost a vlastní dokreslování reality se často stávají útekem od reality a vymanění se z obav. Dítě se také může interpretovat, jako hlavní příčinu rodičovských sporů s cílem zavděčit se rodičům a konfliktní stav takto vyřešit. Tato fáze je příhodná pro důkladné individuálně přizpůsobené vysvětlení. Rodiče tedy mají povinnost průběžně informovat o tom co se ve vztahu děje a dítě má právo na takové srozumění (Mikulková 2021, s. 126).

Rodičovský spor mnohdy bývá přímo vázaný na dítě. Tedy na pohledu dítěte na sebe sama jako na viníka rozvodu lze pozorovat určitý podíl. Tedy dítě může být příčinou rodičovského konfliktu. Ovšem ve smyslu nejlepšího zájmu dítěte. Rodiče se mnohdy neshodnou v základních otázkách výchovy, což vyústí právě v rodičovský spor. Často se také dítě stává pouhým prostředkem pro obviňování se rodičů navzájem. Podvědomě rodič dbá na potřeby a výchovné otázky ve věcech dítěte, ale ve skutečnosti hájí své vlastní zájmy. Zpravidla jeden z rodičů v tomto případě není schopen ustoupit a trvá na řešeních, které sám navrhuje a jiné není schopen akceptovat. Problém, který se zdánlivě týká dítěte a jeho výchovy se stává čistě záležitostí osobní a přerůstá do partnerského vztahu rodičů. Včasná intervence a zásah v moment, kdy se partneři ještě dokáží domluvit a konstruktivně komunikovat přispívá k snazšímu řešení situace ve společném zájmu dítěte. Pravděpodobný přístup je také opačný. Tedy rodiče nejsou schopni se domluvit na výchovných otázkách, zájmy dítěte upozadují a konflikt přetrvává (Rogalewiczová 2019, s. 58–59).

Další rovinou, kdy dochází ke stupňování konfliktu je osobní odpor mezi partnery. Nelze přesně definovat, jak dlouho a s jakou intenzitou bude tato fáze trvat. Mnohdy se stává, že i po klidném a smluveném rozvodu se situace mezi partnery stále vyostřuje a poté dochází k uklidnění. Zpravidla v tomto období jeden z partnerů není smířený s odloučením a je schopný stále vytvářet nové problémy a hledat záminky, jak druhému uškodit. Nepříliš mnoho partnerů dokáže oddělit partnerství a rodičovství, a tak se stává, že rodičovské otázky řeší prostřednictvím partnerských konfliktů, a naopak partnerské problémy vztahuje na dítě a výchovu (Rogalewiczová 2019, s. 60).

B Empirická část

Empirická část navazuje na teoretická východiska z předchozí části. Jednotlivé kapitoly teoretické části lze považovat za stěžejní oblasti, na které se bude orientovat výzkumné šetření a položky rozhovoru. Empirická část práce bude členěna do tří kapitol. Přičemž pátá kapitola celé práce obsahuje zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky. Tato kapitola sice neobsahuje podkapitoly, ale je přehledným nástrojem pro poznání výzkumů, které probíhaly jak v ČR, tak i v zahraničí. Pro lepší přehlednost jsou výzkumy či odborné články řazeny podle data realizování. Některé byly použity přímo v teoretické části.

Následuje šestá kapitola orientovaná na celkovou charakteristiku výzkumného šetření. Její podkapitoly pak obsahují použité metody, cíle šetření, metodu sběru dat a výběru výzkumného vzorku, metodu analýzy dat (fenomenologickou interpretativní analýzu, dále IPA). Kapitola sedmá obsahuje výsledky výzkumného šetření a jejich rozbor. Poslední osmá kapitola se pak zaměří na diskusi výsledku.

5 Zhodnocení aktuálního stavu zkoumané problematiky

Rozvod je složitou situací v lidském životě. Vzhledem k tomu, jak je tato problematika složitá lze na ni nahlížet z mnoha perspektiv. Rozvod můžeme sledovat z hlediska rodičů nebo dětí, s ohledem na věk, retrospektivně nebo do budoucna, lze také sledovat příčiny rozvodu.

Na problematiku rozvodu z pohledu utváření partnerských vztahů po rozvodu rodičů se již zaměřovala v roce 2022 studentka Pedagogické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně Jana Zavřelová. Studentka se ve své bakalářské práci s názvem „*Život jedince poznamenaný rozvodem rodičů*“ orientuje pomocí polostrukturovaného rozhovoru na retrospektivní pohled dotazovaných zkušenost s rozvodem rodičů. Dílčí otázkou tohoto výzkumu bylo, jak se promítá rozvod do partnerských vztahů v dospělosti. Oповěď byla zaznamenána v diskusi a největší shoda respondentů byla v poučení se z chyb rodičů. Práce se však pomocí analýzy textu zaměřuje na společné znaky v prožívání rozvodu rodičů a vliv na vztahy v rodině po rozvodu (Zavřelová 2022).

Článek Sociologického časopisu „*Slábne v ČR mezigenerační přenos rozvodu*“? pracuje s rozvodem jako mezigeneračním jevem a jeho přenositelností. Dosavadní průzkumy naznačují, že přenos rozvodovosti bude spíše ve slábnoucím trendu. Jedním z činitelů se jeví změna ve vnímání rozpadu manželství jak u mladších lidí, tak i v širším spektru společnosti. Rozmach se začíná projevovat v chápání rozvodu jako lepší varianty. Tedy nezůstávat v nefungujícím vztahu, který má především negativní vlivy na ty, kterých se týká. Mnoho zejména zástupců mladších generací nepovažuje manželství jako nezbytnou součást společného soužití a podmínkou pro založení vlastní rodiny, jako tomu bylo u předešlých generací. Tedy trend rozvodovosti pozvolna klesá díky tomu, že přibývá lidí, jenž do manželského svazku vůbec nevstupují (Trávníčková a Kreidl 2021).

Dále se problematikou mezigeneračního přenosu rozvodu zabývala Herknerová (2019), ovšem ta se zabývala rozvody z pohledu uspokojování základních vývojových potřeb. Tento výzkum byl zaměřený na saturaci vývojových potřeb z mezigeneračního hlediska u jedinců, kteří zažili rozvod rodičů, jsou ve středním věku a mají zkušenost s vlastním rozvodem (Herknerová 2019).

Velmi podobně se tímto tématem zabývala také studentka Masarykovy univerzity v Brně Nikola Polášková (2018). Její bakalářská práce s názvem „*Dopady rozvodu rodičů na partnerské dráhy potomků*“ je spíše deskriptivní a snaží se zjistit pomocí dříve provedených výzkumů, jaké faktory ovlivňují potomky rozvedených rodičů v partnerském životě, případně jak rozvod rodičů působí na jejich každodenní život. Přičemž čerpá ze zahraničních

výzkumných prací, zejména z Amatových poznatků z konce minulého století. Rozhodně užívá relevantní a validní výzkumy ovšem mnoho z nich je zahraničních, a tedy ne příliš kulturně podmíněné pro naši lokaci.

V naší lokalizaci se touto problematikou zabývají výzkumy ČSÚ (2018), Morávkové a Kreidla (2017), v zahraničním kontextu Sarah Whitton (2008) sleduje vliv rozvodu rodičů na partnerské vztahy jedince s ohledem na pohlaví, Šťastná (2005, 2006) z pohledu samotného mezigeneračního přenosu a Možného (2002) z pohledu dětí nacházejících se v rozvádějícím se manželství. Vhled do problematiky také vnesl Paul Amato na konci minulého století.

6 Charakteristika výzkumu

Předchozí pátá kapitola se zabývala zhodnocením aktuálního stavu zkoumané problematiky, která pomohla nahlédnout do již realizovaných výzkumů a různých pohledů, z kterých lze na problematiku rozvodu a jeho mezigeneračního přenosu nahlížet.

Šestá kapitola se bude zabývat základní charakteristikou výzkumného šetření. Zejména bude orientovaná na výzkumný design provedený v této práci, její cíle, použité metody, výzkumné otázky, výzkumný vzorek, metodu sběru dat a jejich analýzu. Sedmá kapitola prezentuje postup analýzy dat na prvním příkladu, její podkapitola pak analýzu každého případu zvlášť. Osmá kapitola se zabývá limity výzkumu a diskusí.

6.1 Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách a psychologickém výzkumu

Pro tuto práci je zvolený kvalitativní výzkum. Mohlo by se zdát, že rozvod a jeho mezigenerační přenos je problematika příhodná spíše pro kvantitativní výzkum. Rozvod a jeho přenos, vzhledem k jeho zasáhnutí širší společnosti a poměrně dlouhodobému působení, by bylo pravděpodobně příhodné zkoumat i kvantitativně. Touto problematikou se lze zabývat i dlouhodobě, tak aby byl zohledněn větší výzkumný vzorek. V této práci nás ovšem zajímá konkrétní a specifická zkušenost jedince s rozvodem rodičů a vlivem tohoto fenoménu.

Miovský uvádí dvě základní charakteristiky kvalitativního výzkumu. Těmito charakteristikami jsou jedinečnost a neopakovatelnost. Chápat je můžeme ve dvou rovinách. První rovinou je uskutečnění výzkumu. Kvalitativní výzkum je jedinečný a neopakovatelný ve smyslu jeho realizace. Tato charakteristika tedy spočívá v tom, že samotný výzkumný vzorek je specifický stejně jako přístup výzkumníka, jeho pohled na problematiku a zkoumaný jev, rovněž i jednotlivé konkrétní otázky bývají zpravidla jedinečné. Všechny tyto aspekty a samotná realizace je neopakovatelná. Kvalitativní výzkum nelze opakovat za stejných podmínek. Druhou rovinou je zkoumaná zkušenost. I přes rozšířenost jevu jako je právě rozvod je pravděpodobné, že každá jedinečná osobnost jej prožívala různě. Tato práce zužuje rozvod na rozvod rodičů a jeho vliv na partnerské vztahy jedince. Ovšem statistické hledisko dále zužuje tento fenomén (rozvod rodičů zasahuje nejpravděpodobněji dítě v různém věku a různé intenzitě). V tomto ohledu je tedy tento jev jedinečný. Podobně jako u první roviny lze předpokládat, že je téměř nepravděpodobné rozvod rodičů opakovat. Přes veškeré snahy by se rozvod rodičů neopakoval za původních podmínek jako poprvé. Jedná se tedy o jedinečný a neopakovatelný jev (Miovský 2006, s. 17).

Miovský dále specifikuje kvalitativní výzkum jako prostředek pro studii fenoménů pro lidské vnímání zcela unikátní a neopakovatelné. Lidské vnímání totiž může stejný problém, jev, vnímat v odlišných souvislostech, rozmanitých kvalitách a z různých pohledů. Dalším významným aspektem kvalitativního výzkumu je souvislost jevů. V tomto konkrétním případě za tuto souvislost považovat prožívání rozvodu rodičů a utváření partnerského vztahu po této zkušenosti. Kontext v pedagogicko-psychologickém výzkumu nelze zobecnit. Pravidla kvalitativního výzkumu neplatí zejména pro oblast motivace a hodnocení. Naopak fenomén lze posuzovat v kontextu osobnostních vlastností a podmínek, za kterých jev vzniká např. faktory ovlivňující rozvod rodičů (nevěra, alkoholismus), době, ve které rozvod zasáhl jedince. (Miovský 2006, s. 17).

Chráska vnímá rozdíl mezi kvalitativním a kvantitativním výzkumem pro tuto práci a její téma více než příhodně. Metodologie totiž mnohdy staví tyto dvě formy výzkumu jako protikladné a zcela striktně nekombinovatelné, ovšem oba přístupy mají nesporné výhody, ale i nevýhody. Pro některé výzkumné práce zkoumanou problematiku by bylo vhodně tyto přístupy propojit. Toto pojetí by se mohlo stát inspirací pro hlubší výzkum nastíněného problému této práce. Kvalitativní výzkum je totiž orientovaný fenomenologicky, tedy na konkrétní aspekty jednání člověka v dané situaci. Osobnost každého člověka totiž reaguje na stejný jev zcela diametrálně. Zároveň jeden fenomén ve společnosti je každým jedincem vnímán a prožíván odlišně. Kvalitativní výzkum tedy připouští více realit a porozumění smyslu. Tato forma výzkumu jev nevysvětluje, ale snahou je porozumět vztahům. Oproti kvantitativnímu zobecňování se kvalitativní výzkum orientuje na jedinečnou zkušenost s daným jevem menšího výzkumného vzorku. Rozvod je tedy právě problematikou vhodnou ke kombinaci obou přístupů, protože se jedná o jev ve společnosti rozšířený a do jisté míry z obecněný, ale každý jedinec s ním má jinou zkušenost. Ve vztahu k utváření partnerského života může ovlivňovat jedince právě specifickým způsobem (Chráska 2016, s. 29).

Vzhledem k tomu, že rozvod je určitým jevem, který může nastat ve svazku půjde o fenomenologický design výzkumu. Předpokladem je zkoumání jednoho jevu z pohledu menšího vzorku respondentů. Jednat se tedy bude o strategii kvalitativního výzkumu. Rozvod právě z různých pozic se týká spousty lidí, ale každý jej prožívá individuálně a je pro každého jedince specifickou zkušeností, proto bude patrně nejlepším designem pro tuto práci fenomenologie. Výsledkem by pak mělo být rozšíření problematiky a další pohled na rozpad manželství s případnou predikcí mezigeneračního přenosu tohoto jevu.

6.2 Téma výzkumného šetření

Tématem práce je rozvod rodičů a budoucí partnerský život. Respondenti a respondentky ve věku, který blíže specifikovala podkapitola teoretické části práce 1.3 Vymezení období rozvodovosti (statistické hledisko), odpovídali na otázky spojené s problematikou rozvodu rodičů a utváření vlastních partnerských vztahů se zaměřením na individualizovanou zkušenost. Otázky rozhovoru byly rozděleny do 4 základních oblastí. Tyto oblasti byly z důvodu přehlednosti a návaznosti rozděleny podle kapitol a podkapitol teoretické části. Blíže je specifikují následující podkapitoly.

6.3 Cíle výzkumného šetření

Hlavním výzkumným cílem práce je *zjistit, jak ovlivnil rozvod rodičů budoucí partnerské vztahy jedince*. Jedním ze základních podnětů zkoumání problematiky rozvodu a jeho vlivu na partnerské vztahy jedince byla skutečnost, že v prostředí naší společnosti se vyskytuje značná míra rozvodovosti. Opět podkapitola 1.3 uvádí klesající trend rozvodovosti, což pravděpodobně není zapříčiněno poklesem počtu rozvodů, ale poklesem uzavíraných manželství. Ve výzkumném šetření prostupuje snaha objasnit pohled na manželství, těch, kteří v dětství zažili rozvod rodičů. Ovšem hlavní rovinou a cílem práce je objasnit vliv rozvodu rodičů na partnerský život jedince.

Výzkumné cíle jak hlavní, tak dílčí jsou východiskem pro stanovení výzkumných otázek. Dílčí výzkumné cíle byly definovány v oblastech teoretické rešerše:

1. *Zjistit, jaký má respondent pohled na rozvod rodičů.*

Tento dílčí cíl je přímou spojitostí s druhou kapitolou této práce. Vzhledem k sestaveným konkrétním otázkám polostrukturovaného rozhovoru a určité návaznosti v této metodě sběru dat je tento dílčí cíl první. První je i tato série otázek zmíněného rozhovoru, ovšem v teoretické části práce není první kapitolou, ale druhou. První specifikuje zejména legislativní náležitosti. Dílčí cíl, *jaký má respondent pohled na rozvod rodičů* je stěžejním pro proniknutí do problematiky a konkrétní zkušenosti informanta s rozvodem rodičů.

2. *Objasnit, jak funkční byla primární rodina a jak se její fungování promítá do partnerských vztahů.*

Druhý dílčí cíl je opět spojitostí s kapitolou, zabývající se rodinou v teoretické části. Vzhledem k tomu, že celá práce i její typ je orientovaný na jedinečnou zkušenost a získaná data by měly mít povahu spíše případové studie (poznání osobnosti informanta a jeho

specifického prožívání) je oblast rodiny spíše prostředkem pro seznámení se s poměry informanta, ve kterých se nacházel v období rozvodu rodičů. Právě rodina informanta může být jedním z ovlivňujících faktorů působících na formování partnerských vztahů.

3. *Zjistit, jaký má jedinec pohled na partnerský vztah.*

Tento dílčí cíl by měl objasnit, jak zkušenost s rozvodem ovlivnila vnímání důležitosti partnerského vztahu pro osobní život. Jedná se o oblast navazování a udržení partnerského vztahu ve spojitosti s rozvodem rodičů. Třetí dílčí cíl by měl specifikovat co znamená partnerský vztah pro konkrétního informanta.

4. *Zjistit, jak rozvod přispívá k řešení vztahových krizí.*

5. *Vysvětlit, zdali může rozvod (rodičů) fungovat jako prevence vlastního rozvodu.*

Poslední dva dílčí cíle lze chápat ve stejné rovině. Podstatou těchto dvou cílů je získat náhled na to, do jaké míry jsou schopni se poučit z patologického chování rodičů, které přispělo k rozvodu jejich manželství. Přičemž čtvrtý dílčí cíl se obrací spíše na společné aspekty rozvodu rodičů, konflikty a vztahové krize v partnerství. Smyslem je zjistit, zda člověk, který má zkušenost častými hádkami rodičů se je ve svém vztahu snaží nevyvolávat. Pátý dílčí cíl je rovinou spojitosti rozvedeného manželství rodičů a rozvedení manželství vlastního (Případně rozchodu partnerského vztahu. Mělo by zde dojít k vysvětlení toho, zdali se respondent např. obává vlastního rozvodu, nemá z něj žádné obavy a chápe jej přirozeněji či vůbec nesměruje k manželství, aby nedošlo k rozvodu.

6.4 Výzkumné otázky

Jak již bylo zmíněno v předchozí podkapitole v rámci zachování kontinuity celé práce i výzkumné otázky přímo vychází z cílů práce. Odpovědi na dílčí otázky bychom měli získat odpověď na hlavní výzkumnou otázku. Hlavní výzkumná otázka tedy zní: „*Jak se promítá rozvod rodičů do partnerského života dospělého jedince?*“

Dílčí výzkumné otázky tedy jsou:

1. *Jaký má dospělý respondent pohled na rozvod rodičů?*
2. *Jaký vliv má primární rodina a její funkčnost na partnerské vztahy?*
3. *Jak jedinec vnímá partnerský vztah?*
4. *Jak může rozvod přispět k řešení vztahových krizí?*
5. *Jak může rozvod fungovat jako prevence, zdali může?*

6.5 Charakteristika a výběr výzkumného vzorku

Stanovení výzkumného vzorku v této práci má také více rovin. Patrně nejzákladnějším předpokladem pro toto ustanovení bylo již zmíněné statistické hledisko rozvodovosti v ČR (viz. podkapitola 1.3). Prvotní plánované věkové rozpětí informantů bylo stanoveno na 30 až 40 let, takto stanovený vzorek se totiž zároveň pohybuje těsně pod věkovou hranicí, ve které bývá nejčastěji rozvedeno české manželství.

Tabulka č. 1 – Charakteristika reálného výzkumného vzorku. Vlastní zpracování

Označení nahrávky/ respondenta	Pohlaví	Věk	Současný stav	Věk, v němž nastal rozvod rodičů
R1	Žena	31	Manželství s dětmi	11
R2	Muž	27	Partnerský vztah	10
R3	Žena	35	Rozvedená v partnerském vztahu	16
R4	Muž	36	Partnerský vztah	18

Reálný výzkumný vzorek (viz tabulka č. 1 Charakteristika reálného výzkumného vzorku) se pohybuje v rozpětí 27 až 36 let. Změna je zapříčiněna omezením záměrného výběru což souvisí s metodou sběru dat, kterou popisuje následující podkapitola. Část informantů, byla vybrána záměrně, ale kontaktování dalších informantů probíhalo v rámci metody „*sněhové koule*“. Přičemž tato zvolená metoda neumožňuje zcela kontrolovat jaký respondent se objeví a výzkumník jej může pouze ze vzorku vyřadit. Nejnižší hranice je z pohledu dalších kritérií stále akceptovatelná. Takto rozrůzněný vzorek může přispět k pochopení vnímání mladšího dospělého a zároveň lze pozorovat i věkově vyvrážděnější jedince na opačném konci spektra.

Další rovinou stanovení výzkumného vzorku byla vývojová psychologie. Toto vybrané období je totiž z hlediska vývojové psychologie i „*psychologie vztahů*“ etapou lidského života, ve které by již měl člověk získat zdravý náhled na životní zkušenosti, na to, jak je schopný navazovat partnerské vztahy nebo co od vztahů očekává.

Řekněme poslední rovinou, která vedla ke stanovení výzkumného vzorku byla metoda analýzy dat IPA. Smith, Flowers a Larkin doporučují velikost výzkumného vzorku pro potřeby fenomenologické interpretativní analýzy na 3 až 6 respondentů. Mnoho kvalitních výzkumů, které využívají metodu analýzy IPA pracuje se vzorkem právě v tomto rozmezí. Zejména studentské studie magisterských programů rovněž pracuje s touto velikostí výzkumného vzorku. Takový to vzorek by měl být, ve vztahu ke zkoumanému problému

dostatečně reprezentativní a poskytovat dostatek prostoru pro rozvoj smysluplných podobností, ale i rozdílů ve zkušenostech zúčastněných informantů. Zároveň takto stanovený výzkumný vzorek by neměl výzkumnou práci přeplnit daty z výpovědí (Smith, Flowers a Larkin 2009, s. 51).

Analýza IPA bývá nastavena spíše pro menší vzorky než velké. V rámci magisterských prací je velmi užitečný počet respondentů stanovený na 3, takto definovaný vzorek poskytuje dostatečný prostor pro analýzu jednotlivých případů. Každá samostatná výpověď tedy může být podrobena mikroanalýze zvláště, ale zároveň přináší podobnosti a rozdíly mezi jednotlivými případy. Pokud bychom toto tvrzení aplikovali přímo na problematiku této práce a našeho konkrétního vzorku (viz. tabulka č. 1 Charakteristika reálného výzkumného vzorku) budeme se zaměřovat na rozdíl mezi výpovědí R1 a R2. Naopak v čem je R1 a R2 rozdílná od R3 a v čem se všechny výpovědi podobají a co mají společné. Větší vzorky (4 až 10 informantů) bývají využitelnější pro složitější problematiku např. disertačních doktorandských prací (Smith, Flowers a Larkin 2009, s. 52).

Výběr konkrétních respondentů výzkumného vzorku pak probíhal metodou sněhové koule. Dle Miovského se jedná o kombinaci záměrného a náhodného výběru respondentů. Tato metoda už ze svého principu vychází z prvotního kontaktu s informanty, kteří spadají do definované kategorie výzkumného vzorku. Tedy podle věku, podle prožité zkušenosti či podle společných znaků podstatných pro záměr práce. Záměrný výběr je tedy nezbytný pro první kontakt a řekněme proniknutí do skupiny respondentů, která tyto znaky vykazuje. Zpravidla se kontaktování prvních účastníků realizuje v rámci institucí. Druhou možností je osobní kontakt výzkumníka s potenciálně vhodným respondentem. Prvotní etapa tohoto sběru tedy vyžaduje buď osobní vazbu přímo na účastníka výzkumu nebo spojení se s organizací, která má stejnou cílovou skupinu jako výzkumník. Následující etapa pak eliminuje záměrný výběr a předpokládá, že respondent, který souhlasil s výzkumem má ve svém okolí podobného člověka, jenž je ochotný se výzkumu také zúčastnit. Nevýhodou této metody, je možné selhání již v prvotní etapě. Tedy ne každý potenciální účastník výzkumu je ochotný jej skutečně realizovat. Sociální kontakty samotného výzkumníka se tak mohou velmi rychle zúžit. Limitující se také mohou stát instituce. Ve smyslu poskytování iniciálu informanta. Mnohé instituce už ze své podstaty nemohou poskytovat informace o svých klientech nebo i zpětně je oslovit. Ovšem i z menšího počtu účastníků v prvotní fázi, lze získat spojení na další vlnu účastníků, tato vlna pak poskytuje spojení dál do cílové skupiny. Toto se opakuje, dokud nedoje k úplnému nasycení. Tedy opakování získávaných dat (Miovský 2006, s. 131–132).

6.6 Metoda sběru dat

Pro záměr této práce, ale i pro potřeby fenomenologické analýzy je více než příhodné využití polostrukturovaného rozhovoru jako metody sběru dat. Skutil uvádí, že rozhovor sám o sobě je poměrně složitou metodou sběru dat ve smyslu jeho provedení. Často porozumění mezi dotazovaným a tazatelem nemusí být zcela efektivní. Pokládaná otázka ať už písemně (pro určitý záměr je možné poskytovat otázky předem, aby si je respondent mohl promyslet), nebo přímo mluvně nemusí být ze strany tazatele jasně formulovaná. Ovšem interview je metodou, která může na tyto situace reagovat. Zvláště pak polostrukturovaný rozhovor, který je využitý i v této práci. Polostrukturovaný rozhovor tedy stojí přesně mezi strukturovaným a nestrukturovaným (též volným rozhovorem). Polostrukturovaný rozhovor je označován za kompromis. Hlavním důvodem, je že otázky tohoto typu jsou definované, ale během rozhovoru se lze zaměřit na individualitu odpovědi. V případě, že respondent či tazatel čemukoliv neporozuměl, je možné se k otázce znovu vrátit. Případně pokud účastník výzkumu zmíní podstatnou informaci, je možné ji rozvinout. Polostrukturovaný rozhovor je může být výhodnější v momentě, kdy je třeba se zaměřit na zkušenost a lze z něj poznat, co informant považuje za důležité. Rozhovor je obecně časově náročnější metodou z hlediska přípravy otázek, ovšem kontaktem a bližším poznáním osobnosti respondenta nabízí možnost detailnějšího sběru dat. V případě polostrukturovaného rozhovoru není nezbytně nutné se striktně držet sestavených otázek, ale pozorným sledováním odpovědi je možné rozvinout určitou oblast, které výzkumník přikládá význam (Skutil 2011 s. 91).

Dle Miovského polostrukturované interview pracuje s připravenými okruhy otázek nikoli se strukturovanými otázkami. Důvodem je zejména práce výzkumníka se zaměřováním pořadí otázek s ohledem na stav respondenta a na jeho výpovědi s cílem získat co nejvíce dat. Výhodou této metody sběru dat je možnost upřesňování výpovědi. Výzkumník je při této metodě schopný vyžádat si upřesnění a ujistit se tak, zdali výrok správně pochopil, což je významné v další interpretaci dat. To stejné platí i z pozice účastníka výzkumu, který si může nechat otázku vysvětlit a ujistit se, že ji správně pochopil. Polostrukturovaný rozhovor rovněž umožňuje kladení doplňujících otázek a proniknout tak do větší hloubky zkoumaného problému, což je pro záměr této práce příhodné (Miovský 2006, s. 159–160).

6.7 Fenomenologická interpretativní analýza (IPA)

Šuráňová uvádí, že fenomenologická interpretativní analýza je dalším nástrojem, kvalitativního výzkumu, která umožňuje nahlédnout do specifické zkušenosti jedince s fenoménem ve společnosti. Každý člověk jedinečně prožívá zkušenost s danou situací, a

právě fenomenologická analýza umožňuje nahlédnout to významu a zkušenosti jedince, který je přikládá k dané situaci, kterou osobně prožil. Ze svého principu jsou základním předpokladem pro realizaci IPA dvě roviny. Na jedné straně stojí výzkumník, který jeví o zvolenou problematiku zájem a je schopný se jí zabývat i v rámci teoretické části. Je to právě entusiasmus pro zvolené téma, který umožňuje výzkumníkovi proniknout do zkušenosti respondentů a postupně se vcítit do jejich názorů a postojů, které se k prožité situaci vztahují. Druhou rovinu utvářejí informanti, kteří dobrovolně vstupují do výzkumu. V rámci IPA se jedná o propojení vědy a osobního prostoru a sdílení zkušeností účastníka výzkumu, který je s ohledem na metodu volby výzkumného vzorku ochotný a dobrovolně se výzkumu účastní. Nadšení výzkumníka je významnou složkou této metody, z důvodu mnohdy citové náročnosti tématu ve vztahu k respondentům. Ve výzkumu se mnohdy otevírají témata pro respondenty složitá a tazatel se může dotknout velmi stresových situací, které ani sám respondent nemusí akceptovat a je pro něj náročné je znovu sdělit. Z tohoto důvodu by měl i výzkumník přistupovat s ohledem na náročnost situací citlivě. Mnohdy je třeba některé výroky abstrahovat a operacionalizovat témata do příslušných kategorií (Šuráňová 2013, s. 105).

Podle Kostínkové a Čermáka fenomenologická interpretativní analýza je zakotvena ve třech základních filozofických směrech, kterými jsou fenomenologie, hermeneutika a idiografický přístup. Souvislost IPA s klasickou fenomenologií lze spatřovat v hledání individualizované a jedinečné zkušenosti člověka, tím, jaký vliv měla na utváření jeho světa s danými lidmi a v konkrétním čase (Kostínková a Čermák 2013, s. 10).

Hermeneutika nebo hermeneutický kruh též tzv. dvojí hermeneutika je přístup v rámci IPA, při kterém jde o vlastní interpretaci zkušenosti s tématem respondentem. Výzkumník se snaží porozumět tomu, jakou váhu sám respondent zkušenosti přikládá. Hermeneutický přístup je tedy založen na jistém propojení výzkumníka a respondenta. Tedy výzkumník komentuje a zprostředkovává zkušenost respondenta, který sám dané situaci přisuzuje význam. Ovšem sám výzkumník by měl mít vlastní zkušenost s daným tématem, byť na základě nadšení a studováním fenoménu. Ovšem výzkumník vždy nechává otevřený prostor pro další výklad. Vždy ale vychází přímo z originálních a přesných výpovědí respondentů (Kostínková a Čermák 2013, s. 11).

Idiografický přístup je ze své podstaty zaměřený na konkrétní specifické rysy osobnosti. S ohledem na IPA se orientace tohoto přístupu obrací také na události nebo specifické události v životě jedince. Interpretace a analýza dat ve vztahu k IPA by měla probíhat postupně. Nejprve by měl výzkumník detailně studovat první případ a snažit se

odkrýt souvislosti a pochopit vztah respondenta ke zkoumanému fenoménu. Toto dává prostor pro lepší pochopení reálně prožité zkušenosti a přizpůsobit tomu vlastní postoj k tématu (např. při stylu vedení rozhovoru dalšího respondenta). Přípustné je rovněž zabývat se jedním případem, pokud je zcela jedinečný od ostatních, více než příběhy ostatních účastníků. Takový případ lze podrobit hlubší analýze, jelikož může poskytnout další obohacení zkoumané problematiky (Kostínková a Čermák 2013, s. 12).

Dostupná literatura uvádí další specifika fenomenologické interpretativní analýzy. Těmito mohou být stanovení výzkumných otázek pro účely IPA, velikost a charakteristika výzkumného vzorku, vhodnou metodu tvorby (sběru dat). Veškeré náležitosti již byly popsány v předchozích kapitolách empirické části např. velikost výzkumného vzorku byla stanovena přímo pro účely IPA stejně tak i polostrukturovaný rozhovor byl zvolen s ohledem na metodu analýzy. Z tohoto důvodu se těmito charakteristikami IPA nebudeme více zabývat, pouze bude přiblížen postup analýzy dat.

6.7.1 Postup analýzy dat

Pringle doporučuje při analýze dat idiografický, tedy individualizovaný styl, při kterém výzkumník analyzuje každý případ zvlášť a po dokončení teprve přistupuje k dalším případům. Tento je ovšem náročný zejména v přenášení zjištěných faktů z jednoho případu na druhý a během postupného analyzování jednotlivých případů je třeba vnímat rozdíly a oddělovat je od sebe. Nelze se zcela vyhnout přejímání myšlenek a názorů z jednoho případu k analýze druhého. Mnohdy také prožité zkušenosti respondentů působí podobně. Proto je důležité ponechat otevřené možnosti při analýze každého dalšího případu (Pringle 2011, cit. podle Kostínková a Čermák 2013, s. 16).

Smith, Flowers a Larkin doporučují obecný postup analýzy dat v následujících krocích (Smith, Flowers a Larkin 2009, cit. podle Kostínková a Čermák 2013, s. 16–21).:

- Reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem výzkumu;
- Čtení a opakované čtení;
- Počáteční poznámky a komentáře;
- Rozvíjení vznikajících témat;
- Hledání souvislostí napříč tématy;
- Analýza dalšího případu;
- Hledání vzorců napříč případy.

Nyní si přiblížíme, byly realizovány tyto jednotlivé kroky v rámci tématu vlivu rozvodu rodičů na partnerské vztahy jedince. Prvním bodem je reflexe výzkumníkovy zkušenosti s tématem. Hlavním motivem zvolení tohoto typu práce bylo osobní zaujetí, pro problematiku rozvodu a jeho vlivu na partnerský život jedince. Osobně zažitá zkušenost v tomto ohledu nebyla, a proto v rámci zpracování teoretické části práce byly nabyty znalosti a pohled na tuto problematiku rozvodu, rodiny a partnerských vztahů.

Následující fáze čtení a opakovaného čtení byla realizována bezprostředně po každém rozhovoru. Mezi jednotlivými rozhovory byl dostatečný prostor pro prvotní analýzu jednoho případu. Už jen zaznamenání, poznámek a rozšiřujících otázek polostrukturovaného rozhovoru k tomu vybízí. Rovněž tento styl poskytl i vlastní sebereflexi ke stylu vedení dalšího rozhovoru. Poté docházelo k přepisu nahrávek rozhovorů, Z časového hlediska nebyl zvolen rukopis, ale strojní text. Poznámkování pak probíhala na tištěné verzi přepisů.

Počáteční poznámkování a komentáře probíhaly u některých případu přímo během rozhovoru. Jelikož všichni respondenti byli informováni o náležitostech a pořízení audionahrávky, u žádného z respondentů nenastal problém s poznámkováním během rozhovoru. Toto vedlo k úplnému dokončení respondentovi odpovědi a v rámci poznámek pak rozšíření ze strany tazatele. Po skončení jednotlivých rozhovorů pak docházelo k poznámkování důležitých částí rozhovoru (např. kde se respondent rozpovídal, nebo nad čím dlouze přemýšlel, v místech, kde došlo ke změně esence rozhovoru, tam kde respondent mluvil vážněji).

Následující rozvíjení témat bylo fází zúžení poznámek a vytěžených dat z výpovědí do specifitějších okruhů témat. Opět v konkrétním záměru práce bychom jako příklad mohli uvést hloubku a příčinu rozvratu rodičů jako téma a jeho souvislost s dalším tématem rozdíl ve vnímání člověk se zkušeností rozvodu a intaktního jedince. Dá se říct, že rozvíjení témat probíhalo téměř v paralelně s hledáním souvislostí mezi tématy.

Po těchto základních rocích v rámci jednoho případu následovala analýza dalšího případu stejným způsobem. Poté v rámci IPA pak proběhlo hledání souvislostí napříč jednotlivými případy. Tato fáze je velmi obtížná ve smyslu vyhnutí se zobecňování závěrů.

7 Analýza dat a výsledky výzkumného šetření

Jako první v této kapitole si přiblížíme jednotlivé fáze analyzování dat na prvním případě. Podle dostupné literatury je vhodné poznámkování rozdělit do tří oblastí. První z nich je popis obsahu (obrázek č. 1). Pro lepší přehlednost byly poznámky rozděleny podle barev. Právě obsahová část je značena modře. Následující specifický jazykový projev značený zeleně a konceptuální poznámky (otázky vynořené během čtení textu) mají červenou barvu. Doplňující (žluté poznámky) znamenají „názor“ prostupující celým případem.

12 **R1:** No příčinou rozvodu no to bylo takové, ehm no otec tak jako měl plno milenek. To byl ten největší. Hlavně jako pracoval nepracoval, víš a byl takový hodně zadlužený. Jo a pak to
13 vyvrcholilo tím, že v podstatě se narodila Klaudinka (mladší sestra). Takže mamka už to
14 dovršila a už se prostě natvrdo rozvedli. *hlavní příčiny zaslání otce*

16 T: V 11 letech to už je období kdy by se to dalo vnímat. Jak jsi vnímala rozvod rodičů, když byl
17 aktuální a jak s odstupem času?
18 **R1:** Ne jako víš co, já si myslím, že pro nás, i kdyby ses zeptal mojí starší ségry tak jsme to
19 braly jakoby spíš v pozitivním smyslu, že se rozvádějí. My jsme to vůbec nebraly nějak jako že
20 bychom, že by nás to trápilo, jo jak třeba někteří před tou pubertou to, tak jakoby berou na sebe. *nějaký vliv proti ostatním*

21 Takže my jsme byly úplně v pohodě. My jsme byly opravdu rády, protože jsme ho znaly, jaký
22 je a ubližovalo nám to, že jsme viděly jak ubližoval mamce. Víš, že prostě kolikrát byly ta
23 hádky doma kolikrát jsem viděla mamku plakat. Takže jsem si řekla, že prostě jo bylo lepší, že
24 se rozvedli. *rozvod jako lepší řešení*
poz. rozvod ve smyslu konce trápení matky

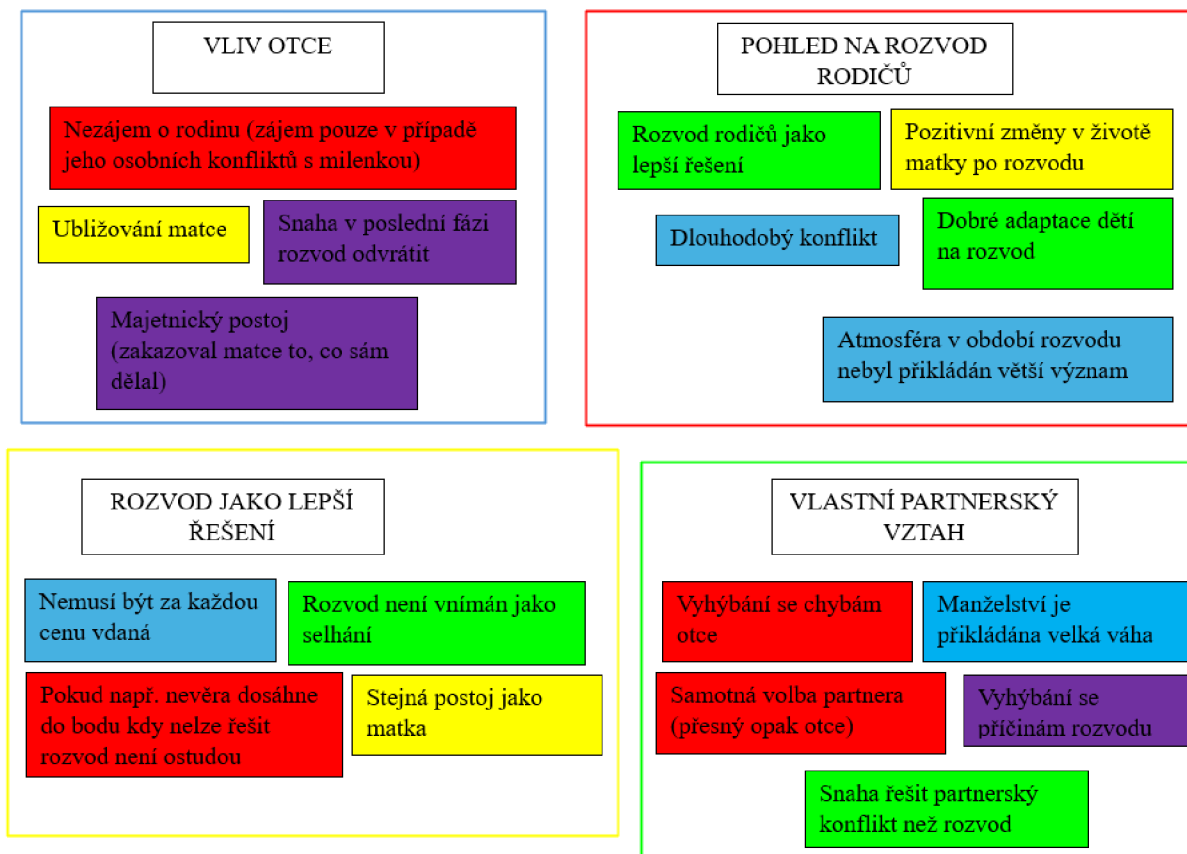
25 T: Takže vnímáš to, že je lepší, že se rozvedli.
26 **R1:** Jo, jo určitě. I teď ve smyslu, že já jsem vdaná a udělala bych to samé. Nejsm za tu každou
27 cenu, že musím být vdaná. Jo, že prostě pokud to není fungující vztah nebo manželství je dobré
28 to ukončit. *manželsví s dětmi rozvod ihned nebo řešení vztahu*
není důležité vztah ukončit za každou cenu

29 T: Myslíš, že máš jiný pohled na rozvod než ten, kdo s ním nemá zkušenosti?
30 **R1:** Jo, asi jo bych řekla.
31 T: Dokázala bys říct v čem by ten rozdíl byl?
32 **R1:** No nevím no, počkej (delší přemýšlení). Že to jako vnímám jinak než ostatní lidi jo?
33 T: Ano, přesně tak. *středně pochopení*

Obr. č. 1 – Fáze poznámkování dat. Vlastní zpracování

Následující fází je tvorba a abstrahování jednotlivých poznámek do nadřazených tematických celků. Jednotlivá témata vznikala vždy u každého případu zvlášť a vynořovala se již v průběhu poznámkování získaných dat. K tomuto účelu byl využitý program MS Word a funkce textových polí z důvodu snadného přesunování a vizualizace témat. V této fázi

vstupuje do problematiky více pohled výzkumníka. Rozvíjení témat probíhá na základě souvislostí komentářů a tím, co má podle výzkumníka vzájemný vliv. Jak bylo zmíněno výše s odkrýváním nadřazených témat byla hledaná souvislost mezi jednotlivými subkategoriemi. Jednotlivá hlavní témata (viz obrázek č. 2) jsou uzavřena do vlastních oblastí. Výplň jednotlivých podtémat např. červená značí vzájemnou souvztažnost napříč jednotlivými oblastmi. Toto vizuální znázornění je pak přeneseno ke každé analýze jednotlivých případů v následujících podkapitolách.

Obr. č. 2 – Fáze hledání témat a souvislostí. Vlastní zpracování

R4:
 Oblast rodiny - selhání na všech frontách (Poe rodiny)
 + doplňující otázka - vč před rozvodem?
 porovnávání se sourozenci vs. vlastní zkušenost
 Alkoholismus otce - jako faktor ovlivňující rozvod
 rodičů a vztahy

Obr. č. 3 – Utváření poznámek během rozhovoru. Vlastní zpracování

7.1 Analýza případu R1

První rozhovor proběhl se ženou ve věku 31 let, jejíž aktuální stav je manželství s dětmi. Délka rozhovoru byla okolo 25 minut. Informantka byla komunikativní velmi otevřená. Jelikož pečuje o děti, rozhovor probíhal v uvolněnější atmosféře. Dcera občas rozhovor přerušila, což ale nemělo zásadní vliv na pokládání otázek. Rozvod rodičů proběhl ve věku 11 let informantky. Samotný rozvod měl dlouhodobější charakter, a tak se z jejího pohledu stal řekněme přirozenější. Spolu se sestrami zůstala v péči matky, které ovšem nezakazovala kontakt s otcem.

Tabulka č. 2 – Témata případu R1. Vlastní zpracování

Hlavní téma	Téma
Vliv otce	Nezájem o rodinu (zájem pouze v případě osobních konfliktů s milenkou)
	Ubližování matce
	Majetnický postoj (zakazoval matce to, co sám dělal)
	Snaha v poslední fázi rozvod odvrátit
Pohled na rozvod rodičů	Rozvod rodičů je vnímán jako dobrá volba
	Pozitivní změny v životě matky po rozvodu
	Dobrá adaptace dětí na rozvod
	Dlouhodobější konflikt
	Atmosféra v období rozvodu (nebyl přikládán větší význam)
Rozvod jako lepší řešení	Nemusi být za každou cenu vdaná
	Pokud např. nevěra dosáhne do bodu kdy nelze řešit, rozvod není ostudou
	Stejný postoj jako matka
Vlastní partnerský vztah	Vyhýbání se chybám otce
	Samotná volba partnera (přesný opak otce)
	Manželství je přikládána velká váha
	Vyhýbání se příčinám rozvodu
	Snaha řešit partnerský konflikt raději než rozvod

Vliv otce:

Nezájem o rodinu (zájem pouze v případě osobních konfliktů s milenkou)

Už samotnou příčinou rozvodu byl otcův kladný vztah k nevěře. Sama informantka zmiňuje, že tohle byla ta největší příčina rozvodu kromě zadluženosti otce. Opětovně se k tomuto vrátila znovu během rozhovoru. *„No příčinou rozvodu no to bylo takové, ehm no otec tak jako měl plno milenek. To byl ten největší. Hlavně jako pracoval nepracoval, viš a byl takový hodně zadlužený.“* Znovu se respondentka vrátila k povaze otce při otázce na změnu fungování rodiny během rozvodu a po rozvodu: *„To bylo na takovém tom, jakože mamka nás živila a tata neposlal ani alimenty. On se nám ozval jenom když se třeba pohádal s tou svou milenkou. Tak se nám ozval, že můžeme třeba zajít na zmrzlinu. Jinak mama na to byla vyloženě sama, ale byla taková, že když jsme chtěli jít tak jsme mohli. Nebylo to, že ty máš mít v tu a v tu dobu mít děcka. Ne prostě to bylo na nás.“* Otec tedy neměl větší zájem o svoji funkci v rodině. I přesto chování otce v rámci zachování jeho role matka nezakazovala dcerám kontakt s ním. Sama dobře věděla, co je příčinou rozvodu. Děti si to uvědomovaly už v nízkém věku, kdy je rozvod zasáhl.

Ubližování matce

Subjektivní pohled respondentky byl znatelný a více než rozvod samotný ji trápilo to, jak chování otce působí na matku. Sama respondentka nevnímá vlastní chování jako jednu z příčin rozvodu rodičů. *„My jsme to vůbec nebraly nějak jako že bychom, že by nás to trápilo, jo jak třeba někteří před tou pubertou to, tak jakoby berou na sebe. Takže my jsme byly úplně v pohodě. My jsme byly opravdu rády, protože jsme ho znaly, jaký je a ubližovalo nám to, že jsme viděly, jak ubližoval mamce. Viš, že prostě kolikrát byly ta hádky doma kolikrát jsem viděla mamku plakat. Takže jsem si řekla, že prostě jo bylo lepší, že se rozvedli.“* Zde lze pozorovat i vzájemnou souvislost mezi tématy. Ubližování matce a hádky vedly spíše k tomu, že rozvod byl vnímán jako ta lepší možnost.

Majetnický postoj (zakazoval matce to, co sám dělal)

Změnu respondentky v postoji k rozvodu zřejmě zapříčinila pozitivní proměnění emoční funkce rodiny. Sama matka později začala více žít a obnovila kontakt s kamarádkami, netrápilo jo tolik rodinné setkávání během oslav, kde byly kompletní rodiny. *„Na druhou stranu bych řekla, že mamka začala více žít. Otec ji tak jako by stahoval, nechtěl ji nikam pouštět. Byl majetnický, že on mohl si chodit za milenkama a ona ne. Ona si nemohla zajít*

třeba na drink s kamarádkou. Všude měla, že musíš být do osmi doma. Takže začala víc žít.“
Ovšem v tomto tvrzení je třeba zachovat otevřenost a posoudit, zdali je tento výrok opravdovou zkušeností nebo se jedná o retrospektivní pohled upravený působením matky nyní. „*Jak jsem se o tom nedávno bavila s mamkou, tak mi řekla, že to bylo její nejlepší rozhodnutí, že se sním rozvedla.*“ Není tedy zcela jasné, zda se jedná o ovlivnění až v pozdější fázi (dospělosti), kdy se matka i respondentka mohou vrátit k rozvodu zpětně s vytrženyými myšlenkami.

Snaha v poslední fázi rozvod odvrátit.

Je možné, že otci i částečně na rodině záleželo, a snažil se své chyby navrátit, ovšem matka již byla rozhodnutá a podobný záměr nesdílela. Do této zkušenosti je těžké nahlédnout, patrně otec i matka měli své důvody. Nicméně i dcery toto v období rozvodu vnímaly. „*My jsme byly opravdu rády, protože jsme ho znaly, jaký je a ubližovalo nám to, že jsme viděly, jak ubližoval mamce. Víš, že prostě kolikrát byly ta hádky doma kolikrát jsem viděla mamku plakat. Takže jsem si řekla, že prostě jo bylo lepší, že se rozvedli.*“

Pohled na rozvod rodičů:

Rozvod rodičů je vnímán jako dobrá volba

Poznamenání rozvodem mělo spíše pozitivní vliv. Souvislost mezi tématy ubližování matce a vnímání rozvodu jako dobré volby je zde patrná. To potvrzuje výrok o selhání ve vztahu. „*Já to nevidím, jako že by to bylo nějaké selhání. Tak to prostě nevyšlo no tak život jde dál.*“ Navazující výrok o častém citovém rozpoložení matky. „*Spíš u té mamky bych řekla, že jsem vnímala, že byla smutná.*“ V celém rozhovoru se k tomuto respondentka často vracela. „*Takže jsem si řekla, že prostě jo bylo lepší, že se rozvedli.*“

Pozitivní změny v životě matky po rozvodu

Opět značný vliv na zkušenost s rozvodem měl vztah s matkou. Z pohledu respondentky bylo možné sledovat, jak se proměňoval emoční a společenský život matky a v důsledku i nekompletní rodiny. „*Jakmile se sním rozvedla, tak prostě si dodělala školu a v padesáti až na magisterské studium. Začala více cestovat, ušetřila si více peněz, koupila si byt a auto. Už nebyla tak závislá, že nemusela za něho platit ty dluhy. Takže si myslím, že rozvod pro nás byl více pozitivní než negativní.*“ Pravděpodobně v tomto bodě došlo k utvrzení, že rozvod nemusí být nutně špatná zkušenost. Ovšem rozvod jako celek není v případě respondentky chápán negativně.

Dobrá adaptace dětí na rozvod

Vzhledem k dlouhodobému působení řekněme hrozby rozvodu se tato situace stala běžnější, a i přes znatelnou atmosféru lze předpokládat, že došlo ke sžití se skutečností rozvodu. „*Jo. Taková, jakože dusná. Takže byla taková dusná, ale jak říkám bylo to už delší dobu, co jsme věděli, že se budou rozvádět.*“ Navíc a zde patrně nedošlo k ovlivnění ze strany matky, ale pouze k hodnocení, byla sama matka ráda, jak děti na rozvod reagovaly. „*Vím, že i mamka sama říkala, že byla strašně ráda, že jsme to úplně dobře snášely. Jo, že jsme nedělaly žádné scény a nebrečely jsme nebo takhle. Byly jsme v tomhle takové chytré, že jsme věděly že nám bude lépe bez otce.*“ Otázkou zůstává, zda v tomto nehraje roli např. více zmiňované ubližování matce

Dlouhodobější konflikt

Samotný rozvod nastal v 11 letech, ale problémy mezi rodiči trvaly už delší dobu předtím. „*V 11 letech, ale oni už byli déle od sebe. V 11 letech už byli rozvedení.*“ K tomuto se sama respondentka již nevracela a patrně by bylo dobré se zaměřit na dlouhodobé působení rozvodu a změnu v lidském jednání.

Atmosféra v období rozvodu (nebyl přikládán větší význam)

Sama respondentka nepřikládá atmosféře větší váhu. „*Já myslím, že ne. Nebylo to nějak zásadní.*“ Stejný postoj k otázce atmosféry v období rozvodu manželství potvrdila i položka zaměřená na to, jak se respondentka cítila v období rozvodu. „*To bylo prostě tím, že ten otec měl ty milenky a takhle. Myslím si, že my jako děti jsme za to nemohly. Ne že by se hádali třeba kvůli nám, nebo, že na nás neměl čas.*“

Rozvod jako lepší řešení:

Nemusím být za každou cenu vdaná

Podstata vnímání a vlivu rozvodu rodičů na partnerské vztahy respondentky je zakořeněná v tomto tvrzení. Mnohokrát se během rozhovoru zmiňovala, že není nezbytně nutné setrvávat v manželství, ale také se neobává svého vlastního rozvodu. „*Nejsem za tu každou cenu, že musím být vdaná. Jo, že prostě pokud to není fungující vztah nebo manželství je dobré to ukončit.*“ Později to potvrdila na uvedeném příkladu, ovšem jak popisují další témata nedegradovalo to váhu manželství. „*Zas si myslím, aby byl člověk spolu za každou cenu mi to přijde úplně na hlavu.*“

Pokud např. nevěra dosáhne do bodu kdy nelze řešit, rozvod není ostudou

Patrně s ohledem na otcův postoj k matce a rodině respondentka nepovažuje rozvod, za ohrožující zkušenost. I v následujících tématech je znatelná snaha konflikt napřed vyřešit, případně pokud by k rozvodu mělo dojít není chápán jako selhání. *„Určitě bych to chtěla zachránit. Jestli se partneři milujou tak by to chtěl i on zachránit i kvůli dětem. Pokud by to bylo vyloženě zamiloval jsem se do jiné a mám hlavu v kalhotách tak nemá cenu ho držet doma.“*

Stejný postoj jako matka

Ve své podstatě následující výrok souzní s matčíným postojem k rozvodu, kdy i přes poslední snahu otce rozvod odvrátit k němu byla rozhodnutá. *„No prostě jsem chtěla úplně opak toho, co měla moje máma. Ve mně to zanechalo ten rozvod, a to, jak ona to cítila. Takže prostě jsem to chtěla nemít. Jak se říká, že dcera jde za partnerem, aby vypadal jako otec, tak já jsem měla úplně opak.“*

Vlastní partnerský vztah:

Vyhýbání se chybám otce

Nevěra otce ovlivnila do značné míry partnerské vztahy respondentky, ovšem ne ve smyslu jejich navazování jedná se spíše o poznání a stanovení si vlastních nepřekonatelných hranic v partnerských vztazích. *„byla to pro mě jedna z takových mých podmínek prostě, že prostě jakmile zjistím, že mě třeba podved, že prostě končím. Já prostě to nedokážu překousnout a on už byl taky jináčí v tom, že byl zodpovědnější.“*

Samotná volba partnera (přesný opak otce)

Zde je možnost zkreslení. Respondentka totiž mluví i za své sestry, ovšem vnímání partnerů sester může být jiné, než jaký vztah sestry se svými partnery skutečně mají. Nicméně je možné, že rozvod rodičů zapůsobil minimálně na respondentku samotnou zejména při výběru partnera tak, aby v něm neviděla svého otce. *„Ne to bylo úplně v pohodě. Myslím, že jí i moje sestry si hledáme ty hodné kluky a nehledáme takové typy jako byl otec.“*

Manželství je přikládána velká váha

Respondentka vnímá významnou hodnotu nejen v manželství a neznamená pro ni jen změnu jména. Významnou je pro respondentku také rodina. *„Hlavě taky je rolí to, že máš ty děti.“*

Chceš být v té úplné rodině. Nechceš jít k doktorce a budou na tebe volat (příjmení) a děti se přitom jmenují (jiné příjmení). I z toho sociálního hlediska je to prostě jedna rodina.“
V průběhu více otázek byla zmíněna váha manželství. Nejznatelněji však v přímé otázce. „*Jakou váhu (řečnická otázka sama pro sebe)? Tu největší, jaká může být.*“

Vyhýbání se příčinám rozvodu

Téma vyhýbání se příčinám rozvodu je z pohledu respondentky spíše hodnotící posouzení jejího vztahu s partnerem. Ovšem i v následujících tvrzeních se projevují podobné aspekty. Dalo by se spekulovat, zda roli hraje povaha partnera, míra poučení se z rozvodu rodičů nebo předchozí bod (volba partnera). „*Já si myslím, že máme jako šťastné manželství a že naopak my se prostě nehádáme. Zatím to zvládáme hezky. Neříkám, že za rok za dva může přijít nějaká krize, ale jsme v manželství 7 let a spolu 12. My se vzájemně respektujeme víme, kdo co má rád a jak se k sobě chovat, myslím, že jsme na dobré cestě a snad budeme i celý život.*“

Snaha řešit partnerský konflikt raději než rozvod

V současné situaci (šťastný partnerský vztah) bylo pro respondentku složitější si představit, že by vlastní rozvod vůbec nastal, ale i přesto by se nejprve snažila konflikt s partnerem řešit. Samozřejmě by záleželo na okolnostech. Vzápětí byly uvedeny příklady konfliktu a jejich možné řešení případně neúnosný stav. „*Určitě bych se snažila udržet. Třeba zajít do nějaké poradny v manželství nebo tak. Nebo bychom zkusili nějakou pauzu nebo si normálně promluvit, co ho trápí, co by chtěl zlepšit. Naopak co chce po mě. Pokud by to bylo vyloženě zamiloval jsem se do jiné a mám hlavu v kalhotách tak nemá cenu ho držet doma. Nebo kdyby měl problém s alkoholem, tak bych řekla dobře nerozvedu se, ale zajdeš na do léčebny a já tu na tebe budu čekat. Budeme tě navštěvovat s dětma. Určitě bych se to snažila zachránit.*“

7.2 Analýza případu R2

Respondent s označením R2 je muž ve věku 27 let. Rozdíl od respondentky R1 je v tom, že jeho aktuální stav je partnerský. Společný je věk, ve kterém jej rozvod zasáhnul (10 let). Povaha tohoto respondenta je řekněme ráznější a odpovídal více stručněji. Stejně jako všichni respondenti měl možnost se na rozhovor připravit, byly mu poskytnuty otázky, ale nepřipravil se. Celkový čas rozhovoru je delší (27 minut), ale to je způsobeno delším promyšlením otázek.

Tabulka č. 3 – Témata případu R2. Vlastní zpracování

Hlavní téma	Téma
Přirozenost zkušenosti	Nepoznamenání rozvodem
	Nezměněná situace v rodině
	Vyřešení partnerských konfliktů rodičů v soukromí
Snaha hledat pozitivní zkušenosti	Naplnění hodnot v rodině
	Vcitování se do zkušenosti matky s nevěrou
	Povaha (snaha vidět životní zkušenosti v lepším světle)
Vztah k matce	Úleva vůči matce
	Reakce matky na rozpad vztahů
Osobnostní rysy	Vyhýbání se chování otce (nevěře, hádkám)
	Nevytváření konfliktů
	Partnerský vztah jako pokračování rodu

Přirozenost zkušenosti:

Nepoznamenání rozvodem

Respondent připouští složitost situace, kterou zažíval v dětství. Nyní ovšem nepocítuje, že by byl rozvodem nějak významněji poznamenán. Tento fakt zmiňuje téměř v průběhu situace. Pravděpodobně je to souvislost s posledním nadřazeným tématem, a to sice osobnostními rysy. Reprezentativním výrokem by bylo možné označit část odpovědi na otázku vnímání rozvodu dříve a nyní. *„A teď to vnímám jako úplně normální věc. Nevracím se k tomu, ani na to nevzpomínám. Je to pro mě teď přirozenější.“*

Nezměněná situace v rodině

Pravděpodobně ve změně jednání a vnímání rozvodu rodičů respondentem se jeví skutečnost, že rozvod rodičů téměř nezměnil fungování rodiny. *„Jo tak po tom rozvodu to bylo v podstatě stejné. Táta se tak v uvozovkách staral. Ta změna tu rodinu (máma, babička, strejda) ta*

zůstala stejná no. Tam zásadní změny nebyly.“ Respondent i přes podrobný popis neuvádí, zdali se proměnila některá konkrétní funkce rodiny. Dá se ovšem uvažovat, že otec se snažil plnit své minimální závazky vůči rodině nebo alespoň vůči dětem.

Vyřešení partnerských konfliktů rodičů v soukromí

Rodiče respondenta se snažili své problémy řešit více v soukromí. Tento styl vedl nejspíš k tomu, že je rozvod vnímán jako přirozená záležitost. *„Napjatá. Asi tak jako všude. Napjatý, nepřátelský vztahy z obou stran. Snažili se co nejvíc řešit tady ty věci, když jsme nebyli doma (s bráchou), ale samozřejmě si člověk něco zaslechl a není blbej i když je děcko. Tak to ti dojde.“* Je možné, že řešení konfliktů v soukromí rodičů mimo dosah dětí napomohlo ke změně pohledu na rozvod jako celek, ale i respondent připouští, že o rozvodu tušil.

Snaha hledat pozitivní zkušenosti:

Naplnění hodnot v rodině

Při odpovědi na doplňující otázku, zdali má respondent rodinu a o jaké hodnoty by usiloval ve své vlastní rodině, se rozpovídal a uvedl pro něj podstatné hodnoty, ale i poodkryl své osobní nastavení. *„Myslím, že to dobrý. To znamená zodpovědnost, pile, pracovitost (pauza), slušnost samozřejmě a výchova v cizím prostředí, tím myslím nějaká sebe prezentace, slušná a na úrovni. Vnímání světa, snažil bych se, aby rodina vnímala svět v tom dobrým. Na tom, co je zlý vidět to dobrý a hodit to za hlavu. Něco takovýho.“* Zejména část o vnímání světa nasvědčuje celkovému pohledu a osobnosti, které později rozvíjí nadřazené téma osobnostních rysů.

Vcítování se do zkušenosti matky s nevěrou

Celkově se otcova nevěra promítnula až do vcítění se do situace matky, která jí musela čelit. Podle výpovědi je pravděpodobně vcítění myšleno tak, že je respondent schopný pochopit co nevěra znamená pro ženu (nejen vlastní matku, ale i současnou přítelkyni). *„Dokážu se vcítit do situace té mamky z té chlapové stránky. Tomu se vyhýbám a ani nad tím nepřemýšlím. Je to zavržená možnost.“*

Povaha (snaha vidět životní zkušenosti v lepším světle)

Toto téma je nejlépe zachytitelné v celé odpovědi na otázku, jakou váhu přiřazuje respondent manželství a zdali jej plánuje. *„No jasně. Z manželství má trochu strach a obavy. Nikdy člověk neví, co může nastat. Třeba ohledně financí se může stát cokoliv. Ale je to krok do života.“*

Manželství je v tomto ohledu vnímáno s rezervou, je možné, že obavy a strach je vyvoláván právě rozvodem, ale celkově se zde projevuje i snaha o vidění pozitivních skutečností.

Vztah k matce:

Úleva vůči matce

Větší zatěžkáni rozvodem se projevilo zejména ve vztahu k matce, která byla jistě zatížena chováním manžela. *„Zároveň jsem cítil úlevu, protože z mamíné strany měl maminku rád, a tak jsem cítil úlevu vůči ní. Beru to jako dobrou volbu z mamíné strany a vůbec jí to nevyčítám.“* Nejednalo se jen o nevěru. Respondent uvádí, že se jednalo o vyprcháni jakéhosi porozumění, ale není jasné, zda to tak vnímal dříve nebo až nyní retrospektivně.

Reakce matky na rozpad vztahů

Toto téma vyplívá z celkového vztahu syna a matky. Podstata tohoto vztahu spočívá v těsném vztahu. Respondent se i nyní stará o maminku nadále mají nadstandartní vztahy. Dokonce k ní respondent cítí odpovědnost. Maminka respondenta vždy reagovala na neúspěch ve vztahu velice citlivě, i přesto že sám informant tomu nepřikládal významnou váhu. *„Když uvedu konkrétní případ, když jsem se rozešel s holkama předtím tak máma to oplakala, ale mě to bylo celkem jedno. Z máminé strany z toho byla vždycky taková špatná. Bylo jí to líto.“*

Osobnostní rysy:

Vyhýbání se chybám otce (nevěře, hádkám)

Kladný vztah otce k nevěře, vedl k tomu, že se respondent striktně vymezuje vůči nevěře. Sice uvádí, že jej a bratra příliš rozvod nepoznamenal, ale ve specifických částech rozhovoru opakuje, snahu vyhnout se nevěře, nebo hádkám. *„V podstatě jsi to vystihl. Tohle je jedno z témat, kterému se vyhýbám celej náš vztah s přítelkyní. Ani mě to ve snu nenapadá.“*

Nevytváření konfliktů

Hodnota vztahu má v tomto ohledu velkou váhu, ani manželství s ohledem na rozvod neztratilo svoji důležitost. Respondent považuje důležitý kvalitní vztah. Rozvodu není mnohdy přikládán vliv na partnerské vztahy a je otázkou, zdali je to hodnotovým nastavením. *„Ne to mě takhle nepoznamenalo. Vyhýbám se konfliktu. Snažím se všechno řešit, ale asi tak jako každý člověk. Jakoby v klidu, rozumně, ale že bych se bál s někým hádat to zase ne. Nejsem vznětlivej nebo tak.“*

Partnerský vztah jako pokračování rodu

Důležitost partnerského vztahu a rodiny je spatřována v budoucnosti a zachování vlastního rodu. Celkově je znatelná orientace na budoucnost např. „*Kvalitní vztah je pevněj bod všeho.*“ Může nasvědčovat plánování i manželství. Od kvalitního partnerského vztahu se odvíjí i kvalitní manželství potom i hodnota budoucnosti v rodině. „*No to je otázka (pauza). První, co mě napadlo, je budoucnost. Jakoby zakládání rodiny. Najdeš si někoho, s kým víš, že by to asi šlo, po letech zkoušíš, že to asi jde a potom víš, že to jde. Asi bych řekl ta rodina jakoby pokračování toho rodu. A nástup další rodiny*“

7.3 Analýza případu R3

Respondentkou R3 byla žena ve věku 35 let, která se odlišuje od ostatních respondentů svým současným stavem. Ve svém životě prožila jedno manželství, které skončilo rozvodem, jeden vztah, který skončil rozchodem a nyní má šťastný nesezdaný partnerský vztah. Jako jediná, tedy může poskytnout postoj k prožitému vlastnímu rozvodu. Opět jako všichni informanti měla možnost seznámit se s otázkami rozhovoru, kterou nevyužila. Rozvod rodičů zažila ve svých 16 letech. Jedná se o velmi komunikativní ženu, která je ochotná sdílet svoji zkušenost. Tomu nasvědčuje i délka rozhovoru 45:19.

Tabulka č. 4 – Témata případu R3. Vlastní zpracování

Hlavní téma	Téma
Společný soulad	Příčina rozvodu rodičů
	Hodnoty rodiny
	Vztah k milované osobě
Rozdíly mezi rodiči	Opačné poměry rodičů
	Přenos rozdílů do vlastního vztahu
	Snaha udržet vlastní manželství
Vztah s rodiči	Zátěžová situace pro matku
	Vztah s otcem
Nevlastní rodina	Cizí krev v rodině
	Pocit bezpečí
	Důležitost manželství

Společný soulad:

Příčina rozvodu rodičů

Už hlavní příčina rozvodu byl nesoulad rodičů, jejich rozdíly, částečně také otcovy dluhy a odjezd do Anglie. „*Celkový nesoulad mamky a tatky. Ehm jiné životní cíle, vize, hodnoty, každý vyrůstal v jiném prostředí. Každý byl vychovávaný jinak. Tohle všechno zapříčinilo jejich rozvod.*“ Tento fakt se objevuje v totožných podobách na více částech rozhovoru. Úzce tato kategorie souvisí s dvěma následujícími.

Hodnoty rodiny

V celém rozhovoru není přímo zmíněno, že by respondentka vyžadovala tyto hodnoty, ale považuje je za stěžejní v oblasti rodiny. Pravděpodobně, je to tím, že v původní rodině se tyto nevyskytovaly. „*Rodina. Sounáležitost, stejné hodnoty, vize, cíle do budoucna. Ehm asi to spojení, které by si člověk chtěl udržet a uchovat.*“

Vztah k milované osobě

Odpověď na otázku rozdílu mezi milovat a mít rád byla velmi podobná jako v oblasti rodiny. Zkušenosti s partnerským životem a manželstvím zřejmě formovaly představu o společném soužití tak, že respondentka vnímá stejné hodnoty jak pro partnerský vztah, tak pro rodinu. Dá se předpokládat, že milované lidi vnímá v prostředí rodiny (mateřskou láskou) a stejně tak pociťuje lásku k milovanému partnerovi. „*Já nevím, jak bych vám to popsala (rychlá mluva a oboustranné zasmání). Ehm milovat je asi nějaký pocit naplnění toho štěstí v sobě tím, že sdílíte s tou druhou osobou. Máte věci hodně stejně nastavené, nějaké ty hodnoty, cíle, vize do budoucnosti s tím jakoby s tím člověkem počítáte. A že byste ho nevyměnil za nic na světě. Jakože jo za peníze, za tělo, za nějakou movitou věc. Ten pocit se ničím nahradit, čeho se můžete dotknout nedá.*“

Rozdíly mezi rodiči:

Opačné poměry rodičů

Kategorie opačných poměru rodiny měla vliv na respondentku v několika ohledech. Jedním z nich je hledání partnera, s kterým by zažila společný soulad. To ovšem až nyní s odstupem času. První vztah vnímá jako nerozvážený. „*Jak jsem říkala, že jak rodiče byli z jiných poměrů, jinak vychovávaní. Tatka Moravák, tak ten byl vychovávaný tvrdě, tak nějak vesnický.*“

Mamka ta je původem z Čech, z rodiny učitelů. Takže tam se to bilo, i co se týče názoru na výchovu dětí. Takže tatka všechno řešil ručně stručně.“

Přenos rozdílů do vlastního vztahu

První vztah, který byl navázaný už v průběhu rozvodu respondentka hodnotí jako neuvážený. S odstupem času připouští, že se jednalo o přesné kopírování jak v rovině osobností obou partnerů, tak i podobného chování. *„To mě ovlivnilo i do dalšího vztahu, který trval 16 let. Tam docházelo k fyzickému i psychickému násilí. Pro mě to bylo jakoby normální, protože jsem to zažívala sice v menší míře (nyní). Jako dítě jsem to zažívala tak jsem to tak měla nastavené, že tak to asi má být. Ženská, že má ustoupit, musí poslouchat, že velitel je tam otec. A že si ženská jakoby i zaslouží, že.“*

Snaha udržet vlastní manželství

V tomto ohledu došlo k opakování chování rodičů, zejména matky, která se snažila problémy otce vyřešit bez odjezdu do Anglie, ale otec neviděl jinou možnost než vydělat peníze na dluhy v cizině. *„Tatka to bral jako velkou zradu. I když mamka ho prosila, aby neodjížděl, aby tu zůstal. On jako by musel, protože šel do podnikání, které mu nevyšlo. Půjčoval si do toho a měl takové různé co nevyšly. Pracoval v autodopravě. Koupil si nákladní auto Iveco, na které si půjčil, které nezvládal splácet a potom mu to krachlo taky. Takže tím, že si tady nasekal dluhy mu jediné, co zbývalo, tak jít si vydělat do zahraničí. Mamka ho prosila, aby tady zůstal, že se to nějak udělá, ale neudělalo.“* Respondentka se snažila své manželství uzdravit, ale neviděla snahu manžela, proto se přiklonila k rozvodu. *„Tam já už jsem měla toho hodně pokusů, jakože to nějak vydržet, zachránit to, dělat pro to něco, ale tím, že člověk viděl, tím že ta druhá strana nemá na té nápravě snahu, tak já už jsem asi rezignovala.“*

Vztah s rodiči:

Zátěžová situace pro matku

Matka se v období rozvodu nacházela ve složité situaci. Téměř všechny okolnosti ochranné funkce musela udržet matka, protože otec se nacházel v Anglii. Péči matky byla respondentka ovlivněna, jak sama říká s odstupem času si utvořila vlastní náhled na situaci. *„Tím, že jsem k tatkově neměla vztah dobřej, tím že se ke mně nechoval dobře a tím co jsem slyšela od mamky jsem byla při mamce.“*

Vztah s otcem

Vztah s otcem byl do značené míry ovlivněn matkou, která pro to měla také své důvody. S ohledem na zamilovanost není přikládán větší význam rozvodu. Díky tomu, že se respondentce podařilo odhalit charakteristiky obou rodičů dospěla, k závěru, že ví, jací jsou oba rodiče, co bylo, u koho špatně, nebo co kdo skrýval. Vztah s otcem se zlepšil po rozvodu. Snažil se později dceři pomáhat. *„Jojo, no já si myslím, tím, že se rozvedli a on potom pobýval v té Anglii tak tam už jsme si postupem času cestu k sobě našli. Teď se normálně bavíme a myslím si, že (pousmání) i ten rozvod zachránil a ten odjezd nám asi zachránil vztah otec a dcera. Myslím si, že bychom neměli dobrý vztah, kdyby tady zůstal a kdyby se nerozvedli.“*

Nevlastní rodina:

Cizí krev v rodině

Poslední aktuální vztah ovlivnil vnímání rodiny. Není zcela jasná souvislost s rozvodem rodičů. Více je možné pozorovat souvztažnost chování otce vlastních dětí a vlastní rozvod. V současnosti je i postoj nynějšího partnera vlivem na vnímání rodiny. *„Ehm asi nemusí být stejná krev. Myslím si, že lidi dokážou tvořit rodinu nebo daleko lepší rodinu i když spolu nejsou pokrevně spojeni. Kdybych to porovnat s bývalým manželem a s přítelem, kterého mám teď, tak opravdu bývalý manžel neměl k dětem nějaké pouto a vztah.“*

Pocit bezpečí

Partnerský život a nevlastní rodina nyní po prožitých zkušenostech jak s rozvodem rodičů, tak i vlastním znamená pro respondentku hlavně pocit bezpečí. To i uvedla bez delšího přemýšlení a přikládá tomu důležitost. *„Pocit bezpečí. To bylo to první. Taký pocit svobody, pocit toho, že je člověk přijímán právě proto, a i přesto, jaký je. Myslím si, že (dlouhá pauza). Myslím si, že ehm je to něco, co je pro mě hodně důležité.“*

Důležitost manželství

Vhledem k prvnímu neúspěchu manželství není této formě soužití přikládán větší smysl. V úvahu přichází důležitost z pohledu druhých, ale respondentka sama vidí důležitost ve sdílených hodnotách než v potřebě vztah nějakým způsobem potvrdit. *„Myslím si, že není úplně nutné jakoby potvrzovat si tu lásku nějakým papírem. Ta svatba vás šťastnější neudělá. Možná změní to přijetí. Věřím, že je to pro lidi důležité, nebo že to berou za vrchol té jejich*

lásky. Hodně lidí se pro to i rozhoduje tak jak se to říká, ono se to spraví, budeme mít děti. Jenže pro mě je to jakoby nedůležitá věc. Ten den je asi krásný lidi si to užijou, ale ten vztah to nezlepší. Záleží, jak to mají ti dva lidi nastavené než si to jakoby potvrzovat nějakým papírem. Když to nevyjde, tak je to o to těžší potom (smích).“

7.4 Analýza případu R4

Respondent R4 je muž ve věku 36 let, který je v partnerském vztahu. Manželství neuzavřel a rozvod rodičů jej zasáhnul v 18 letech. Respondent R4 byl velice komunikativní velmi ochotný sdílet své osobní a velmi citlivé zkušenost nejen s rozvodem, ale vlastní náročnou situací v životě. Rozhovor trval nejdéle, a to více než 47 minut. Po skončení rozhovoru následoval neformální rozhovor soukromějšího charakteru.

Tabulka č. 5 – Témata případu R4. Vlastní zpracování

Hlavní téma	Téma
Alkoholismus	Alkoholismus otce
	Kopírování otcova chování
	Rozpad vztahu kvůli závislostem
Pozitivní změna ve vlastním životě	Suicidální jednání
	Vůle měnit život k lepšímu
	Sebevzdělávání a budování
Rozpad velké rodiny	Narození do velké rodiny
	Ochabování vztahů v rodině
Vlastní vize	Péče o děti a budoucnost
	Vyhýbaní se hádkám
	Respekt k rozvodu

Alkoholismus:

Alkoholismus otce

Otec respondenta se stal závislým na alkoholu, i přes dlouhodobější konflikt si respondent vzpomíná na občasné návštěvy otce, který býval ale opilý. V 18 letech respondenta, který měl vlastní vztah nebyl rozvod rodičů významnější hrozbou. *„Když byl aktuální, tak celkem dobře, protože přece jenom už mi bylo 18 let. Samozřejmě to je člověk ještě mladej, ale už nějakým věcem rozumí. Já jsem v té době už měl poměrně dlouhodobej vztah. No dlouhodobej asi 2 roky. Takže už člověk má nějaké menší zkušenosti a dokáže se na ty věci dívat trošičku jinak. Takže myslím si, že to nebylo hrozný.“*

Kopírování chování otce

Reakce na chování otce byla ze strany respondenta netradiční. Respondent samovolně nerozvíjí, co bylo konkrétním spouštěčem závislostního chování. Nepřímo zmiňuje vliv matky, která mu začala dávat za vinu některé skutečnosti. *„Je paradoxní, že vidíte věčně ožralého otce, jak se rodiče hádají, že to přináší do rodiny velké zlo, a to vás trápí, ale stejně se z vás stane alkoholik. Ze mě se ten alkoholik stal, a právě na základě tady toho. Jak se říká každá neřest bere s sebou další neřest, takže našťestí kromě drog, i když alkohol je taky možná jedna z těch nejhorších, ale tak jsem si vyzkoušel jak alkohol, tak gamblerství, tak kouření, ale našťestí u toho to zůstalo. No našťestí na nešťestí.“*

Rozpad vztahu kvůli závislostem

Patrně vlivem matky respondent přesně kopíroval otcovo jednání. Což vedlo stejně jako u něj k rozpadu vztahu. S odstupem času se toto chování jeví jako zvláštní a absurdní. *„Prakticky v těch vztazích se to začalo velmi rychle projevovat, a kolem těch 20 až do 27 roků jsem se stal alkoholikem a gamblerem a dostal jsem se do obrovských problémů, kdy mě opustila přítelkyně a byla tam možná pasivní, a i aktivní agresivita. Už to tam bylo hodně vyhocené a po 10 letech mě vyhořel vztah. Z mého pohledu jsem se choval prakticky jako otec (zasmání). To je na tom to nejzvláštnější, že jsem toho člověka, jakože neměl úplně rád.“*

Pozitivní změna ve vlastním životě:

Suicidální jednání

Může se zdát zvláštní, že k pozitivní změně v životě respondenta je přiřazeno suicidální jednání. Myšlenky na sebevraždu a odhodlání ji dokonat bylo vyústěním psychicky náročné

situace, zejména po rozpadu vztahů. Ovšem během pokusu o sebevraždu se odehrálo cosi, co sám respondent neumí pojmenovat, a to změnilo prakticky celé směřování respondentova života. „*No a potom to došlo tak daleko, že jsem to nezvládal psychicky a chtěl jsem to ukončit tady na tom světě. Nevím, co se prostě stalo a chtěl jsem se oběsit o kliku u dveří, a nakonec jsem to neudělal. Něco mě zastavilo. Nevím, co to bylo a šel jsem a řekl jsem si, že pokud neumím přestat pít, že se nemusím zabíjet, že bych mohl raději s tím se jít léčit.*“

Vůle měnit život k lepšímu

Respondent bezprostředně po pokusu o sebevraždu začal jednat a projevil snahu situaci změnit. Podstoupil příslušné kroky, ale všechny ani nedokončil, nebylo to totiž třeba. Překonal skutečnost zavržení rodiny a patrně pocit pomoci během léčení pomohl k nápravě. „*Naštěstí se mi to nějak uzamklo a o té doby jsem se nenapil. Prakticky rodina za mnou zavřela dveře, ale během toho léčení jsem cítil nějakou pomoc. Abych vám teda odpověděl tak do roku 2015 to bylo špatně a od toho roku už pak ty vztahy bez alkoholu a bez tech problémů byly daleko lepší.*“

Sebevzdělávání a budování

Chyby rodičů měly podíl na změně života jedince. Velikou chybou byl otcův alkoholismus, který respondent kopíroval, ale po prodělaném léčení se dokázal postavit na nohy, a dokonce se snaží proniknout do fungování vztahů. „*U mě to způsobilo naštěstí, ale nebylo vždy, ale teď jsem po 30 dostal naštěstí rozum a začal jsem tyhle věci vnímat jinak a začal jsem se na téhle bázi vzdělávat i na straně vztahu a psychologie tady tyhle věci. Takže jsem rád, že tyhle věci ve mně vyvolaly právě to, že si uvědomuji moc dobře ty chyby těch rodičů.*“

Rozpad velké rodiny:

Narození do velké rodiny

Vztah rodičů trval dlouho (od 15 let matky a od 16 let otce). Matka otěhotněla ve svých 19 letech. Respondent se tak narodil do velké rodiny jako první dítě (jako první vnuk, synovec). Tety a strýcové se mu věnovali, a proto nepociťoval deprivaci v emocionální funkci rodiny, alespoň ne z počátku. „*Já jsem nebyl nemilované dítě jo. V tom jsem měl obrovské štěstí. Matka byla z 5 dětí a narodil jsem se z její strany jako 1. dítě, jako první vnuk, synovec, takže mě celkem ti lidi obletovali a byl jsem jako milované. Myslím si, že i jako od rodičů jsem dostal lásku i když tam se to pak změnilo, protože otec pil, a i s matkou to šlo z kopce co se týče těch nervů, že už to úplně nezvládala.*“

Ochabování vztahů v rodině

Matka byla patrně zamilovaná do otce, a tak nevěnovala pozornost jeho vztahu k alkoholu. Možná hrálo roli více faktorů. Je pravděpodobné, že se domnívala, že s narozením syna se tato situace změní, což se ale nestalo. V důsledku toho došlo k přestěhování od prarodičů do malého bytu, kde žila celá čtyřčlenná rodina (otec, matka a dvě děti). Ani tam se situace neměnila spíše naopak. Pohled respondenta do značné míry měnili tedy a strýcové. „*Tam se to asi rozptýlilo, ale to si nepamatuju do těch 3 let, ale bydleli jsme u babičky. Tam byly ty tety a strýcové. Oni byli ještě mladí, prakticky děti. Takže mě obletovali a bylo to takové lepší. Tam se ztratilo i to otcovo pití, když se vracel z práce ožralej. Pak si přestal rozumět s dědou a odstěhovali jsme se do toho 1+1 z baráku a tam to začalo být jiný. Matka si na mě začala vylévat mindráky, že mě bila a nebylo to prostě jednoduchý no v tomto pohledu.*“

Vlastní vize:

Péče o děti a budoucnost

Respondent se staví do role budovatele. Významnou hodnotu přikládá budoucnosti a budování vztahu, kariéry a bez ohledu na biologické otcovství se snaží vytvářet dětem co nejlepší prostředí pro život. Přes všechny potíže vzpomíná na velkou rodinu, do které se narodil. „*Za mě bych si chtěl vybudovat něco, co prostě jsem měl v dětství a možná ještě něco většího a silnějšího, proto mám tady partnerku, která má dvě děti, a nejsou moje a vůbec mi to nevadí, protože chtěli bychom i vlastní dítě samozřejmě, ale chtěl bych velkou rodinu a to bezpečí, ten kruh tady mít.*“

Vyhýbání se hádkám

Nepochybně se respondent vyhýbá hlavní příčině rozvodu rodičů, kterou byl alkoholismus otce a jeho samotného také poznamenal. V rozhovoru se vyskytnula další významná příčina rozvodu, kterou byly hádky, jak mezi rodiči, tak i mezi matkou a synem. „*Určitě ty hádky. To bych chtěl i ve svém vlastním životě eliminovat. Určitě se co nejmiň dohadovat a co nejméně se hádat. Myslím si, že právě tyhle hádky byly, a teď to ve svých 30 letech vidím jako absurdní, vysvětlování nesmyslů, kdy se to zvrtno v nějaké obrovské hádky. Tohle si myslím, že mě ovlivnilo a pořád si to sebou, jakože nesu.*“

Respekt k rozvodu

Rozvod rodičů v tomto ohledu znamenal do jisté míry poučení se a změnu ve vnímání rozvodu. Respondent jej nevnímá jako běžnou skutečnost. „Právě, že dobře (smích). Právě, že nejsem ten člověk, co by byl třikrát ženatý a třikrát rozvedený v 36 letech. Prostě mám k tomu nějaký respekt. Nějaký vztah a postoj k manželství mám, nějakou zodpovědnost.“ Možná negativní zkušenosti znamenají pro respondenta pravý opak a snaží se změnit svůj postoj k životu a partnerským vztahům. Rozvod v něm nevyvolává strach, ale respekt. „Snažím se makat na sobě, abych byl dobrý manžel a nebyl rozvedený. Ne že by mě to strašilo jako slovo, ale raději bych chtěl tvořit. Pro mě by to byla obrovská ztráta, když se něco postaví, pak se to rozbije a nejde to spravit. Přistupuju k tomu opatrně s respektem.“

8 Diskuse výsledků

8.1 Limity výzkumu

Patrně největším limitem výzkumu byl samotný výzkumný vzorek. V tomto výzkumu se zcela neobjevovaly možné varianty respondentů. Například se vůbec neobjevil respondent, který by měl s rozvedem rodičů tak hlubokou zkušenost, že vůbec nevstupuje do partnerského života. Zkušenosti respondentů jsou rozličné, u některých velmi hluboké, ovšem tak široké, že některé oblasti by se jistě vyplatilo zkoumat samostatně.

V rámci IPA je v podobném druhu výzkumu limitující dovednost výzkumníka reflektovat a vnímat změny, které sám do výzkumu přináší. V tomto konkrétním případě došlo, ke změnám pokládání otázek hned po prvním sběru dat, a tak je možné sledovat i změnu ve výpovědích následujících informantů.

Limitem je také dovednost výzkumníka interpretovat zkušenosti a opravdu se nastavit do stejného, nebo alespoň podobného pohledu, jaký mají informanti na problematiku.

Může se zdát podivuhodné zkoumat funkční partnerské vztahy. Ovšem i tohle je limit výzkumu. Jaký je fungující, zdravý partnerský vztah? Jak vnímá partnerský život společnost, jenž nemá s rozvedem zkušenost? Možná tyto otázky vnímat jako limit, možná jako doporučení pro další výzkum.

8.2 Diskuse

Tabulka č. 6 – Výsledky výzkumu. Vlastní zpracování podle Šuráňové (2013)

	R1	R2	R3	R4
Rozvod rodičů				
Dlouhodobé působení rozvodu	*		*	*
Negativní vliv rozvodu rodičů na dítě		*	*	*
Péče matky	*	*	*	*
Soucit s matkou	*	*	*	
Partnerské vztahy				
Problém v navazování vztahů			*	
Problém jej udržet			*	*
Vliv faktorů rozvodu na vlastní vztahy		*	*	*
Manželství				
Manželství jako priorita	*	*		
Manželství, ale ne za každou cenu	*		*	*
Snaha udržet manželství	*	*		*
Poučení z rozvodu rodičů	*	*	*	*

Hlavní výzkumnou otázkou a hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jak rozvod rodičů ovlivnil partnerské vztahy jedince. V této práci se potvrdil charakter kvalitativního výzkumu, a lze říct, že rozvod rodičů působí na každého jedince velice individuálně a závisí na mnoha rozšiřujících faktorech. Míru působení rozvodu na jedince prezentuje lépe tabulka č. 6 přičemž všechny respondenty spojuje péče matky a současný vztah ať už partnerský nebo manželský. Současně v tabulce č. 6 pozorovat u všech respondentů poučení se ze situace rozvodu rodičů. Každý respondent má ryze individuální zkušenost např. nelze připodobňovat respondenta R4, ve kterém rozvod vyvolal suicidální jednání, ale poučil se ze svého chování i chování rodičů. V porovnání s R4 respondentem R2 je výsledek sice podobný (také se poučil s jednání hlavně otce), ale skutečnost rozvodu byla od něj ze strany rodičů více utajovaná, a tak spíše tušil k čemu se schyluje. Respondentka R3 vykazuje vliv rozvodu téměř ve všech oblastech. Respondentku R3 poznamenal rozvod ve smyslu, že neodhalila stejný vzorec jednání vlastního manžela a otce. Tato skutečnost se také projevila v oblasti pohledu na manželství, kterému není z její strany přikládána velká důležitost. Pokud bychom ji opět komparovali s respondentkou R1, jedná se zde o pravý opak. Respondentka R1 se velmi

rychle v problematice rozvodu orientovala a věděla, že otec matce ubližuje. Postoj otce se projevil již ve výběru partnera informantky.

Ve výsledku je tedy opravdu předmětem diskuse přenos rozvodu rodičů. Nelze tuto skutečnost zobecnit (což ani kvalitativní výzkum neumožňuje), ale můžeme říct, že každého z respondentů rozvod rodičů poznamenal více či méně. Respondentka R3 prožila vlastní rozvod dokonce se stejným vzorcem jednání manžela, které projevovat i otec. Nejzásadnějším poznáním bylo napříč všemi respondenty poučení z rozvodu. Žádný z nich ovšem nezůstává raději ve svobodném partnerském vztahu, aby nemusel řešit skutečnost rozvodu. Všichni respondenti raději volí techniky řešení partnerských konfliktů a rozvod vnímají jako poslední nikoli nejhorší variantu.

Teoretickým východiskem první části diplomové práce bylo i s ohledem na současné výzkumy a kvalifikační práce dalších autorů poznání, že zejména u mužů se vliv rozvodu rodičů neprojevuje významněji. Je složité obsáhnout, pospat a prezentovat veškeré souvislosti. Jedná se totiž pro zcela individualizovanou a specificky prožitou zkušenost s rozvodem a reakcí na něj. I zdánlivá drobnost měla vliv na odpověď respondentů. Každý otázku pochopil svým způsobem a v mnoha odpovědích na stejnou otázku byla forma odpovědi různá (ne, jen pouze v obsahovém, ale významovém smyslu).

Odpovědět na dílčí otázky není také snadné, ale výsledek výzkumu to umožňuje.

Jaký má dospělý respondent pohled na rozvod rodičů?

Pohled (konkrétního výzkumného vzorku) dospělého jedince na rozvod rodičů se různí. Respondenti jej vnímají spíše jako pozitivní, jako lepší řešení. Vliv může mít vztah k matce, nebo častá konfrontace se skutečností rozvodu (rodiče o rozvodu často mluvili). Jelikož spouštěčem rozvodu je vždy předchozí vliv (nevěra, alkoholismu, hádky) jeví se ve světle těchto skutečností rozvod jako schůdnější varianta a vyřešení problémů.

Jaký vliv má primární rodina a její funkčnost na partnerské vztahy?

Výzkumný vzorek potvrzuje změnu ve fungování rodiny opět individuálně. Některé rodiny byly poznamenány rozvodem až za hranici primární rodiny. Pro některé respondenty se příliš nezměnilo, shodně se snaží s partnerem vytvářet šťastné prostředí a vnímají v něm mnohem oporu.

Jak jedinec vnímá partnerský vztah?

Opět shodně respondenti přiřkládají nejvyšší váhu partnerskému soužití. V tomto ohledu nyní pomineme manželský svazek. Někteří informanti si nedokáží bez partnera představit život, jiní jako něco, co mohou společně budovat. Další jako prostředí sebe prezentace nebo sdílení společných hodnot. Odpověď na tuto dílčí otázku je ve skrze v pozitivním smyslu. Opět s vědomím subjektivity zkušenosti. Tato otázka potvrzuje teoretické tvrzení: „*Pokud je konflikt rodičů vnímán pozitivně, je vnímán pozitivně i vlastní vztah.*“

Jak může rozvod rodičů přispět k řešení vztahových krizí?

Výsledek a odpověď na tuto otázku je, že rozvod rodičů přispívá spíše pozitivně. Sami respondenti uvádí, že záleží na okolnostech konfliktu, ale pokud jim na vztahu záleží a má snahu i druhá strana, snaží se konflikt vůbec nevytvářet, případně jej řešit.

Jak může rozvod fungovat jako prevence, zdali může?

Předchozí zkušenost s rozvodem se jeví, kromě respondentky, u níž se rozvod přenesl, jako jistá forma prevence. Přičemž respondenti se rozvodu (ani manželství) neobávají a z chyb rodičů si vzali do svého života to podstatné, to důležité.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo zjistit jaký vliv má rozvod rodičů na partnerské vztahy jedince v dospělosti. Závěrem a celkovou odpovědí je překvapivé zjištění, že na konkrétním vzorku se potvrdil nižší vliv rozvodu rodičů na partnerský vztah.

Celá práce je rozdělena a snažil jsem se v ní postupovat systematicky. Kapitoly teoretické části jsou děleny podle toho, jak si myslím, že je vhodné se rozvodem zabývat a tím, co s rozvodem souvisí. Dlouho jsem uvažoval, jestli zařadit do teoretické části zahrnout kapitolu rodiny. Toto téma je ve společnosti rozšířené a dá se říct, že každý člověk má s rodinnou zkušenost. Ovšem myslím si, že pro záměr této práce je důležité, jaký vliv má rodina na vnímání rozvodu jedincem. Další kapitoly teoretické části vycházely ze záměru práce. Myslím, že žádná kapitola nebyla výplní a společně tvoří komplexní představu o rozvodu, rodině, manželství a důležitosti partnerských vztahů. Všechny kapitoly propojují jisté souvislosti.

Do empirické části jsem vstupoval s určitou představou o výzkumném vzorku. Během jejího vypracování zejména během analyzování jsem si pokládal spoustu otázek. Překvapující pro mě byl styl vedení rozhovorů, který se po každém sběru dat lišil, i přesto, že jsem se snažil postupovat stejně musel jsem obrátit se na reflektování styl vyjadřování respondentů.

Vlastní největší snahou bylo postupovat podle obsahu. Téměř v průběhu celé práci nebylo třeba jej upravovat a považuji jej za přehledné vodítko, celou práci. Jednotlivé teoretické poznatky se objevily v empirické části, Cíle a výzkumné otázky reflektují oblasti kapitoly teoretické části. Polostrukturovaný rozhovor a jeho položky jsem koncipoval podle kapitol a cílů. Snažil jsem se vytvořit stěžejní oblasti, které se prolínají v celém rozsahu práce (těmito oblastmi jsou kapitoly teoretické části).

Celkově jsem se snažil proniknout, a to si dovoluji poznamenat se povedlo, do celostního pojetí rozvodu na základě teoretických poznatků. Někteří respondenti, ač to nabylo záměrem, tuto skutečnost ocenili. V rámci IPA je podstatná výzkumníková zkušenost s problematikou. Sám zkušenost nemám, ale studium podkladů teoretické části mi dalo přehled o šíři a možnostech náhledu na problematiku rozvodu.

Osobní zájem o problematiku touto prací nezaniknul spíše naopak. Snažil jsem se o zúžení problematiky na specifický fenomén, ale i přes to se výsledek výzkumu projevil různorodě a vyvolává další otázky. Domnívám se, že zpočátku jsem k problematice přistupoval jako laická veřejnost (rozvod jako poslední možnost), což se v průběhu proměnilo. Respondenti mají můj obdiv, za to, jakým situacím, ve svém životě čelili a jak

pozitivně k nim přistupují.

Závěrem této práce bych rád konstatoval, že se mé vnímání rozvodu proměnilo a získalo podobnou podobu jako vykazují respondenti, kteří rozvod nezlehčují, vnímají jako poučení, ale nemají z něj obavy. Nyní si dovolím hovořit za všechny zúčastněné respondenty a pokusím se shrnout jak na mě rozvod a jejich zkušenosti po dopsání diplomové práce působí. Nyní rozvod vnímám jako nejhorší variantu, která je ale nejlepším řešením celého problému.

Zdroje:

Seznam použité literatury

BAKALÁŘ, Eduard a Markéta NOVÁKOVÁ, Daniel NOVÁK, 1996. *Průvodce rozvodem pro všechny zúčastněné*. Praha: Lidové noviny. ISBN 80-7106-157-3.

FUČÍK, Petr, 2013. *Rozvod a změny reprodukčních strategií*. Brno: Masarykova univerzita. 978-80-210-6093-7.

GILLNEROVÁ, Ilona a Vladimír KEBZA, Milan RYMEŠ a kol., 2011. *Psychologické aspekty změn v české společnosti, Člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2798-1.

GOTTMAN, John a Nan SILVER, [Přeložil Marek Procházka], 2015. *Sedm principů spokojeného manželství*. Jan Melvil Publishing. ISBN 978-80-87270-27-1..

HUURRE, Taina; JUNKKARI, Hanna a ARO Hillevi 2006. *Long-term psychosocial effects of parental divorce: A follow-up study from adolescence to adulthood*. European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience. July; **256**(4): doi:10.1007/s00406-006-0641-y

CHRÁSKA, Miroslav, 2016. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

JOHMANOVÁ, Leona a Tereza KIMPLOVÁ, 2022. *Psychologie zdraví: Biologické, psychosociální, digitální a spirituální aspekty*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-2569-2.

JŮVA, Vladimír a Vladimír JŮVA, 1999. *Úvod do pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-78-8.

KOŽINOVÁ, Dagmar, 2020. *Rozchod jako nový začátek: Jak rozchod dokončit, otevřít se novým začátkům a žít ještě lepší život než dřív*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-1692-8.

KRAUS, Blahoslav a Kamil JANIŠ a Olga ŘÁDKOVÁ. 2023. *Sociálně pedagogická analýza současné rodiny*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN: 978-80-7435-917-0. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/publikace-ke-stazeni/socialia-2023_sbornik_e-verze.pdf

KRAUS, Blahoslav, 2014. *Základy sociální pedagogiky*. 2. vyd. Praha: Portal. ISBN 978-80-262-0643-9.

- KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2015. *Pozitivní psychologie*. 3. vyd. Praha: Portal. ISBN 978-80-262-0978-2.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. *Vývojová psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.
- LAUSTER, Peter, [Přeložila Olga Kolečková], 2019. *Láska: Milostný vztah z pohledu psychologa*. Praha: Pragma. ISBN 978-80-7617-683-6.
- MATĚJČEK, Zdeněk a Zdeněk DYTRYCH, 2002. *Krizové situace v rodině očima dítěte*. Praha: Grada. ISBN 80-247-0332-7.
- MIKULKOVÁ, Milena, 2021. *Hlavu vzhůru po rozvodu?! Cesta k fungujícímu rodičovskému týmu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-1702-4.
- MIOVSKÝ, Michal, 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- MOŽNÝ, Ivo, 2008. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: SLON. ISBN 978-80-86429-87-8.
- NOVÁK, Tomáš a Bohumila PRŮCHOVÁ, 2007. *Předrozvodové a rozvodové poradenství*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1449-3.
- NOVOTNÝ, Petr a Jitka IVIČIČOVÁ, Ivana SYRŮČKOVÁ, Pavlína VORÁČKOVÁ, 2014. *Nový občanský zákoník. Rodinné právo*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5167-2.
- POLIŠENSKÁ, Petra a Radka FEBEROVÁ, Zdeněk STUHLÍK, 2017. *Musíš znát...: Rodinné právo. Manželství*. Praha: Wolters Kluwer ČR. ISBN 978-80-7552-902-2.
- POUPĚTOVÁ, Šárka, 2009. *Netrapte se po rozvodu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2046-3.
- PREISS, Marek a Daniela VIZINOVÁ, 2023. *Transgenerační přenos: trauma a odolnost*. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-3049-8.
- ROGALEWICZOVÁ, Romana, 2019. *Dítě v rodičovském konfliktu: jak zůstat dobrým rodičem i po rozvodu*. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-342-1.
- RYŠAVÝ, Dan a David FIEDOR, 2023. *Fakta a trendy současné české společnosti. Jak se neztratit v datech*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum. ISBN 978-80-246-5473-7.

ŘÍČAN, Pavel, 2014. *Cesta životem: vývojová psychologie*. 3. vyd. Praha: Portal. ISBN 978-80-262-0772-6.

SIMON, Valerie a Wyndol FURMAN, 2010. *Interparental conflict and adolescents' romantic relationship conflict*. National institutes of health. J Res Adolesc. Jan: **20**(1): doi: 10.1111/j.1532-7795.2009.00635.x

SKUTIL, Martin, 2011. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portal. ISBN 978-80-7367-778-7.

SLAMĚNÍK, Ivan, 2011. *Emoce a interpersonální vztahy*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3311-1.

SMITH, A. Jonathan a Paul FLOWERS, Michael LARKIN, 2009. *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and research*. SAGE Publications. ISBN 978-1-4129-0833-7.

SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. *Psychologie rodiny*. 2. vyd. Praha: Portal. ISBN 978-80-7367-250-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka a Ivana BINAROVÁ, Kamila HOLÁSKOVÁ, Alena PETROVÁ a Irena PLEVOVÁ, 2008. *Přehled sociální psychologie*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2141-4.

ŠMÍD, Ondřej a Renáta ŠÍNOVÁ, 2013. *Rozvod manželství*. Praha: Leges. ISBN 978-80-87576-66-3.

ŠPAŇHELOVÁ, Ilona, 2010. *Dítě a rozvod rodičů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3181-0.

ŠULOVÁ, Lenka, 2004. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum. ISBN 8024608774.

ŠURÁŇOVÁ, Veronika a Lenka GULOVÁ, Radim ŠÍP, 2013. *Výzkumné metody v pedagogické praxi*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4368-4.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ, 2021. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-4961-0.

VENGLÁŘOVÁ, Martina, 2008. *Průvodce partnerským vztahem*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2054-8.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1428-8.

WHITTON, Sarah; RHOADES, Galena; STANLEY, Scott a MARKMAN Howard. 2008. *Effects of parental divorce on marital commitment and confidence*. National institutes of health. J Fam Psychol. Oct; **22**(5): doi:10.1037/a0012800.

WILLERTON, Julia, [Přeložila Dagmar Brejlová], 2012. *Psychologie mezilidských vztahů*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3924-3.

WILLI, Jürg, [Přeložili Kristina Černá a Jan Černý], 2011. *Psychologie lásky: Osobní rozvoj cestou partnerského vztahu*. Praha: Portal. ISBN 978-80-7367-895-1.

Seznam elektronických zdrojů

Český statistický úřad, 2022. *Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky*. Praha: Český statistický úřad. Dostupné z:

<https://www.czso.cz/documents/10180/165591255/13015722.pdf/8465dc92-8d69-40c6-b399-b4b1d16b2f8b?version=1.3>. [citováno 2023-12-19].

ZAVŘELOVÁ, Jana. *Život jedince poznamenaný rozvodem rodičů*. Bakalářská práce. Lenka GULOVÁ (vedoucí práce). Brno: Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. 2022. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/z2wfa/Bakalarska_prace_-_Jana_Zavrelova.pdf. [citováno 2024-03-10].

HERKNEROVÁ Jessica. *Transgenerační opakování rozvodů v kontextu saturace základních vývojových potřeb*. Diplomová práce. Gabriela SLANINOVÁ (vedoucí práce). Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. 2019. Dostupné z: <https://theses.cz/id/8dotg1/STAG90580.pdf?zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dherknerov%C3%A1%26start%3D1>. [citováno 2024.-04-02].

POLÁŠKOVÁ Nikola. *Dopady rozvodu rodičů na partnerské dráhy potomků*. Bakalářská práce. Petr FUČÍK (vedoucí práce). Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií. 2018. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/dsrr6/Polaskova_bakalarska_prace_final.pdf. [citováno 2024-04-10].

Seznam použitých zkratk

ČR -Česká republika

ČSÚ -Český statistický úřad

IPA -Interpretativní fenomenologická analýza (Interpretative Phenomenological Analysis)

obč. zák. -Občanský zákoník

ZOR -Zákon o rodině

Seznam grafů

Odbor statistiky obyvatelstva. [graf č. 1], 2021. *Redukované míry rozvodovosti podle pohlaví a věku v ČR 2016–2020. Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky*. Praha. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/142755460/13015721.pdf/3699c1d9-7400-4754-afc5-b92b4e3e858b?version=1.3>

Odbor statistiky obyvatelstva. [graf č. 2], 2022. *Redukované míry rozvodovosti podle pohlaví a věku v ČR 2017–2021. Vývoj obyvatelstva v krajích České republiky*. Praha. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/165591255/13015722.pdf/8465dc92-8d69-40c6-b399-b4b1d16b2f8b?version=1.3>

Seznam tabulek

Vlastní zpracování. [tabulka č. 1], *Charakteristika reálného výzkumného vzorku*.

Vlastní zpracování. [tabulka č. 2], *Témata případu R1*.

Vlastní zpracování. [tabulka č. 3], *Témata případu R2*.

Vlastní zpracování. [tabulka č. 4], *Témata případu R3*.

Vlastní zpracování. [tabulka č. 5], *Témata případu R4*.

Vlastní zpracování podle Šuráňové. [tabulka č. 5], 2013. *Výsledky výzkumu*

Seznam obrázků

Vlastní zpracování. [obrázek č. 1], *Fáze poznámkování dat*.

Vlastní zpracování. [obrázek č. 2], *Fáze hledání témat a souvislostí*.

Vlastní zpracování. [obrázek č. 3], *Utváření poznámek během rozhovoru*.

Seznam příloh

Příloha č.1: Otázky rozhovoru

Příloha č. 2: Přepis nahrávek rozhovorů

Přílohy

Přílohy č. 1:

Otázky rozhovoru k diplomové práci

Vliv rozvodu rodičů na partnerský život jedince

Tato diplomová práce se zabývá rozvodem rodičů a tím, jak může ovlivnit partnerské vztahy člověka, jejich navazování, pohled na rodinu, samotný rozvod a instituci manželství.

Otázky rozhovoru jsou rozděleny do 4 základních okruhů, přičemž závorky tyto otázky doplňují a vysvětlují. Druhá otázka v okruhu rodiny nejprve vysvětluje její funkce a až poté je položena samotná otázka. Jedná se o polostrukturovaný rozhovor, takže je možné se v průběhu doptávat a otázku případně upravit.

V samotné práci nebude zveřejněno jméno ani iniciály, pouze věk a pohlaví. V případě, že některá otázka je položena nevhodně nebo otevírá citlivé téma není povinností na ni odpovídat, ale pouze zmínit náročnost tématu.

Vy i já máme možnost rozhovor v jakékoli části ukončit.

Poprosím vás o jednu věc, Výzkum je orientovaný na hloubku vlastní zkušenost. Je možné z obou stran uvádět příklady, ale prosím zkuste se zaměřit na svůj vlastní pohled na otázky.

Celý rozhovor by neměl trvat déle než 20 minut. Děkuji za ochotu rozhovor uskutečnit.

1. Psychologie rozvodu

- 1.** V jakém období jste zažil/a rozvod rodičů (v kolika letech)?
- 2.** Co bylo příčinou rozvodu rodičů?
- 3.** Jak jste vnímal/a rozvod rodičů, když byl aktuální a jak s odstupem času? Povězte mi o tom, jestli jste schopný posoudit, jak na vás rozvod rodičů působil a působí.
- 4.** Myslíte, že máte jiný pohled na rozvod než ten, kdo s ním nemá zkušenosti? (pokud ano v čem tento rozdíl spatřujete)

2. Rodina

6. Co si představíte pod pojmem rodina? (např. jak velká je vaše rodina, jak jste se cítil/a v primární rodině, pokud již máte vlastní rodinu, o jaké hodnoty v ní usilujete, má jasně definované role?)

7. Rodina může mít různé funkce. Mezi základní patří biologická (zachování rodu), materiální a ekonomická (rovnoměrné rozdělování v průběhu nebo hromadění s cílem nahromaděné prostředky později předat dětem s vidinou lepší budoucnosti), výchovná a socializační (rodina ovlivňuje začleňování do společnosti, komunikaci, pracovní návyky, rodinné tradice, které člověk později využívá, opakuje a předává), emocionální funkce (rodina může poskytovat jedinečné citové zázemí, bezpečí pro řešení problémů, lásku, stabilitu), ochranná či zaopatřovací, pečovatelská (rodina by měla zabezpečit hygienickou a zdravotnickou péči). Jak vaše rodina naplňovala tyto funkce hlavně před rozvodem rodičů a došlo k zachování i po rozvodu?

8. Jak rodinné vztahy ovlivňovaly vaše partnerské chování? (např. pokud jeden z rodičů často křivdil druhému, cítíte, že raději vyhledáváte upřímné přátele)

9. Do jaké míry ovlivnil rozvod rodičů fungování vaší rodiny? (péče jednoho z rodičů, střídavá péče, společná péče, v případě, že rodiče byli schopni se domluvit, svěřeni do péče jiné osoby)

10. Pamatujete si jaká atmosféra byla v období rozvodu rodičů v rodině? Jak se toto vnímání promítlo do vašich vztahů?

3. Jedinec a partnerské vztahy

11. Jaký je podle vás rozdíl mezi mít rád a milovat?

12. Jak se vám dařilo navazovat partnerské vztahy po rozvodu rodičů?

13. Co pro vás znamená partnerský život? V čem spatřujete důležitost partnerských vztahů?

14. Které faktory rozvodu si pamatuje, a které myslíte, že ovlivnily vaše partnerské vztahy? (faktory mohou být sdělení dítěti o rozvodu rodičů, změna vztahu mezi rodiči, hádky, častější pobyty u prarodičů)

15. V jaké pozici jste se cítil/a v období rozvodu rodičů? (měl/a jste pocit, že máte podíl na rozvodu rodičů)

4. Pohled na instituci manželství a rozvod

16. Jaký máte pohled na vlastní manželství? Jakou váhu přikládáte manželství? (v čem spočívá jeho důležitost, plánujete nebo jste v manželství)

17. Co podle vás myslíte, že znamená rozvod pro manželství nebo rozchod pro partnerský vztah? (úplný konec, částečný kontakt, přátelství)

18. Je pro vás cennější manželství nebo kvalitní nesezdané partnerské soužití? V čem má která forma vztahu větší váhu?

19. Jak ovlivnil rozvod vašich rodičů pohled na váš teoretický vlastní rozvod? (vyhýbání se příčinám rozvodu, hádkám, konfliktům, nevěře, alkoholismu)

20. Raději zvolíte rozvod/rozchod nebo se budete snažit udržet manželství/partnerský vztah?

Příloha č. 2:

Přepis nahrávek rozhovorů

Přepis rozhovoru R1:

Délka rozhovoru: 25:03

1 T: Děkuji za poskytnutí souhlasu s provedením rozhovoru. Ještě, než začneme, ujistím se,
2 jestli souhlasíš s nahráváním rozhovoru.

3 **R1:** Ano můžeme začít.

4 T: Takže kolik máš roků?

5 **R1:** 31

6 T: Tak první důležitá otázka pro tu práci je: „V jakém období jsi zažila rozvod rodičů?
7 V kolika letech.“

8 **R1:** Ehm já jsem zažila, víš co, mi bylo přibližně tak asi 11 roků no. V 11 letech, ale oni už
9 byli déle od sebe. V 11 letech už byli rozvedení.

10 T: Ano 11 let je tak běžný období. Myslím, že můžeme rovnou na další otázku. Co bylo
11 příčinou rozvodu rodičů?

12 **R1:** No příčinou rozvodu no to bylo takové, ehm no otec tak jako měl plno milenek. To byl
13 ten největší. Hlavně jako pracoval nepracoval, víš a byl takový hodně zadlužený. Jo a pak to
14 vyvrcholilo tím, že v podstatě se narodila Klaudinka (mladší sestra). Takže mamka už to
15 dovršila a už se prostě natvrdo rozvedli.

16 T: V 11 letech to už je období kdy by se to dalo vnímat. Jak jsi vnímala rozvod rodičů, když
17 byl aktuální a jak s odstupem času?

18 **R1:** Ne jako víš co, já si myslím, že pro nás, i kdyby ses zeptal mojí starší ségry tak jsme to
19 braly jakoby spíš v pozitivním smyslu, že se rozvádějí. My jsme to vůbec nebraly nějak jako
20 že bychom, že by nás to trápilo, jo jak třeba někteří před tou pubertou to, tak jakoby berou na
21 sebe. Takže my jsme byly úplně v pohodě. My jsme byly opravdu rády, protože jsme ho znaly,
22 jaký je a ubližovalo nám to, že jsme viděly jak ubližoval mamce. Víš, že prostě kolikrát byly
23 ta hádky doma kolikrát jsem viděla mamku plakat. Takže jsem si řekla, že prostě jo bylo lepší,
24 že se rozvedli.

25 T: Takže vnímáš to, že je lepší, že se rozvedli.

26 **R1:** Jo, jo určitě. I teď ve smyslu, že já jsem vdaná a udělala bych to samé. Nejsem za tu
27 každou cenu, že musím být vdaná. Jo, že prostě pokud to není fungující vztah nebo
28 manželství je dobré to ukončit.

29 T: Myslíš, že máš jiný pohled na rozvod než ten, kdo s ním nemá zkušenosti?

30 **R1:** Jo, asi jo bych řekla.

31 T: Dokázala bys říct v čem by ten rozdíl byl?

32 **R1:** No nevím no, počkej (delší přemýšlení). Že to jako vnímám jinak než ostatní lidi jo?

33 T: Ano, přesně tak.

34 **R1:** Počkej to já nevím, já bych ti dala takový příklad. Od manžela rodiče jsou pořád spolu,
35 ale mají úplně hrozné manželství i se mlátí. Oni se ponižují, oni se podvádějí. Musí být za
36 každou cenu spolu. Oni nedokážou být bez sebe, ale nedokážou být ani spolu. Takže toto mi
37 přijde úplně jako nesmysl. Já si myslím, že žijeme jen jednou a oni to prostě nedokážou
38 překosnout, že by nastala ta chyba a museli se rozvést, víš. V tom to беру trošku jinak, že oni

39 jako rozvedeni nejsou. Manžel říká no víš oni se asi ještě trochu asi mají rádi. No tak kdyby
40 se měli rádi tak se asi neponižujou a nebijou se. Zas si myslím, aby byl člověk spolu za
41 každou cenu mi to přijde úplně na hlavu.

42 T: Takže myslíš, že rozdíl je v tom, že to nevnímáš jako něco špatného?

43 **R1:** Ne, ne já to nevidím, jako že by to bylo nějaké selhání. Tak to prostě nevyšlo no tak život
44 jde dál.

45 T: Můžeme přejít na oblast rodiny. Tady jsou otázky hodně otevřené tak kdyžtak vysvětlím.
46 Co si představíš pod pojmem rodina?

47 **R1:** Ehm rodina jak bych to, tak nazvala, jako celkově jo?

48 T: Ano

49 **R1:** (Dlouhá pauza) Počkat tak popřemýšlím. Jak bych to tak řekla (pauza). Štěstí, láska,
50 přátelství jakoby všechno v jednom jo. Já si myslím, že když člověk má tu rodinu, a je v tom
51 manželství, tak se může říct, že konečně v té době vyspěl, že je dospělý, protože je takový víc
52 zodpovědnější, starostlivější, má potřebu tu pro někoho být a opečovávat ho. Nemůže už
53 jenom tak jít na flám jo a tak nezaplatím složenky a tak. Takže tohle si myslím, že ta rodina,
54 že může říct, že dospěl.

55 T: Takže můžeme říct, že je to pro tebe prostředí, kde můžeš zažívat lásku, štěstí a
56 odpovědnost.

57 **R1:** Ano přesně takhle.

58 T: Další máme dlouhou otázku na funkci rodiny. Jak rodina naplňovala svoje funkce před
59 rozvodem a zachovala tyto funkce? (Vysvětlení funkcí).

60 **R1:** Takže mám říct rozdíl, když jsme byli v rodině a po rozvodu? Jestli jsem to dobře
61 pochopila.

62 T: Jojo přesně tak.

63 **R1:** Ehm nevím. Pro nás pro děti bych řekla, že se vyloženě nic tak zásadního nezměnilo.
64 Třeba otázky ve škole nebo tak jo, ale jinak bych řekla že u nás u dětí tak moc ne. Spíš u té
65 mamky bych řekla, že jsem vnímala, že byla smutná. Třeba když byly Vánoce nebo nějaké
66 narozeniny, když přišla nějaká druhá rodina a byla kompletní. Na druhou stranu bych řekla, že
67 mamka začala více žít. Otec ji tak jako by stahoval, nechtěl ji nikam pouštět. Byl majetnický,

68 že on mohl si chodit za milenkama a ona ne. Ona si nemohla zajít třeba na drink
69 s kamarádkou. Všude měla, že musíš být do osmi doma. Takže začala víc žít. Jak jsem se o
70 tom nedávno bavila s mamkou, tak mi řekla, že to bylo její nejlepší rozhodnutí, že se sním
71 rozvedla. Jakmile se sním rozvedla, tak prostě si dodělala školu a v padesáti až na magisterské
72 studium. Začala více cestovat, ušetřila si více peněz, koupila si byt a auto. Už nebyla tak
73 závislá, že nemusela za něho platit ty dluhy. Takže si myslím, že rozvod pro nás byl více
74 pozitivní než negativní.

75 T: Takže se proměnilo citové zázemí, hlavně u mámy. A po rozvodu se proměnila finanční
76 stránka rodiny.

77 **R1:** Ano ano, i ta sociální se proměnila. Víc jsme navštěvovali kamarádky a tak.

78 T: Jak rodinné vztahy proměnily tvé partnerské chování. Doplnění, když otec matce křivdil
79 (on mohl ona ne). Tak jestli vyhledáváš upřímné přátele nebo přímo partnera.

80 **R1:** Ehm jo. Víš, co to byla taková moje podmínka, když jsme s manželem teprve začali
81 chodit, ještě, než jsme se vzali, tak jsme si samozřejmě vyprávěli o rodinách a byla to pro mě
82 jedna z takových mých podmínek prostě, že prostě jakmile zjistím, že mě třeba podved, že
83 prostě končím. Já prostě to nedokážu překousnout a on už byl taky jinačí v tom, že byl
84 zodpovědnější. Není o moc starší. Je o tři roky starší, ale tím pádem už měl vysokou školu
85 vystudovanou. Nebo ještě studoval v té době a je z nerozvedené rodiny. Byla pro mě priorita,
86 že mě nebude podvádět (zrychlená řeč). No prostě jsem chtěla úplně opak toho, co měla moje
87 máma. Ve mně to zanechalo ten rozvod, a to, jak ona to cítila. Takže prostě jsem to chtěla
88 nemít. Jak se říká, že dcera jde za partnerem, aby vypadal jako otec, tak já jsem měla úplně
89 opak.

90 T: Do jaké míry ovlivnil rozvod rodičů fungování vaší rodiny? Ve smyslu péče (střídavá,
91 jeden z rodičů, byli schopni se domluvit).

92 **R1:** Nee vůbec. To bylo na takovém tom, jakože mamka nás živila a tata neposlal ani
93 alimenty. On se nám ozval jenom když se třeba pohádal s tou svou milenkou. Tak se nám
94 ozval, že můžeme třeba zajít na zmrzlinu. Jinak mama na to byla vyloženě sama, ale byla
95 taková, že když jsme chtěli jít tak jsme mohli. Nebylo to, že ty máš mít v tu a v tu dobu mít
96 děcka. Ne prostě to bylo na nás.

97 T: Takže péče jednoho z rodičů. Pamatuješ si jaká byla atmosféra v období toho rozvodu?

98 **R1:** Jo. Taková, jakože dusná. Jí vím, že můj otec mamku ještě přemlouval, jakože ne, ale
99 mamka se nedala prostě a rozvedla se, takže byla taková dusná, ale jak říkám bylo to už delší
100 dobu, co jsme věděli, že se budou rozvádět.

101 T: Myslíš, že se to nějak promítnulo do tvých vztahů? Měla tahle atmosféra zásadní vliv?

102 **R1:** Já myslím, že ne. Nebylo to nějak zásadní.

103 T: Myslíš, že rozdíl mezi mít rád a milovat?

104 **R1:** No určitě. Mít rád to znamená, že máš rád řízek, ale milovat můžeš třeba mateřskou
105 láskou. Můžeš mít rád kamaráda nebo kamarádku, ale milovat můžeš svého manžela a své
106 děti nebo rodiče.

107 T: V 11 letech kdy se rozvedli už se to dá vnímat. Jak se ti dařilo navazovat partnerské vztahy
108 po jejich rozvodu dejme tomu od patnácti let.

109 **R1:** Úplně v pohodě. To nebylo nic takového, že bych viděla v tom nějaký problém, že bych
110 hledala nějaké chyby na partnerovi nebo tak. Ne to bylo úplně v pohodě. Myslím, že jí i moje
111 sestry si hledáme ty hodné kluky a nehledáme takové typy jako byl otec.

112 T: Co pro tebe znamená partnerský život? V čem spatřuješ jeho důležitost?

113 **R1:** Vychovávat spolu děti, vybudovat si nějaké bydlení podporovat se ve zdraví i v nemoci a
114 ehm (zamyšlení se) a mít nějaké společné zájmy a nějak ten vztah udržovat. Myslím si, že to
115 hraje velkou roli.

116 T: Které faktory rozvodu si pamatuješ, a myslíš že ovlivnily tvoje vztahy? (vysvětlení faktorů)

117 **R1:** Hádky tam byly určitě a oni nám neřekli určitý termín, kdy se budou rozvádět, ale já si to
118 pamatuju přesně, protože jsem zrovna ten den šla na očkování a jak jsem vyšla, tak před tou
119 ordinací seděl otec a měl kvádro, tak mě to trklo už v jedenácti letech, že se budou asi
120 rozvádět. Kam by taky jinam šel v obleku, ale nevím že by nás to nějak ovlivňovalo. Viš, co
121 to by mohl rozebrat třeba nějaký psycholog, co by řekl jo to je na tebe, co si bereš třeba
122 z dětství ten rozvod nebo takhle. Víam, že i mamka sama říkala, že byla strašně ráda, že jsme
123 to úplně dobře snášely. Jo, že jsme nedělaly žádné scény a nebrečely jsme nebo takhle. Byly
124 jsme v tomhle takové chytré, že jsme věděly že nám bude lépe bez otce.

125 T: V jaké pozici jsi se cítila v období rozvodu? (např. některé děti se cítí, že můžou za rozvod)

126 **R1:** Já bych řekla, že ne. To bylo prostě tím, že ten otec měl ty milenky a takhle. Myslím si,
127 že my jako děti jsme za to nemohly. Ne že by se hádali třeba kvůli nám, nebo, že na nás neměl
128 čas.

129 T: Jaký máš pohled na vlastní manželství? Jakou váhu mu přiřkládáš?

130 **R1:** Jakou váhu (řečnická otázka sama pro sebe)? Tu největší, jaká může být. Já si myslím, že
131 máme jako šťastné manželství a že naopak my se prostě nehádáme. Zatím to zvládáme hezky.
132 Neříkám, že za rok za dva může přijít nějaká krize, ale jsme v manželství 7 let a spolu 12. My
133 se vzájemně respektujeme víme, kdo co má rád a jak se k sobě chovat, myslím, že jsme na
134 dobré cestě a snad budeme i celý život.

135 T: Tahle otázka byla ve smyslu, že přibývá nesezdaných soužití, aby pak právě nedošlo
136 k rozvodu.

137 **R1:** Ne tak to ne. Nic to, že se naši rozvedli ve mně nezanechalo, že bych si řekla ne já se
138 v životě vdávat nebudu. Myslím si, že to máme jakoby všechny v okolí mých kamarádek, co
139 jsou z rozvedených rodin. Tak prostě do toho šly. Hlavě taky je rolí to, že máš ty děti. Chceš
140 být v té úplné rodině. Nechceš jít k doktorce a budou na tebe volat (příjmení) a děti se přitom
141 jmenují (jiné příjmení). I z toho sociálního hlediska je to prostě jedna rodina.

142 T: Co podle tebe znamená rozvod pro to manželství? (úplný konec, částečný kontakt)

143 **R1:** Kdyby se náhodou stalo tak bych určitě chtěla být v přátelství. Nechtěla bych, abychom
144 komunikovali jedně přes děti a dělali si naschvály. To zas ne a doufám že to nikdy nenastane
145 a určitě bych to k tomu směřovala, aby prostě ty děti to nepociťovaly a abychom jim to
146 udělali co nejlehčí, aby je to nezasáhlo, že bychom před sebou křičeli a takové ty věci.

147 T: Je pro tebe cennější manželství nebo nesezdaný partnerský vztah?

148 **R1:** Samozřejmě když je to kvalitní manželství, tak manželství, ale abych byla nešťastná
149 v manželství tak raději nesezdaný partnerský vztah. Jo ale samozřejmě si myslím, že je lepší
150 to manželství no. Být šťastná, tak jak to má být, ale jako než být v nešťastném manželství tak
151 raději v partnerství.

152 T: Jak rozvod rodičů ovlivnil pohled na tvůj teoretický rozvod? Snažíš se vyhýbat těm
153 příčinám?

154 **R1:** Jo jasně. Asi ten alkoholismus nebo, že by nedokázal uživit tu rodinu. (přemýšlení) Já teď
155 úplně nevím, jak odpovědět. Kdy to bylo aktuální, tak bych řekla jo může za to to a to.

- 156 T: Ještě jinak myslíš, že ten rozvod rodičů může fungovat jako prevence vlastního?
- 157 **R1:** Bych asi řekla, že ne.
- 158 T: Snažíš se dělat všechno pro to aby, jste se nerozvedli?
- 159 **R1:** Přesně tak.
- 160 T: Raději zvolíš rozvod nebo se budeš snažit manželství udržet?
- 161 **R1:** Určitě bych se snažila udržet. Třeba zajít do nějaké poradny v manželství nebo tak. Nebo
162 bychom zkusili nějakou pauzu nebo si normálně promluvit, co ho trápí, co by chtěl zlepšit.
163 Naopak co chce po mě. Určitě bych to chtěla zachránit. Jestli se partneři milijou tak by to
164 chtěl i on zachránit i kvůli dětem. Pokud by to bylo vyloženě zamiloval jsem se do jiné a mám
165 hlavu v kalhotách tak nemá cenu ho držet doma. Nebo kdyby měl problém s alkoholem, tak
166 bych řekla dobře nerozvedu se, ale zajdeš na do léčebny a já tu na tebe budu čekat. Budeme tě
167 navštěvovat s dětma. Určitě bych se to snažila zachránit.
- 168 T: Takže tam není to, že by při prvním problému konec? A je tam snaha to řešit?
- 169 **R1:** Ano přesně tak.
- 170 T: Tak to byla poslední otázka a děkuji za ochotu rozhovor uskutečnit.
- 171 **R1:** Taky děkuji a snad to pomohlo.

Přepis rozhovoru R2:

Délka rozhovoru: 27:49

- 1 T: O podrobnostech rozhovoru a nahrávání jsme se informovali, ale by to bylo i na nahrávce.
- 2 Souhlasíš s poskytnutím rozhovoru a jeho nahráváním?
- 3 **R2:** Ano souhlasím.
- 4 T: Tak rovnou začneme. V jakém období jsi zažil rozvod rodičů?
- 5 **R2:** Ty jo no? To si asi úplně nepamatuju.
- 6 T: Třeba zvládneš jestli 1. nebo 2. stupeň základky?
- 7 **R2:** Základka to byla to jo, ale dejme tomu třeba 10 let?

8 T: Co bylo příčinou rozvodu rodičů?

9 **R2:** Z části z tatové strany nevěra a takový to sebe porozumění asi vyprchalo. Jakoby ta láska
10 a takový to souznění už nebylo. On táta byl takovej úleťák. Taková jako párty a jiný ženy. Já
11 si myslím, že z největší části ta nevěra.

12 T: Jak vnímáš rozvod, když byl aktuální a jak teď s odstupem času?

13 **R2:** Když jsem byl menší tak to pro mě bylo těžký, ale zároveň jsem cítil úlevu, protože
14 z mamíné strany měl maminku rád, a tak jsem cítil úlevu vůči ní. A teď to vnímám jako úplně
15 normální věc. Nevracím se k tomu, ani na to nevzpomínám. Je to pro mě teď přirozenější.
16 Beru to jako dobrou volbu z mamíné strany a vůbec jí to nevyčítám.

17 T: Myslíš si, že vnímáš rozvod jinak než ten, kdo s rozvodem nemá zkušenosti?

18 **R2:** Určitě jo. Když to nezažiješ tak nevíš. Jako to dítě to vnímám úplně jinak než ten, kdo se
19 rozvádí. Teda jestli jsem to dobře pochopil?

20 T: No myslím to tak, že tobě se rodiče rozvedli a kamarádům ne. Třeba jak jsi říkal, že pro
21 tebe je to přirozená věc, ale někdo by to mohl vnímat třeba jako, nevím, selhání.

22 **R2:** Já myslím, že v kruhu mých přátel je rozvod přirozený, takže asi ne.

23 T: Takže to vnímáš podobně jako ten, koho se rozvod netýká?

24 **R2:** Ano.

25 T: Co si představíš pod pojmem rodina?

26 **R2:** (dlouhé přemýšlení)

27 T: Tahle otázka je hodně otevřená, ale pro inspiraci třeba jak velká je rodina? (nedokončení
28 dalších příkladů)

29 **R2:** Teď momentálně vnímám rodinu jako zodpovědnost. Mamka je teď sama, tak se starám i
30 oni a o další věci. Z velké části mi to dává zodpovědnost. Rodina, rodina no (přemýšlení)
31 dobrá otázka.

32 T: Máš vlastní rodinu?

33 **R2:** Nemám.

34 T: Pokud bys měl rodinu, o jaké hodnoty v ní by ses nažil?

35 **R2:** Hlavně bych se snažil vštípit dětem to co máma do mě. Myslím, že to dobrý. To znamená
36 zodpovědnost, píle, pracovitost (pauza), slušnost samozřejmě a výchova v cizím prostředí, tím
37 myslím nějaká sebe prezentace, slušná a na úrovni. Vnímání světa, snažil bych se, aby rodina
38 vnímala svět v tom dobrým. Na tom, co je zlý vidět to dobrý a hodit to za hlavu. Něco
39 takovýho.

40 T: Jak rodina naplňovala svoje funkce a byly zachované i po rozvodu? (vysvětlení funkcí
41 rodiny)

42 **R2:** Jo tak po tom rozvodu to bylo v podstatě stejný. Táta se tak v uvozovkách staral. Ta
43 změna tu rodinu (máma, babička, strejda) ta zůstala stejná no. Tam zásadní změny nebyly.

44 T: Takže základ rodiny zůstal stejný bez ohledu na rozvod?

45 **R2:** Jo jo přesně tak.

46 T: Jak vztahy v rodině ovlivnily tvoje partnerské vztahy? (například pokud byl táta nevěrný,
47 dáváš si pozor na nevěru)

48 **R2:** Samozřejmě

49 T: Tohle byl jenom příklad, ale jak ovlivnily vztahy v rodině tvoje vztahy?

50 **R2:** V podstatě jsi to vystihl. Tohle je jedno z témat, kterému se vyhýbám celej náš vztah
51 s přítelkyní. Ani mě to ve snu nenapadá. Dokážu se vcítit do situace té mamky z té chlapové
52 stránky. Tomu se vyhýbám a ani nad tím nepřemýšlím. Je to zavržená možnost.

53 T: Do jaké míry ovlivnil rozvod rodičů fungování vaší rodiny? (péče jednoho z rodičů,
54 střídavá péče, byli schopni se domluvit?)

55 **R2:** Ehm starali se oba ale mamka z větší části. Péče byla z obou dvou stran.

56 T: Takže byli schopni se domluvit?

57 **R2:** Jo to jo, ale nebylo to zas jako úplně supr. Nějakým stylem to šlo.

58 T: Pamatuješ si jaká atmosféra byla v tom období v rodině?

59 **R2:** Napjatá. Asi tak jako všude. Napjatý, nepřátelský vztahy z obou stran. Snažili se co
60 nejvíc řešit tady ty věci, když jsme nebyli doma (s bráchou), ale samozřejmě si člověk něco
61 zaslechl a není blběj i když je děcko. Tak to ti dojde.

62 T: Takže ta atmosféra se dala vnímat jako dítě a vybavuješ si to tak?

63 **R2:** Ano, ano.

64 T: Jak se tohle promítlo do tvých vztahů? Třeba když si pamatuješ dusnou atmosféru,
65 snažíš se ji nevytvářet?

66 **R2:** Na to by musela odpovědět moje přítelkyně.

67 (oboustranný smích)

68 **R2:** Já si myslím, že ne. Určitě naschvál nevytvářím konflikty. To určitě ne. Nemyslím si, že
69 by tohle na mě mělo nějaký dopad v tomhle ohledu.

70 T: Jaký je rozdíl mezi mít rád a milovat.

71 **R2:** No (krátká pauza). Myslím si, že rád můžeš mít kamaráda nebo kamarádku, nebo třeba
72 věc, auto. To máš rád. Milovat je sdílet s člověkem pocity, žít s ním a svěřovat věci, který
73 kamarádovi neřekneš. Je to o větším sdělování a o větší sebe prezentaci. Před kamarádem asi
74 děláš jiný psí kusy než před mámou, nebo přítelkyní.

75 T: Jak se ti dařilo navazovat vztahy po rozvodu?

76 **R2:** Úplně v pohodě (bez rozmyslu). Myslím, že vůbec nebyl problém.

77 T: Co pro tebe znamená život s partnerem?

78 **R2:** Ehm (rozmýšlení s úsměvem). Teď přemýšlím, aby to dávalo smysl. No tak dělá mi
79 dobře, že mě krotí v nějakých věcech. No to je otázka (pauza). První, co mě napadlo, je
80 budoucnost. Jakoby zakládání rodiny. Najdeš si někoho, s kým víš, že by to asi šlo, po letech
81 zkusíš, že to asi jde a potom víš, že to jde. Asi bych řekl ta rodina jakoby pokračování toho
82 rodu. A nástup další rodiny

83 T: Rozvod má svoje vlastnosti (jak rodiče sdělili rozvod dětem, změna vztahu mezi rodiči,
84 pobyty u prarodičů). Je něco z toho, co ovlivnilo tvoje vztahy?

85 **R2:** Ne to vůbec.

86 T: Třeba když se vaši hádali, mělo to zásadní vliv na to, aby ses ty vyhýbal hádkám?

87 **R2:** Ne to mě takhle nepoznamenalo. Vyhýbám se konfliktu. Snažím se všechno řešit, ale asi
88 tak jako každý člověk. Jakoby v klidu, rozumně, ale že bych se bál s někým hádat to zase ne.
89 Nejsem vzětlivej nebo tak.

90 T: Vzpomeneš si, v jaké pozici jsi byl v období rozvodu? (některé děti si dávají rozvod za
91 vinu)

92 **R2:** V pozici asi žádné. Já si to moc nepamatuju takhle. My jsme s tím tak jako počítali. My
93 jsme žili úplně stejně před rozvodem i po rozvodu. Zas tak moc se nezměnilo akorát ten táta
94 tady na tu noc nebyl. Pro nás to bylo takový přirozený, že pro nás se toho moc nezměnilo.

95 T: Jaký máš pohled na vlastní manželství. Jakou váhu mu přiřadíš?

96 **R2:** No jako obrovskou. Pro mě je to asi první priorita v životě. Manželství, rodina, souznění.

97 T: Tím pádem plánuješ manželství?

98 **R2:** No jasně. Z manželství má trochu strach a obavy. Nikdy člověk neví, co může nastat.
99 Třeba ohledně financí se může stát cokoliv. Ale je to krok do života.

100 T: Co myslíš, že znamená rozchod pro partnerství a rozvod pro manželství?

101 **R2:** Rozchod pro partnerství není až tak důležitý. Ale u tohoto rozvodu je to složitější. Řeší
102 se soud a tyhle majetkové věci. Tam může zapůsobit nějaká závistivost, touha po penězích.
103 Tam si myslím, že se může jít po těch cenných věcech a může se víc hádat. Po vztahu nemají
104 moc závazkově společnýho. Si myslím, že je menší riziko nějakýho závidění nebo nenávisti,
105 když spolu člověk jenom chodí. Když jsou spolu manželé tak je to větší riziko.

106 T: Je pro tebe cennější manželství nebo kvalitní nesezdaný vztah?

107 **R2:** Kvalitní vztah je základ všeho a od toho se odráží i to manželství. Kvalitní vztah a
108 kvalitní vztah pak může přetrvávat do manželství. Kvalitní vztah je pevný bod všeho.

109 T: Teď ubývá rozvodů, ale je to tím, že ubývá i manželství. Takže myslíš, že je dobrý být
110 jenom spolu nebo jít do manželství?

111 **R2:** Jo takhle no. Myslím, že není úplně důležitý mít ten papír, že teď už se to tak nebere, jak
112 se to bralo dřív, že musíte být spolu a vzít se. Je to i pak jednodušší, že se nemusí řešit tolik
113 věcí, soudy a tak. Si myslím, že je to lepší. Brát se samozřejmě ano, ale není to klíčová věc
114 pro ten vztah. Nám s přítelkyní je to asi jedno. V budoucnu určitě něco ano, ale není to pro
115 nás alfa a omega.

116 T: Jak ovlivnil rozvod rodičů pohled na tvůj teoretický rozchod?

117 **R2:** No (pauza). Když uvedu konkrétní případ, když jsem se rozešel s holkama předtím tak
118 máma to oplakala, ale mě to bylo celkem jedno. Z máminé strany z toho byla vždycky taková
119 špatná. Bylo jí to líto.

120 T: Nemyslíš si teda, že by rozchod nebo rozvod byl něco špatného?

121 **R2:** Ne to si nemyslím, pokud se na tom shodnou obě dvě strany, tak proč ne.

122 T: Myslíš, že by rozvod mohl fungovat jako prevence? Když se rozvedli rodiče, dáváš si
123 pozor, aby ses nerozvedl nebo nerozešel ty?

124 **R2:** No já to tak vnímám, že to tak navazuje. Určitě to беру jako ponaučení a zároveň i
125 prevenci.

126 T: Zvolíš rozchod nebo rozvod, anebo se budeš snažit udržet vztah?

127 **R2:** (pauza) To je hodně široká otázka. Záleží, za jakých podmínek a co se tam odehrálo, ale
128 asi bych zkusil tu variantu se tomu vyhnout. Zkusil bych probrat, co je jakoby špatně, napravit
129 chyby. A popřípadě pokud to nezabere tak nejhorší varianta.

130 T: Takže tam není to, že by při prvním problému konec?

131 **R2:** To určitě ne. To už bych byl několikrát sám.

132 T: Tak to by bylo z otázek všechno. Děkuji za rozhovor.

133 **R2:** Jojo za málo.

Přepis rozhovoru R3:

Délka rozhovoru: 45:19

1 T: O podrobnostech rozhovoru a nahrávání jsme se informovali, ale by to bylo i na nahrávce.
2 Souhlasíte s poskytnutím rozhovoru a jeho nahráváním?

3 **R3:** Určitě ano.

4 T: Jdeme hned na první otázku. V jakém období jste zažila rozvod rodičů?

5 **R3:** Ehm rozvod rodičů mých proběhl nejspíš v 16 letech. Ano v mých 16, 17 letech. S tím, že
6 už to tam bylo na spadnutí už dřív. A vlastně k tomu přispěl taťkův odjezd do Anglie
7 pracovně, kde potom už se zdržoval několik let. Asi deset, takže tam to asi byla poslední
8 kapka k tomu, ale bylo to na spadnutí už daleko před tím.

9 T: K tomu se váže hned navazující otázka. Co bylo příčinou rozvodu rodičů?

10 **R3:** Celkový nesoulad mamky a taťky. Ehm jiné životní cíle, vize, hodnoty, každý vyrůstal
11 v jiném prostředí. Každý byl vychovávaný jinak. Tohle všechno zapříčinilo jejich rozvod.

12 T: Vzpomenete si, jak jste vnímala rozvod rodičů, když byl aktuální a jak potom s odstupem
13 času?

14 **R3:** Ehm no já jsem to tam měla aktuálně ehm aktuálně (krátká pauza). Ono já jsem to tam
15 měla v tom období (pousmání) kdy já jsem byla v pubertě, jsem si s taťkou úplně nerozuměla.
16 My jsme byli takový dva kohouti na bojišti. My jsme byli oba výbušné povahy v té době. Mě
17 už to našťestí přešlo. Takže tam jsem, tam jsem ehm k němu úplně vztah neměla dobřej. I
18 mínění o něm. Takže ehm a tím, že jsem byla v pubertě, nebyla jsem dítě, tak jsem to tak
19 jakože brala jinak. S odstupem času, s odstupem času si myslím, že udělali dobře. My jsme si
20 potom k sobě cestu našli. A tam by to nebylo dobré nikdy a nikdy ani nebylo. Když se
21 skloňovalo rozvod, když jsem byla menší, tak jsem to nesla těžce, toho jsem se bála z toho
22 jsem měla strachy. Takže to bylo takové a člověk, jak už to slyšel často, tak si už na to potom
23 zvykl.

24 T: Když rozvod probíhal, tak z toho byly obavy a potom s odstupem času už se to stalo
25 řekněme přirozenější?

26 **R3:** Jako dítě jsem to vnímala špatně a naši se rozváděli už když otec byl v té Anglii. Jo, tam
27 já jsem k němu vztah neměla dobrý, takže tam jsem, tam už mi to bylo tak nějak jedno. Tím,
28 že on byl v Anglii tak se řešili ty technické věci, barák se prodal, majetkové vyrovnání, ale už
29 to bylo takové, tím, že byl pryč ehm tak to bylo takové bez emocí.

30 T: Myslíte, že máte jinací pohled na rozvod než ten, kdo s ním nemá zkušenost?

31 **R3:** Asi určitě, já sama jsem rozvedená. Ehm a vlastně tím, jak si tím člověk prošel, tak už to
32 asi vnímá jinak. Jakože není to nic, co by člověk chtěl, nebo co by plánoval, ale je mu to asi
33 bližší tím. Nebo bližší, nevím, jaké bych teď přirovnala slovo. Už jsem si tím prošla v rodině.
34 Už jsem si tím prošla sama, takže to tak nějak jako chápu.

35 T: Ten, kdo s rozvodem nemá zkušenosti, se může třeba víc obávat. Takže by se dalo říct, že
36 je to pro vás přirozenější

37 **R3:** Určitě, ty obavy tam byly nebo jsou než u těch, kteří s tím nemají zkušenosti z rodiny
38 nebo sami o sobě.

39 T: Přejdeme na oblast rodiny. Co si představíte pod pojmem rodina?

40 **R3:** Rodina. Sounáležitost, stejné hodnoty, vize, cíle do budoucna. Ehm asi to spojení, které
41 by si člověk chtěl udržet a uchovat. Ehm asi nemusí být stejná krev. Myslím si, že lidi
42 dokážou tvořit rodinu nebo daleko lepší rodinu i když spolu nejsou pokrevně spojeni.
43 Kdybych to porovnat s bývalým manželem a s přítelem, kterého mám teď, tak opravdu bývalý
44 manžel neměl k dětem nějaké pouto a vztah. Kdežto nynější partner, který otec není a nemá
45 ani své dítě, tak dokáže dětem předat víc lásky a hodnot a mužského elementu víc než jejich
46 vlastní otec. Takže pro mě rodina nemusí nutně znamenat pokrevní pouto k tomu, aby dobře
47 fungovala.

48 T: Můžeme říct, že je to prostředí a nemusí být pokrevní, ale aby se v něm člověk cítil dobře.

49 **R3:** Určitě ta láska, ty hodnoty nastavené. Takový ten společný pohled do budoucnosti a
50 taková ta pomocná ruka, kterou může člověk potřebovat.

51 T: Jak vaše rodina naplňovala svoje funkce a došlo k zachování po rozvodu? (vysvětlování
52 funkcí rodiny)

53 **R3:** K zachování po rozvodu určitě nedošlo u té ekonomické, nebo jak jste to říkal?

54 T: Například u ekonomické může být, že otec neplatí alimony vůbec.

55 **R3:** To vám asi přesně neřeknu. Víím, že na sestru, která je mladší neplatil. Ehm, ale než oni
56 se domluvili a rozvedli, co se týče nějaké administrativy, protože otec bydlel v té Anglii a on
57 sem jezdil velice málo. Tak si myslím, že než tam proběhl ten rozvod úplně, tak já si myslím,
58 že už jsem možná těch 18 měla. Anebo si to nepamatuju. Víím, že na sestru neplatil. Na mě
59 možná to tam vyšlo, když jsem dovršila plnoletosti, takže tam si myslím, že na mě neměl tu
60 vyživovací povinnost. Nebo mi to mamka ani neříkala. Jinak co se majetku týče, ptáte se i na
61 to?

62 T: Ano, co považujete za důležité, kde byla změna.

63 **R3:** Majetek, naši se rozvedli, všechno se rozprodalo a naši si koupili svůj byt a tam my už
64 jsme ani nefigurovaly. Můžete ještě jednou? Tam jsem se do toho tak zapletla, že už nevím.

65 T: Jak rodina naplňovala svoje funkce a došlo k zachování po rozvodu? Ještě zkusím funkce
66 upřesnit. Ke změně v biologické funkci asi úplně nedojde. Materiální jsme říkali.

67 **R3:** Ano materiální, ale to proběhlo mezi mamkou a tatškou a my jsme z toho moc neměly.
68 Otec má teď novou rodinu s manželkou a s dítětem. Tam už ani nepočítám s tím, že by na mě
69 třeba něco přepsal v budoucnu. Tam už je to potom jejich věc.

70 T: Potom výchovná a socializační funkce. Třeba jestli došlo ke změně navštěvování kamarádů
71 nebo rodiny.

72 **R3:** Jojo, no já si myslím, tím, že se rozvedli a on potom pobýval v té Anglii tak tam už jsme
73 si postupem času cestu k sobě našli. Teď se normálně bavíme a myslím si, že (pousmání) i ten
74 rozvod zachránil a ten odjezd nám asi zachránil vztah otec a dcera. Myslím si, že bychom
75 neměli dobrý vztah, kdyby tady zůstal a kdyby se nerozvedli.

76 T: Ještě taková poslední důležitější funkce. Ještě by mě zajímala, jak se proměnila
77 emocionální funkce (citové zázemí, bezpečí, možnost řešit problémy)?

78 **R3:** Ehm jo. To se nám zlepšilo taky. Já jsem pak měla rodinu brzo. V 19 letech se mi narodil
79 syn a brzo jsem se vdala, taky v 19. Takže tam potom i tím, jak se nám to pouto vylepšilo, tak
80 se mi různě snažil pomoci. Finančně i materiálně, takže tam to šlo taky nahoru.

81 T: Další. Jak rodinné vztahy v původní rodině ovlivnily vaše partnerské chování.

82 **R3:** No hodně. Hodně ehm, protože jak jsem říkala, že jak rodiče byli z jiných poměrů, jinak
83 vychovávání. Tatška Moravák, tak ten byl vychováván tvrdě, tak nějak vesnický. Mamka ta je
84 původem z Čech, z rodiny učitelů. Takže tam se to bilo, i co se týče názoru na výchovu dětí.
85 Takže tatška všechno řešil ručně stručně, a to mě ovlivnilo i do dalšího vztahu, který trval 16
86 let. Tam docházelo k fyzickému i psychickému násilí. Pro mě to bylo jakoby normální,
87 protože jsem to zažívala sice v menší míře (nyní). Jako dítě jsem to zažívala tak jsem to tak
88 měla nastavené, že tak to asi má být. Ženská, že má ustoupit, musí poslouchat, že velitel je
89 tam otec. A že si ženská jakoby i zaslouží, že.

90 T: Tohle byl ten hlavní vzorec, co se přenesl do vašeho vztahu. Nemyslím to přímo na vás, ale
91 že žena se má podřídit.

92 **R3:** Ano určitě. Jakoby ženská musí být, je taková ta v domácnosti, co se musí starat o chlapa.
93 Když přijde z práce musí být navařeno, uklizeno, musí být potichu, jakože tam nedochází
94 k nějaké komunikaci nebo nějaké rovnocennému vztahu dvou partnerů.

95 T: Do jaké míry ovlivnil rozvod rodičů fungování vaší rodiny? (ve smyslu péče, střídavá,
96 jednoho z rodičů, byli schopni se domluvit)

97 **R3:** No tam to bylo hodně vyřešeno tím, že on byl v Anglii, takže on byl z obliga. On sem
98 jezdil jednou za rok tehdy v té době. Takže všechno zůstalo na mamce, barák, starání se o
99 děti, zaopatřování dětí a toho všeho. Ještě navíc mám sestru s mentálním postižením, takže
100 tam to bylo zařizování od a do zet. Ten taťka byl z obliga a myslím si, že i kdyby byl tady. On
101 měl vždycky to svoje. Zařizoval si svoje, a tak nějak chod domácnosti byl vždycky na mamce.

102 T: Takže péče jednoho z rodičů. Pamatujete si jaká byla atmosféra v období rozvodu rodičů?

103 **R3:** Ehm no ehm tam taťka to bral jako velkou zradu. I když mamka ho prosila, aby
104 neodjížděl, aby tu zůstal. On jako by musel, protože šel do podnikání, které mu nevyšlo.
105 Půjčoval si do toho a měl takové různé co nevyšly. Pracoval v autodopravě. Koupil si
106 nákladní auto Iveco, na které si půjčil, které nezvládal splácet a potom mu to krachlo taky.
107 Takže tím, že si tady nasekal dluhy mu jediné, co zbývalo, tak jít si vydělat do zahraničí.
108 Mamka ho prosila, aby tady zůstal, že se to nějak udělá, ale neudělalo. Tam mu říkala, že
109 pokud odjede, tak to skončí špatně. Tak tu rodinu neudrží, tak tam to bylo nahnuté
110 dlouhodobě, a to se i stalo, ale taťka to bral jako velkou zradu. Teď už spolu nějak dokáží
111 komunikovat, ale občas jeden na druhého utrousí nějaké poznámky. V té době to bylo blbý.
112 Tam se dohadovali pořád. Nevydrželi spolu v jedné místnosti, ale zas to bylo ulehčené tím, že
113 byl pryč. Tam nebylo to třetí místo, že by třeba ještě museli fungovat vedle sebe, než by se
114 prodal třeba ten barák.

115 T: Jak se toto promítnulo do vašich vztahů? Jestli nějak. Kdybych to přiblížil k té zradě, jak
116 jste říkala, tak snažíte se teď svou rodinu nezradit?

117 **R3:** Ehm určitě. Snažím se neříkám, že jsem nikdy nic neudělala špatně, ale samozřejmě
118 člověk si postupem času, jak stárne si spoustu věcí přehodnotí. Já bych taky nevolila stejně
119 tak jak dřív. Nikdy jsem neměla v úmyslu zrazovat rodinu úmyslně. Jo, že tam nastaly různé
120 věci spíš tím, že člověk nebyl nastavený, jak je teď nebo nad tím tak nepřemýšlel. Takže
121 ublížil spíš podvědomě než vědomě. Tak bych to řekla.

122 T: Jaký je podle vás rozdíl mezi mít rád a milovat?

123 **R3:** Mít rád můžete mít vlastně kohokoliv, kdo vám vnitřně sedí, s kým si rozumíte, s kým
124 sdílíte stejné názory a pohledy. Milovat si myslím, že (pousmání) někdo to nezažije nikdy
125 v životě. Já to беру za velké štěstí, že člověk tento cit vůbec pozná, a ještě větší štěstí je to, že
126 to zažije s tím pravým člověkem. Já nevím, jak bych vám to popsala (rychlá mluva a
127 oboustranné zasmání). Ehm milovat je asi nějaký pocit naplnění toho štěstí v sobě tím, že

128 sdílíte s tou druhou osobou. Máte věci hodně stejně nastavené, nějaké ty hodnoty, cíle, vize do
129 budoucnosti s tím jakoby s tím člověkem počítáte. A že byste ho nevyměnil za nic na světě.
130 Jakože jo za peníze, za tělo, za nějakou movitou věc. Ten pocit se ničím nahradit, čeho se
131 můžete dotknout nedá.

132 T: Jak se vám dařilo navazovat partnerské vztahy po rozvodu rodičů?

133 **R3:** Ehm no. Prakticky až do teď špatně. Nebo tak jakože neskončilo to dobře (pousmání se).
134 Já jsem byla s tím manželem od 16 do 29 let. Takže tam probíhal ten vztah, ale ještě se oni
135 nerozvedli. Pak po mém rozvodu jsem měla vztah asi tři roky, to se přiznám, že nebyla láska a
136 dlouho jsem si to nechtěla přiznat. Spíš šlo o ten pocit, že na to není člověk sám. Z něho jsem
137 si udělala nevědomky nějakého převozníka. To si teď jakoby zpětně uvědomuju. A teď
138 probíhá můj třetí aktuální vztah. Takže ty dva předtím se nepovedly a hodně věcí jsem si nesla
139 ze vztahu mých rodičů.

140 T: Co pro vás znamená partnerský život? Ještě doplním, v čem spatřujete důležitost
141 partnerských vztahů?

142 **R3:** Teď jsem měla na jazyku to správné slovo a úplně mi vypadlo. Ehm no, jak to bylo?

143 T: Co pro vás znamená partnerský život?

144 **R3:** Pocit bezpečí. To bylo to první. Taky pocit svobody, pocit toho, že je člověk přijímán
145 právě proto, a i přesto, jaký je. Myslím si, že (dlouhá pauza). Myslím si, že ehm je to něco, co
146 je pro mě hodně důležité. Teď si asi neumím představit zůstat sama a teď nemyslím, kvůli
147 nějakému zázemí, nebo majetku, to ne, ale spíš ten pocit, že ten člověk může s čímkoliv za
148 tím druhým přijít, že si ho vyslechne, že se mu bude snažit poradit. Podržel ho, pokud bude
149 potřebovat, a i třeba ho táhnout nějaký čas, pokud to ten první potřebuje, zvednout ho a
150 pomoci mu a ta láska samozřejmě.

151 T: Rozvod má svoje vlastnosti, budu se snažit abych nepodsouval, třeba hloubka rozvratu, jak
152 moc se rodiče nepohodli, jak vám sdělili o rozvodu nebo změna jejich vztahu. Které tyto
153 vlastnosti si pamatujete a myslíte, že ovlivnily vaše vztahy?

154 **R3:** Myslíte, co mi třeba řekli rodiče o tom druhém rodiči?

155 T: Třeba může být.

156 **R3:** Tak určitě jsem se nechala ovlivnit tím, že jsem byla s tou mamkou tak nějakýma jejíma
157 (nedokončená věta). Protože každý to vidí jinak. Každý má svoji pravdu a svůj pohled ta do

158 toho je ještě v uvozovkách nasranej, řeknu to sprostě, na toho druhýho. Prostě člověk se chce
159 utvrdit v tom, že ten druhý je špatnej a on je ten chudák, že mu bylo ublíženo, nebo takhle. Já
160 jsem se tím nechala jakoby ovlivňovat. Tím jakoby nezmenšuju ten problém nebo to co se
161 dělo té mamce. Teď už postupem času mám svůj náhled na ty věci. Víím, jaká je mamka. Víím,
162 jaký je taťka. Víím, co tam bylo špatně nebo kdo jakou má kdo povahu nebo co se u koho
163 skrývalo. Tím, že jsem k taťkovi neměla vztah dobřej, tím že se ke mně nechoval dobře a tím
164 co jsem slyšela od mamky jsem byla při mamce.

165 T: Myslííte, že to nějak ovlivnilo třeba výběr partnera? Když měl otec své chyby, snažila jste
166 se vybrat partnera, který by je neměl?

167 **R3:** Tam si myslím, že ty děti hodně kopírují ty rodiče. Ehm, že ženy si vybírají partnery
168 podvědomě, hodně podobné svým otcům a zase muži svým matkám.

169 T: V jaké pozici jste se cítila v období rodičů?

170 **R3:** Já jsem byla v té tobě taková, tím, že jsem byla taková zaláskovaná, tak nějak mě nic
171 kolem úplně nezajímalo a tím, že ta puberta vrcholila, tak jsem se nějak extrémně nezajímala.

172 T: Odpověď byla dostačující, ale třeba často děti si dávají za svůj podíl na rozvodu rodičů.

173 **R3:** To asi ani ne oni měli ehm tak zřejmé ty svoje rozdíly, že tam jakoby ani jsem neměla
174 prostor si dávat za vinu. Ano hádali se i třeba kvůli mně a škole, ale tím, jak byli i vycování
175 tak se jim to hodně bilo. Třeba se i rozcházelí ve výchově, ale oni se rozcházelí úplně ve všem
176 (nadsazený oboustranný smích). Takže úplně jsem si to za vinu nedávala.

177 T: Jaký máte pohled na vlastní manželství?

178 **R3:** Tam to bylo hodně špatně. My jsme byli taky úplně z jiných poměrů. Manžel měl taťku
179 cigána a prostě vyrůstal, jak vyrůstal. Tam se to vlastně kopírovalo. Já jsem vlastně měla to
180 samé, že my jsme byli úplně z jiných dimenzí. To svoje manželství hodnotím, že to bylo
181 takové nerozvážné. Člověk se zamiloval a hned vznikly nebo hned po hlavě šel do té rodiny
182 bez nějakých zkušeností partnerských i životních. Někdo to dokáže i v 18, ale myslím si, že
183 ani jeden z nás ještě o světě neměl páru. Tam jsem si to hodně malovala na růžovo a dopadlo
184 to jinak. Takže já bych se podruhé takhle nerozhodla.

185 T: Takže to bylo první manželství?

186 **R3:** Ano první manželství, já jsem byla jednou vdaná. Potom partnerský vztah a teď aktuální
187 partnerský vztah.

188 T: Takže jedno manželství a dvě partnerství?

189 **R3:** Ano.

190 T: Co si myslíte, že znamená rozvod pro manželství?

191 **R3:** Pro to dané manželství?

192 T: No ano. Vy jste teď v partnerském vztahu tak pro vás by to byl rozchod. Pro manželství
193 rozvod. Ve smyslu úplný konec, částečný kontakt, přátelství.

194 **R3:** Asi jak to člověk dokáže pobrat, jak moc se dokážou shodnout na tom, že se rozejít chtějí,
195 jestli vidí ty svoje. Ehm že ty problémy jsou tak nepřekonatelné a nedělají si naschvály a
196 dokážou spolu komunikovat. Takže pokud to ti partneři, nebo manželé dokážou a dokážou se
197 rozumně domluvit a nedělají si naschvály. Tak si myslím, že docela dobře můžou fungovat i
198 po tom, myslím si, že můžou být i dobří kamarádi možná i nejlepší. Přece jenom hodně toho
199 spolu zažili a ví o sobě. No a pokulhává to asi potom, když ten jeden nechce nebo se tam
200 stane, něco nepřijatelného. Potom si myslím, že to úplně dobře fungovat nebude. Myslím si,
201 že rozvod může znamenat záchranu. Víím, že dřív to tak bylo, a i ty hodnoty životní ty lidi
202 měli i jinde, ale teď to může znamenat záchranu. Ehm teď aby člověk neměl ten status
203 rozvedeného nebo, aby prostě, nebo dřív se to tak říkalo, že byla velká ostuda, když se
204 rozvádělo manželství. A lidi se na ně dívali skrz prsty, ale ti lidi tam třeba trpěli. Takže si
205 myslím, že za každou cenu udržet něco v čem vám není dobře není dobrý a že to ty lidi může
206 zachránit.

207 T: Teď to bude otázka přímo pro vás, protože máte zkušenost s partnerstvím i manželstvím. Je
208 pro vás cennější manželství nebo kvalitní nesezdaný partnerský vztah?

209 **R3:** Určitě kvalitní nesezdaný partnerský vztah (bez rozmyšlení). Stoprocentně.

210 T: Můžete přiblížit? Třeba v čem je cennější?

211 **R3:** Myslím si, že není úplně nutné jakoby potvrzovat si tu lásku nějakým papírem. Ta svatba
212 vás šťastnější neudělá. Možná změní to příjmení. Věřím, že je to pro lidi důležité, nebo že to
213 berou za vrchol té jejich lásky. Hodně lidí se pro to i rozhoduje tak jak se to říká, ono se to
214 spraví, budeme mít děti. Jenže pro mě je to jakoby nedůležitá věc. Ten den je asi krásný lidi si
215 to užijou, ale ten vztah to nezlepší. Záleží, jak to mají ti dva lidi nastavené než si to jakoby
216 potvrzovat nějakým papírem. Když to nevyjde, tak je to o to těžší potom (smích).

217 T: Jak ovlivnil rozvod rodičů pohled na váš rozvod? Asi to rovnou přiblížím např. vyhýbání se
218 hádkám, konfliktům, u vás byla zrada.

219 **R3:** Ehm (chápavé) já tím, jak jsem se snažila ten můj vztah. My jsme byli spolu 13 let ve
220 vztahu a z toho 10 let manželé. Tam já už jsem měla toho hodně pokusů, jakože to nějak
221 vydržet, zachránit to, dělat pro to něco, ale tím, že člověk viděl, tím že ta druhá strana nemá
222 na té nápravě snahu, tak já už jsem asi rezignovala. Pro mě já už jsem pro to byla rozhodnutá
223 dlouho. Možná mě to ovlivnilo, že jsem se mamky doptala, co a jak je potřeba vyřídit.

224 T: Raději zvolíte rozvod nebo se budete snažit udržet manželství.

225 **R3:** Určitě bych se pro to snažila udělat maximum, co bych byla schopná pro to vynaložit,
226 aby ten můj vztah fungoval. Pokud by to nějak pokulhávalo, ale pokud bych viděla, že i přes
227 to tam jsou neshody a nějaké třecí plochy, a to drhne a nejde, tak bych to za každou cenu
228 nedržela.

229 T: Myslíte, že rozvod rodičů může fungovat, jako prevence rozchodu, nebo rozvodu?

230 **R3:** Ehm asi určitě si do budoucna mlže člověk odnést něco z toho co by sám nechtěl. Jako by
231 odstrašující příklad bych řekla, na co si dát pozor jakoby co jako nefunguje, protože tam má
232 ten ne dobrý příklad. Takže člověk si z toho může odnést nějakou formu ponaučení do toho
233 svého života.

234 T: Tím jsme vyčerpali všechny otázky. Ještě, než ukončím nahrávání tak bych vám poděkoval
235 za poskytnutí rozhovoru.

236 **R3:** Taky vám děkuji za příjemný rozhovor.

Přepis rozhovoru R4

Délka rozhovoru: 47:50

1 T: O podrobnostech rozhovoru jste informovaný. Ještě vás poprosím, aby to zaznělo i na
2 nahrávce. Souhlasíte s nahráváním a využitím dat rozhovoru?

3 **R4:** Ano souhlasím.

4 T: Takže můžeme začít. V jakém období jste zažil rozvod rodičů?

5 **R4:** Myslíte věkové?

6 T: Ano v kolika letech.

7 **R4:** Mě bylo 18 let, když se naši rozvedli.

8 T: Co bylo příčinou rozvodu rodičů?

9 **R4:** Příčina rozvodu především asi alkohol z otcové strany. Otec byl alkoholik, takže tam to
10 pití hrálo podstatnou roli pro to, aby se rozvedli. Takže matka požádala o rozvod a ukončila
11 tak prakticky 19leté manželství a oni spolu ještě 5 let chodili.

12 T: Jak jste vnímal ten rozvod, když byl aktuální, a jak teď s odstupem času?

13 **R4:** Když byl aktuální, tak celkem dobře, protože přece jenom už mi bylo 18 let. Samozřejmě
14 to je člověk ještě mladej, ale už nějakým věcem rozumí. Já jsem v té době už měl poměrně
15 dlouhodobej vztah. No dlouhodobej asi 2 roky. Takže už člověk má nějaké menší zkušenosti a
16 dokáže se na ty věci dívat trošičku jinak. Takže myslím si, že to nebylo hrozný. Navíc otec už
17 od nás prakticky jako by odešel. Myslím si, že tak nějak v tom průběhu rozvodu. On totiž
18 pracoval v Praze tak už potom zůstával tam a já jsem byl zvyklej na to dejme tomu posledních
19 5 let, že jezdil domů jednou za 14 dní nebo něco takovýho. A stejně v tom meziobdobí byl
20 ožralej. Já to řeknu tak jak to je. Já k vám budu upřímnej.

21 T: Jo jasně.

22 **R4:** Abychom si to, jakože nebudu chodit kolem horké kaše. Budu prostě upřímnej tak, jak to
23 cítím. Takže mě to jako ani nějak moc nebolelo nebo nevzalo mi to vítr z plachet.

24 T: To cením tu upřímnost. Ta je důležitá v té zkušenosti. Myslíte si, že máte jiný pohled na
25 rozvod než ten, kdo s ním nemá zkušenost?

26 **R4:** To si nemyslím. Myslím si že, můj názor je ten, že pokud si to člověk neodžije sám
27 z pohledu toho člověka v tom páru, tak vlastně pořád stejně neví jakoby o co se jedná.

28 T: Já to přiblížím. Často veřejnost, která nemá zkušenost s rozvodem, se ho obává. Nebo taky
29 upřímně je rozvod přirovnávaný ke smrti jednoho z partnerů jako citově náročná situace.
30 Vnímáte rozdíl v tom, že když už jste ho zažil, že může být dejme tomu přirozenější?

31 **R4:** Právě si myslím, že možná spíš naopak. Mám dojem spíš, že nechci být rozvedenej. Jestli
32 to ve mně podvědomě něco vyvolalo, tak to, že nechci být rozveden. Ne za každou cenu
33 samozřejmě. Mám na to snad doufám střízlivej názor, že nebudu s člověkem, kterému
34 ubližuju, nebo, kterej naopak ubližuje mě. To je i kontraproduktivní, protože hodně nad tím
35 přemýšlím, a tyhle věci si hodně „overthinguju“, aby si člověk našel partnera a vybudoval
36 s ním vztah, kterej by nevedl k tomu rozvodu.

37 T: teď bude hodně široká otázka. Co si představíte pod pojmem rodina?

38 **R4:** Já si představím pod pojmem rodina bezpečí, jo bezpečí důvěra, kruh lidí, na kterej se
39 můžu spolehnout. A samozřejmě bohatství jo, protože já v rodině vnímám obrovské bohatství,
40 protože když to řeknu v tom dětství jsme měli velkou rodinu, ale potom v čase se ta rodina
41 rozpadávala. Ať už to byly hádky i tady ten rozvod jo taky to samozřejmě ty vztahy ochladilo.
42 Za mě bych si chtěl vybudovat něco, co prostě jsem měl v dětství a možná ještě něco většího a
43 silnějšího, proto mám tady partnerku, která má dvě děti, a nejsou moje a vůbec mi to nevadí,
44 protože chtěli bychom i vlastní dítě samozřejmě, ale chtěl bych velkou rodinu a to bezpečí,
45 ten kruh tady mít.

46 T: Tady se asi zastavíme spíš tím, že budu muset vysvětlit funkce rodiny. Otázka sama o sobě
47 je, jak vaše rodina naplňovala svoje funkce a došlo k zachování i po rozvodu? (vysvětlení
48 funkcí)

49 **R4:** No tak teď si asi vyslechnete asi něco, co ani nechcete (pousmání se). Ne ne nechci, aby
50 to nějak vyznělo nebo necítím to jako nějakou zášť. Já jsem svým rodičům řekněme odpustil,
51 nezapomněl, ale odpustil. Mám teď s nimi na to všechno nadstandartní vztah. Já jsem
52 k rodičům nějak nezapšknul, ale k té otázce. Moje rodina, nebo rodičové selhali na všech
53 frontách. Prostě bohužel, když to vidím já a zase máme to asi všichni v sobě. Teď to řeknu
54 obecně abychom si rozuměli. Jde o to, že když budou dva třeba sourozenci a oba dva zažijí
55 prakticky to stejné, tak v jednom to může vyvolat pocity a činy, že si chce vybudovat kvalitní
56 rodinu na úkor toho, že ji neměl. Chce být dobrý partner. Nechce se rozvádět. Nebude pít
57 alkohol, protože viděl svého otce. Na druhé straně to může způsobit takové následky, že bude
58 opakovat to co ti rodiče dělali. Nekvalitní partneři, možná alkohol, nechce tu rodinu, protože
59 se to neměl od koho naučit. Samozřejmě tyhle věci tady jsou. U mě to způsobilo naštěstí, ale
60 nebylo vždy, ale teď jsem po 30 dostal naštěstí rozum a začal jsem tyhle věci vnímat jinak a
61 začal jsem se na téhle bázi vzdělávat i na straně vztahu a psychologie tady tyhle věci. Takže
62 jsem rád, že tyhle věci ve mně vyvolaly právě to, že si uvědomuji moc dobře ty chyby těch
63 rodičů. Tam opravdu ty funkce, jak už jste zmiňoval. Já jsem nebyl nemilované dítě jo. V tom
64 jsem měl obrovské štěstí. Matka byla z 5 dětí a narodil jsem se z její strany jako 1. dítě, jako
65 první vnuk, synovec, takže mě celkem ti lidi obletovali a byl jsem jako milovanej. Myslím si,
66 že i jako od rodičů jsem dostal lásku i když tam se to pak změnilo, protože otec pil, a i
67 s matkou to šlo z kopce co se týče těch nervů, že už to úplně nezvládala. Takže ve výsledku i
68 ta láska se vzdalovala si myslím, ale nikdy jsem úplně nestrádal si myslím tou láskou jako
69 takovou. Co se týče ekonomicky tak hrůza. Otec nebyl prostě schopnej vydělat peníze. Nebyl

70 schopnej uživit rodinu. Nebýt babiček tak by to asi dopadlo blbě. Bydleli jsme v 1+1 ve 4
71 lidech, takže to bylo v té době v začátcích těch 90 let. Takže. To nebylo jako vůbec
72 jednoduchý. Teď ještě ten alkohol otce, takže ta rodina nedržela pospolu. Když to řeknu na
73 rovinu, hádali se, byli nás věčně policajti. Naštěstí tam nebylo násilí, že by otec bil matku, ale
74 spíš, jak se hádali a křičeli a dělali bordel, protože matce strašně vadil alkohol, tak si myslím,
75 že na základě toho prostě byli ti policisti a ten vzruch. Myslím si, že v tomhle selhali na plné
76 čáře a myslím si, že ne oba, ale matka si toho byla vědomá, ale otec asi ne.

77 T: Vy jste říkal, že to bylo selhání na všech frontách. Mě by zajímalo, jestli to bylo
78 dlouhodobější před tím rozvodem.

79 **R4:** Jo, jo určitě. Já jsem o tom už i chtěl mluvit. Natočil jsem nějaké podcasty, ale chtěl bych
80 v tom pokračovat jen časově to nezvládám. Určitě to bylo i předtím, když moje matka
81 přehlížela z důvodu zamilovanosti otcovo pití. Což se samozřejmě dá pochopit. Oni spolu
82 chodili, když jí bylo 15 let otcovi 16 let. Vzali se potom v otcových 20 let a ona už byla se
83 mnou těhotná. Pořád to přehlížela, myslela si, že se asi ten člověk změní. V té době asi nebyly
84 takové možnosti, jaké jsou dnes i to je taková věc, která je třeba vzít v potaz a já asi vlastně
85 ani nechápu, jak se může narodit dítě do rodiny alkoholika. Já bych to ze své strany nezvládl
86 ani chvíli být alkoholikem, ale narodil jsem se a bylo to od začátku. Tam se to asi rozptýlilo,
87 ale to si nepamatuju do těch 3 let, ale bydleli jsme u babičky. Tam byly ty tety a strýcové. Oni
88 byli ještě mladí, prakticky děti. Takže mě obletovali a bylo to takové lepší. Tam se ztratilo i to
89 otcovo pití, když se vracel z práce ožralej. Pak si přestal rozumět s dědou a odstěhovali jsme
90 se do toho 1+1 z baráku a tam to začalo být jiný. Matka si na mě začala vylévat mindráky, že
91 mě byla a nebylo to prostě jednoduchý no v tomto pohledu.

92 T: Teď to nebude úplně otázka, ale jak jste říkal s tím sourozencem jako příklad. Tak to právě
93 oceňuji jako individuální zkušenost. Ta práce je na tom postavená, že jde přímo o váš pohled,
94 takže jsem rád, že jste to přiblížil podle sebe. Jo další otázka. Jak rodné vztahy ovlivnily vaše
95 partnerské chování?

96 **R4:** Teď aktuální nebo předešlé?

97 T: Já to zkusím trochu jinak jak vztahy z původní rodiny ovlivnily potom navazování vašich
98 vztahů? Když jste říkal, že rozvod byl v 18 tak potom.

99 **R4:** Řekl bych, že velmi negativně (pousmání). Prostě ehm, abych vám to řekl upřímně
100 nechci vám brát čas a říkat svůj příběh.

101 T: Klidně můžete.

102 **R4:** Jde o to, že já jsem v životě udělal obrovskou změnu. Je paradoxní, že jak jsem říkal na
103 začátku, začal jsem se zabývat psychologií. Je paradoxní, že vidíte věčně ožralého otce, jak se
104 rodiče hádají, že to přináší do rodiny velké zlo, a to vás trápí, ale stejně se z vás stane
105 alkoholik. Ze mě se ten alkoholik stal, a právě na základě tady toho. Jak se říká každá neřest
106 bere s sebou další neřest, takže našťestí kromě drog, i když alkohol je taky možná jedna z těch
107 nejhorších, ale tak jsem si vyzkoušel jak alkohol, tak gamblerství, tak kouření, ale našťestí u
108 toho to zůstalo. No našťestí na nešťestí. Prakticky v těch vztazích se to začalo velmi rychle
109 projevovat, a kolem těch 20 až do 27 roků jsem se stal alkoholikem a gamblerem a dostal
110 jsem se do obrovských problémů, kdy mě opustila přítelkyně a byla tam možná pasivní, a i
111 aktivní agresivita. Už to tam bylo hodně vyhocené a po 10 letech mě vyhořel vztah. Z mého
112 pohledu jsem se choval prakticky jako otec (zasmání). To je na tom to nejzvláštnější, že jsem
113 toho člověka, jakože neměl úplně rád. Úplně jsem k němu netíhnul, a to zůstalo do prakticky
114 do teď, což je hodně zvláštní pocit. No a potom to došlo tak daleko, že jsem to nezvládal
115 psychicky a chtěl jsem to ukončit tady na tom světě. Nevím, co se prostě stalo a chtěl jsem se
116 oběsit o kliku u dveří, a nakonec jsem to neudělal. Něco mě zastavilo. Nevím, co to bylo a šel
117 jsem a řekl jsem si, že pokud neumím přestat pít, že se nemusím zabíjet, že bych mohl raději
118 s tím se jít léčit. Navštívil jsem psychiatra s tím, že mě zavře do léčebny, ale viděl na mě to
119 naštvání, ale on to neuděl. S tím, že si myslel, že dokážu přestat pít. Poslal mě jenom na
120 anonymní alkoholiky s tím, že když se napiju, tak mi nasadí antabus a když se napiju i přes to
121 tak mě dá do léčebny. Naštěstí se mi to nějak uzamklo a o té doby jsem se nenapil. Prakticky
122 rodina za mnou zavřela dveře, ale během toho léčení jsem cítil nějakou pomoc. Abych vám
123 teda odpověděl tak do roku 2015 to bylo špatně a od toho roku už pak ty vztahy bez alkoholu
124 a bez tech problémů byly daleko lepší.

125 T: Do jaké míry ovlivnil rozvod fungování vaší rodiny? (ve smyslu střídavá péče, péče
126 jednoho z rodičů)

127 **R4:** Nebyli se schopni domluvit (pousmání), protože otec byl v Praze. Bratr šel matce do
128 výhradní péče. Já jsem ještě studoval, takže ona měla dvě vyživovací povinnosti. Myslím si,
129 že to selhalo stejně jako to manželství. Dokážu to pochopit co se týče toho, když jste uvězněn
130 nebo je dlouho nad vámi pevná ruka. Potom když se ta ruka pustí, tak se člověk může taky
131 pustit a řekl bych, že ta matka měla podobný stav. Spustila se tím způsobem, že si chtěla
132 užívat život, tím že po práci půjde za kamarádkami, najde si přítele. Měla 3letý vztah, ale
133 utajený před námi, což úplně nechápu. Ve výsledku se na tu domácnost úplně vykašlala. Byla

134 hodně nervní, křičela. Takže si myslím, že to bylo ještě horší, než když otec byl v Praze, ale
135 byli svoji.

136 T: Pamatujete si jaká byla atmosféra v období rozvodu?

137 **R4:** Ehm jo pamatuju si to. Myslím si, že byla. Matka byla určitě vystrašená z toho, co bude.
138 Jak to bude zvládat atd. Z mého pohledu já už jsem to chtěl mít z krku. Já jsem to slyšel
139 prostě celej svůj život, že jsou rozvodové papíry na stole. Hodně jsem to vnímal, a i jsem
140 kvůli tomu u babičky brečel, ale pak když už i to malé dítě slyší skoro každý den, tak jsem
141 tomu přestával věřit. Stávalo se to normální. V dospělosti jsem to chtěl mít za sebou, protože
142 bylo vidět, ze všech stran, že se k sobě nehodí.

143 T: Jaký je podle vás rozdíl mezi milovat a mít rád?

144 **R4:** Ehm (dlouhé přemýšlení). Možná, možná bych řekl, že možná máme rádi spíš věci nebo
145 zážitky. Někdo říká milovat, ale mám rád věci, jsem vděčný za to, jaké mám auto, svůj byt.
146 Milovat si myslím, že je ohraničené. Je to nějaká výjimečnost. Za mě je milovat velmi
147 důvěřovat. Já můžu mít rád člověka, kterému jako úplně nevěřím, ale nemůžu takového
148 člověka milovat.

149 T: Jak se vám dařilo navazovat partnerské vztahy po rozvodu rodičů?

150 **R4:** Já už jsem byl s partnerkou během rozvodu. Takže jsem dlouhou dobu nenavazoval. Po
151 tom vztahu jsem měl ještě nějaké 3 vztahy. Takže prakticky si myslím, že mě to nějak
152 nezasáhlo. Byl jsem i sám a dával jsem se dohromady po tom roce 2015. Potom jsem byl si
153 myslím v pohodě, co se týče partnerek a vztahů.

154 T: co pro vás znamená partnerský život?

155 **R4:** To je za mě opravdu soužití dvou lidí, kteří si naprosto věří, chtějí naplňovat nějaké
156 hodnoty a chtějí na sobě pracovat. Záleží jim na sobě, a na tom druhém a chtějí něco budovat,
157 chtějí něco stavět ve svém vlastním světě, ale i v tom světě společném.

158 T: Které faktory rozvodu si pamatujete a myslíte si, že ovlivnily vaše vztahy? (vysvětlení
159 faktorů rozvodu)

160 **R4:** Určitě ty hádky. To bych chtěl i ve svém vlastním životě eliminovat. Určitě se co nejmíň
161 dohadovat a co nejméně se hádat. Myslím si, že právě tyhle hádky byly, a teď to ve svých 30
162 letech vidím jako absurdní, vysvětlování nesmyslů, kdy se to zvrtno v nějaké obrovské hádky.
163 Tohle si myslím, že mě ovlivnilo a pořád si to sebou, jakože nesu. Člověk místo toho, aby se

164 snažil jeden druhého pochopit, tak se snaží sám sebe prosadit. To беру jako misi, kterou chci
165 změnit i ve svém vlastním životě.

166 T: V jaké pozici jste se cítil v období rozvodu rodičů?

167 **R4:** Jak je to míněno?

168 T: Když rozvod nastává víc v dětském věku, tak si to často můžou dávat děti za vinu.

169 **R4:** Jo nebo, že jsou na druhé koleji a tak?

170 T: Ano.

171 **R4:** Myslím si, že jsem se cítil asi úplně normálně. Spíš jako dá se říct na straně matky a jako
172 člověk, který jí to jakoby odklepne. Jako člověk, se kterým dokáže nějak interagovat, který
173 má 18 let, má nějaký vztah, má nějaké zkušenosti a může se s ním o tom bavit. Myslím, že už
174 v té době se mě na to matka ptala a já jsem jí samozřejmě řekl, že určitě to nebude jako od
175 věci.

176 T: Jaký pohled máte na vlastní manželství?

177 **R4:** Mám určitě kladný pohled. Ehm mám jakoby pocit, že dneska jsou dvě roviny manželství
178 kdy se zbytečně podhodnocuje, ale i se zbytečně nadhodnocuje. Já jsem manželský typ, ale
179 určitě kvůli majetku, určitě ne kvůli papíru. Jak to bylo v dřívějších dobách, ale určitě to
180 posunout. Určitě to neberu jako nějaké majetnictví, jak to dneska slyším, že moje manželka je
181 moje. To já dneska neberu tady tyhle věci a pořád mám takový ten starší náhled na to kdy
182 prostě ho vnímám pozitivně, ale mám možná i strach. Jestli bych měl být s člověkem jako
183 nalomenej a nejsem si jistej jestli vůbec partnerský vztah vydrží, tak úplně si nemyslím, že by
184 to mělo být posunuté do roviny manželství, pokud bychom si nerozuměli v partnerství.
185 Nejsem zastáncem toho léčit manželstvím nefungující partnerství. Na druhou stranu dokážu si
186 představit svoji ženu, mám svoje sny, že (jméno partnerky) bude moje žena, budeme mít
187 svatbu, svoje dítě. Mám takovej pocit, že když to člověk bere jako reálný posun, tak si
188 myslím, že to je pozitivní.

189 T: Co podle vás znamená rozchod pro partnerský vztah (ve smyslu úplný konec, částečný
190 kontakt, přátelství)?

191 **R4:** No já jsem zažil úplný konec. Když jsme se rozešli tak ty vztahy úplně skončily. Ať už
192 z mojí strany nebo ze strany partnerek. Ne že bychom se nepozdravili, ale kamarádi taky
193 nejsme. Co se týče toho, jak to vnímám já, tak záleží, s kým to je a kvůli čemu to je. To je

194 strašně těžký to zmínit. Když to přiblížím, aby byly pochopeny moje myšlenkové pochody.
195 Tak když člověk bude žena, která bude podvedena ve vztahu, a je to přes její hranice a je to
196 jasný konec. Tak úplně si nejsem jistej, že by se dalo kamarádit s člověkem, který podvedl. To
197 si myslím, že by byla i v mém případě. Takhle to mám nastavené, že mám takové hranice, a že
198 kdyby byl podvod tak samozřejmě konec. Pokud by to byl ten protipól, kdy se ti dva
199 přestanou milovat, ale mají se rádi, tak se domluví a ukončí se to, tak pro oba je to
200 vysvobození, ale zároveň krok dopředu, tak si myslím proč ne. Proč neudržovat vztahy, ve
201 smyslu nežárlím, nevadí mi tvůj nový partner, přeju ti to nejlepší, tak proč se nebavit dál.

202 T: Záleží na okolnostech, ale rozchod pro vás znamená konec, ale zároveň jste otevřený
203 partnerství.

204 **R4:** Ano, tak jak to říkáte. Kdybych to uměl (smích), záleží, v jaké té reálné fázi člověk je
205 nebo bude. Rozchod samozřejmě bolí a jak jste to zmiňoval rozchod je přirovnávaný ke smrti
206 blízké osoby a já to tak mám. Já jsem si zažil těžké rozchody kdy to hodně bolelo. Ať už jsem
207 byl v alkoholovém opojení nebo střízlivej tak jsem si říkal, že radši budu mít zlomené obě dvě
208 nohy než to srdce.

209 T: Je pro vás cennější manželství nebo kvalitní nesezdaný vztah?

210 **R4:** Nemyslím si, že by tam byla nějaká přednost. Myslím si, že je důležité mít obě kvalitní.
211 Nerozlišoval bych to, pokud bych měl kvalitní partnerství a partnerka chtěla zůstat, tak
212 nemám s tím problém. Pokud by to bylo tak, že se to posune o další level. Jakože pojd'me
213 dopředu a pojd'me tvořit kvalitní manželství, vůbec v tom nevidím rozdíl.

214 T: Jak ovlivnil rozvod rodičů pohled na váš vlastní rozvod?

215 **R4:** Právě, že dobře (smích). Právě, že nejsem ten člověk, co by byl třikrát ženatý a třikrát
216 rozvedený v 36 letech. Prostě mám k tomu nějaký respekt. Nějaký vztah a postoj
217 k manželství mám, nějakou zodpovědnost. Víím, že dneska právě proto je to zvláštní, že
218 dneska to není překážka vás rozvést. Dneska se do toho lidí neženou, že v tom právě nevidí,
219 takový smysl, jaký to byl dřív. Dřív se často museli brát z nějakých majetkových důvodů nebo
220 se slučovali rody, ale dneska máme výhodu, že si to můžeme rozmyslet a rozhodnout. Za mě
221 je, ale spíš respekt k tomu nedělat si, teď to řeknu sprostě „z huby řít“. Když někomu něco
222 slíbím, protože já jsem chlatal tak jsem sliboval. Snažím se makat na sobě, abych byl dobrý
223 manžel a nebyl rozvedený. Ne že by mě to strašilo jako slovo, ale raději bych chtěl tvořit. Pro

224 mě by to byla obrovská ztráta, když se něco postaví, pak se to rozbije a nejde to spravit.
225 Přistupuju k tomu opatrně s respektem.

226 T: Dá se říct, že se snažíte vyhnout příčinám rozvodu?

227 **R4:** Ano, přesně tak. Snažím se na sobě zapracovat, vzdělávám se, abych se neviděl v roli
228 mých rodičů.

229 T: Raději zvolíte rozvod? Nebo se budete snažit manželství udržet?

230 **R4:** Rozhodně udržet, protože v dnešní době se víc vyměňuje. Lidé na těch vztazích moc
231 nepracují, nechtějí být v nekomfortní zóně. Já si myslím, že máme představu, že vztah je jen
232 vášeň, milování a krásné věci, výlety a dovolené a naprostá shoda dvou spřízněných duší, ale
233 v tom vztahu to tak není. V tom vztahu je to boj o sebe a o druhého a neshody. Neříkám, že to
234 je norma. Občas jsou hádky i neshody, ale to se dít bude. Kdo říká, že to nemá, ty hádky tak
235 buď kecá, nebo je to jen málo lidí, kteří to takhle mají. Za mě je to určitě bojovat a
236 zachraňovat vztah. Vždycky je to ale o tom že je to 50 na 50. U vztahu je právě největší
237 možná nevýhoda, že když jeden nechce, mají smůlu oba. Tady jsou vždy dva vítězové nebo
238 dva poražení.

239 T: Už jste to řekl, že vlastně doba pomáhá tomu, že když je ve vztahu problém, tak se většinou
240 hodně rychle končí.

241 **R4:** Teď vám do toho skočím. To, co jste teď řekl je pravda, jenomže já mám dojem, že to je
242 jenom velký problém v očích těch lidí a ve výsledku, to možná ani tak velký problém není.
243 Myslím, že dřív dokázali lidé zůstat spolu jako. Nechci říct, že dneska jsou vztahy
244 povrchní, ale mám pocit, že dneska se řeší jiné věci. Třeba jako nudím se s tebou, proto
245 s tebou končím, a vyměním tě za někoho zábavnějšího. Tohle si třeba myslím, že to je to o
246 čem se bavíme. Je to jenom z mého pohledu, můj názor. Myslím si, že jsou opravdu těžké
247 věci, kdy jeden z partnerů zůstane na rok bez práce nebo těžce onemocní, a to se musí řešit a
248 pokud ti lidi opravdu neumí řešit ty věci tvrdý tak je to smutný. Nejhorší by bylo asi se
249 probouzet vedle člověka, který vás opustí, když jste nemocnej.

250 T: Teď už jen taková zastřešující otázka. Může podle vás rozvod fungovat jako prevence?

251 **R4:** Myslím si že jo. Slyšel jste to už z našeho celého povídání, že to ve mně naštěstí vyvolalo
252 to, že mám štěstí, že nemám odpor k manželství. Třeba můj bratr, dovolím si za něho mluvit,
253 tak si myslím, že to vnímá spíš negativně, že to v něm vyvolalo něco jako spíš místo prevence
254 k tomu se chovat lépe aby se nerozváděl, jak to mám já, že se klidně i ožením, ale u něho to

255 vyvolalo spíš to preventivní opatření nežení se. Což jsou dva protipóly, které já tady vnímám
256 i u něj. U mě našťestí, nebo našťestí. No ono by to nebylo ani našťestí ani nanešťestí pokud
257 bych měl partnerku, které by nevadilo nebo by jí bylo jedno, jestli budeme spolu vztít nebo
258 nebudeme, jestli budeme tvořit manželství nebo budeme tvořit partnerství. Takže ono je to ve
259 výsledku, asi i na tom záleží. Jestli se ti lidi do toho nějak jako tlačej nebo ne. U mě to
260 vyvolalo prevenci našťestí, díky bohu za to, že jsem se vzpamatoval z věcí, které jsem předtím
261 měl a dneska už budu rodinu a firmu a nějakým způsobem jsem prozřel a je to pro mě posun
262 abych byl dobřej manžel a snažím se o to.

263 T: Tím jsme otázky vyčerpali všechny otázky. Pokud nemáte něco na doplnění tak vám
264 poděkuji za rozhovor.

265 **R4:** K rozhovoru nic nemám jen potom na vás přímo. A taky děkuji za rozhovor.